

Nya mål i jämställdhetspolitiken

Sammanfattning

I detta ärende behandlas regeringens proposition (prop. 2005/06:155) Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken. Det övergripande målet föreslås vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

I propositionen finns också förslag till fyra delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

De nuvarande jämställdhetspolitiska målen fastställdes 1994.

Jämställdhetsintegrering ligger fast som strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Regeringen redovisar sin syn på organiseringen av det jämställdhetspolitiska arbetet och sin avsikt att inrätta en myndighet som ska ha till uppgift att bidra till utvecklandet av en effektiv jämställdhetspolitik. Den närmare preciseringen av uppgifterna anstår i avvaktan på att dels Jämställdhetspolitiska utredningens förslag om en jämställdhetsmyndighet, dels Diskrimineringskommitténs förslag kan beaktas. Regeringen redovisar också sin avsikt att verka för att jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå stärks.

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem. Regeringen redovisar i propositionen insatser som syftar till att motverka detta våld. I propositionen lämnas även en redogörelse för utfallet av den handlingsplan för jämställdhetspolitiken som regeringen presenterade i en skrivelse till riksdagen 2003.

Propositionen har utformats i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna.

Följdmotioner har väckts av Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet med synpunkter på målen m.m. I ärendet finns också en följdmotion av Vänsterpartiet och en enskild motion. I ärendet behandlas även motioner från den allmänna motionstiden som avser övergripande frågor om jämställdhet.

Utskottet ställer sig bakom de föreslagna målen. Samtliga motioner avstyrks.

I ärendet har reservationer lämnats av företrädarna för Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Bakgrund	9
Propositionens huvudsakliga innehåll	11
Utskottets överväganden	12
Övergripande mål för jämställdhetspolitiken och andra övergripande frågor	12
Delmålet Makt och inflytande	18
Delmålet Ekonomisk jämställdhet	23
Delmålet Obetalt hem- och omsorgsarbete	31
Delmålet om mäns våld mot kvinnor	37
Styrning och övergripande organisering av jämställdhetspolitiken m.m.	47
En ny jämställdhetspolitisk myndighet, regionalt och lokalt jämställdhetsarbete	51
Kvinnors organisering	55
Könsroller, män och jämställdhet	57
Reservationer	61
1. Övergripande mål om jämställdhet, punkt 1 – motiveringen (m)	61
2. Övergripande mål om jämställdhet, punkt 1 – motiveringen (fp)	62
3. Övergripande mål om jämställdhet, punkt 1 (kd)	62
4. Andra övergripande frågor om jämställdhet, punkt 2 (v)	64
5. Andra övergripande frågor om jämställdhet, punkt 2 (c)	65
6. Delmål om makt och inflytande, punkt 3 (m)	66
7. Delmål om makt och inflytande, punkt 3 (kd)	66
8. Frågor med anknytning till delmålet om makt och inflytande, punkt 4 (fp, kd)	67
9. Delmål om ekonomisk jämställdhet, punkt 5 (m)	69
10. Delmål om ekonomisk jämställdhet, punkt 5 (kd)	71
11. Frågor med anknytning till delmålet om ekonomisk jämställdhet, punkt 6 (fp)	72
12. Frågor med anknytning till delmålet om ekonomisk jämställdhet, punkt 6 (v)	73
13. Frågor med anknytning till delmålet om ekonomisk jämställdhet, punkt 6 (c)	75
14. Delmål om obetalt hem- och omsorgsarbete, punkt 7 (m)	76
15. Delmål om obetalt hem- och omsorgsarbete, punkt 7 (kd)	78
16. Frågor med anknytning till delmålet om obetalt hem- och omsorgsarbete, punkt 8 (m, fp, kd, c)	79
17. Delmål om mäns våld mot kvinnor, punkt 9 (m)	80
18. Delmål om mäns våld mot kvinnor, punkt 9 (kd)	82
19. Frågor med anknytning till delmålet om mäns våld mot kvinnor, punkt 10 (m)	82

20. Frågor med anknytning till delmålet om mäns våld mot kvinnor, punkt 10 (fp)	84
21. Frågor med anknytning till delmålet om mäns våld mot kvinnor, punkt 10 (kd)	85
22. Frågor med anknytning till delmålet om mäns våld mot kvinnor, punkt 10 (v)	87
23. Frågor med anknytning till delmålet om mäns våld mot kvinnor, punkt 10 (c)	88
24. Styrning och övergripande organisering av jämställdhetspolitiken, punkt 11 (kd)	90
25. Styrning och övergripande organisering av jämställdhetspolitiken, punkt 11 (v)	91
26. Styrning och övergripande organisering av jämställdhetspolitiken, punkt 11 (c)	92
27. En ny jämställdhetsmyndighet, punkt 12 (m, fp, kd, c)	92
28. Länsstyrelsernas jämställdhetsexperter m.m., punkt 13 (fp)	94
29. Regionala jämställdhetsmål m.m., punkt 14 (kd)	94
30. Stöd till politiska kvinnoorganisationer, punkt 15 (m)	95
31. Könroller m.m., punkt 16 (kd)	96
32. Könroller m.m., punkt 16 (v)	96
33. Könroller m.m., punkt 16 (c)	97
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	99
Propositionen	99
Följdmotioner	99
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	102

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Övergripande mål om jämställdhet

Riksdagen godkänner att det övergripande målet för jämställdhetspolitiken ska vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:155 i denna del och avslår motionerna 2005/06:A3 yrkande 1 och 2005/06:A261 yrkande 1.

Reservation 1 (m) – motiveringen

Reservation 2 (fp) – motiveringen

Reservation 3 (kd)

2. Andra övergripande frågor om jämställdhet

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:A2 yrkande 4, 2005/06:A6 yrkande 1, 2005/06:A224, 2005/06:A225 yrkande 1 och 2005/06:A310 yrkande 1.

Reservation 4 (v)

Reservation 5 (c)

3. Delmål om makt och inflytande

Riksdagen godkänner att delmålet om makt och inflytande ska vara: En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:155 i denna del och avslår motionerna 2005/06:A3 yrkande 2 och 2005/06:A4 yrkande 1.

Reservation 6 (m)

Reservation 7 (kd)

4. Frågor med anknytning till delmålet om makt och inflytande

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:A259 yrkande 7 och 2005/06:A370 yrkandena 2 och 36.

Reservation 8 (fp, kd)

5. Delmål om ekonomisk jämställdhet

Riksdagen godkänner att delmålet om ekonomisk jämställdhet ska vara: Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:155 i denna del och avslår motionerna 2005/06:A3 yrkande 3 och 2005/06:A4 yrkande 2.

Reservation 9 (m)

Reservation 10 (kd)

6. Frågor med anknytning till delmålet om ekonomisk jämställdhet

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:A6 yrkandena 2, 3, 8 och 9, 2005/06:A7 yrkandena 2–4, 2005/06:A225 yrkande 2, 2005/06:A268 och 2005/06:A269 yrkande 1.

Reservation 11 (fp)

Reservation 12 (v)

Reservation 13 (c)

7. Delmål om obetalt hem- och omsorgsarbete

Riksdagen godkänner att delmålet om obetalt hem- och omsorgsarbete ska vara: En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:155 i denna del och avslår motionerna 2005/06:A3 yrkande 4 och 2005/06:A4 yrkandena 3 och 5.

Reservation 14 (m)

Reservation 15 (kd)

8. Frågor med anknytning till delmålet om obetalt hem- och omsorgsarbete

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:A6 yrkandena 4 och 10 samt 2005/06:A7 yrkandena 5 och 6.

Reservation 16 (m, fp, kd, c)

9. Delmål om mäns våld mot kvinnor

Riksdagen godkänner att delmålet om mäns våld mot kvinnor ska vara: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:155 i denna del och avslår motionerna 2005/06:A3 yrkande 5, 2005/06:A4 yrkande 4 och 2005/06:A5 yrkande 4.

Reservation 17 (m)

Reservation 18 (kd)

10. Frågor med anknytning till delmålet om mäns våld mot kvinnor

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:A2 yrkande 5, 2005/06:A3 yrkandena 8 och 9, 2005/06:A4 yrkande 6, 2005/06:A5 yrkandena 5–9, 2005/06:A6 yrkandena 11–14 och 2005/06:A7 yrkandena 7–9.

Reservation 19 (m)

Reservation 20 (fp)

Reservation 21 (kd)

Reservation 22 (v)

Reservation 23 (c)

11. Styrning och övergripande organisering av jämställdhetspolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:A2 yrkandena 1–3, 2005/06:A3 yrkande 6, 2005/06:A5 yrkande 1, 2005/06:A6 yrkandena 6 och 7 samt 2005/06:A261 yrkandena 5–7.

Reservation 24 (kd)

Reservation 25 (v)

Reservation 26 (c)

12. En ny jämställdhetsmyndighet

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:K357 yrkande 2, 2005/06:A3 yrkande 7, 2005/06:A4 yrkande 7, 2005/06:A6 yrkande 5, 2005/06:A7 yrkande 1 och 2005/06:A261 yrkande 3.

Reservation 27 (m, fp, kd, c)

13. Länsstyrelsernas jämställdhetsexperter m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:A259 yrkande 11 och 2005/06:A261 yrkande 4.

Reservation 28 (fp)

14. Regionala jämställdhetsmål m.m.

Riksdagen avslår motion 2005/06:A3 yrkande 10.

Reservation 29 (kd)

15. Stöd till politiska kvinnoorganisationer

Riksdagen avslår motion 2005/06:A4 yrkande 8.

Reservation 30 (m)

16. Könsroller m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:A2 yrkande 6, 2005/06:A3 yrkande 12, 2005/06:A6 yrkande 15 och 2005/06:A260 yrkande 1.

Reservation 31 (kd)

Reservation 32 (v)

Reservation 33 (c)

Stockholm den 27 april 2006

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Laila Bjurling (s), Anders G Högmark (m), Tina Acketoft (fp), Christer Skoog (s), Stefan Attefall (kd), Camilla Sköld Jansson (v), Patrik Norinder (m), Lars Lilja (s), Ann-Marie Fagerström (s), Henrik Westman (m), Ronny Olander (s), Ulf Holm (mp), Mauricio Rojas (fp), Lars-Ivar Ericson (c), Ann-Christin Ahlberg (s) och Maryam Yazdanfar (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken och sex motioner som väckts med anledning av propositionen. I ärendet behandlas även ett antal motionsyrkanden som väckts under den allmänna motions-tiden hösten 2005 som avser övergripande frågor om jämställdhet och metoder och institutioner i jämställdhetsarbetet.

Utskottet har nyligen i betänkande 2005/06:AU6 Diskrimineringsfrågor och vissa frågor om jämställdhet behandlat konkreta frågor om jämställdhet som t.ex. jämställdhetslagen, arbetsliv och löneskillnader, förvärvsarbete och familjeliv och könsroller.

Propositionen spänner över ett brett område. De enskilda frågor som berörs i propositionen och som aktualiseras i motionerna hör delvis till andra utskotts beredningsområden. Dessa utskott har också i stor utsträckning behandlat motsvarande eller liknande frågor under det pågående eller något av de senaste riksmötena.

Utskottet har överlämnat några av de yrkanden som väckts med anledning av propositionen till andra utskott. Det har skett när dessa utskott bereder motsvarande eller liknande förslag under senare delen av våren 2006.

Bakgrund

Jämställdhetspolitiken började ta form som ett självständigt politiskt område under 1970-talet. Olika frågor har stått i förgrunden under olika perioder. Kvinnors och mäns lika möjligheter att kombinera förvärvsarbete och familjeliv, samma makt och inflytande för kvinnor och män i samhället och bekämpning av mäns våld mot kvinnor är några av de frågor som har varit centrala under dryga 30 års jämställdhetspolitik. De nu gällande målen för jämställdhetspolitiken fastställdes 1994 genom propositionen Delad makt delat ansvar (prop. 1993/94:147, bet. 1993/94:AU17).

Därefter har regeringen vart tredje år överlämnat skrivelser om jämställdhetspolitiken till riksdagen. Den senaste skrivelsen, Jämt och ständigt – Regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden (skr. 2002/03:140), överlämnades i maj 2003. Den innehöll en redovisning av hur jämställdhetspolitiken utvecklats sedan 1999 då den föregående skrivelser presenterades. Redovisningen omfattade jämställdhetspolitiken inom samtliga politikområden under perioden och en handlingsplan fram till 2006 med konkreta åtgärder inom 33 politikområden. I 2003 års skrivelse preciserades också fem s.k. fokusområden för mandatperioden, dvs. områden som skulle lyftas fram särskilt. Områdena var representation, lika lön

för lika och likvärdigt arbete, mäns våld mot kvinnor, män och jämställdhet och sexualiseringen av det offentliga rummet. Dessutom fanns en redovisning av det internationella jämställdhetsarbetet.

Här ska också nämnas propositionen Kvinnofrid (prop. 1997/98:55) som behandlade åtgärder för att motverka våld mot kvinnor, prostitution och sexuella trakasserier i arbetslivet. Det gällde nya brott i brottsbalken, grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning och utvidgning av våldtäktsbegreppet. Det infördes ett förbud mot köp av sexuella tjänster. Genom nya regler i jämställdhetslagen förtydligades arbetsgivarens ansvar för att vidta aktiva åtgärder för att förebygga och förhindra sexuella trakasserier.

Nämnas bör också andra ändringar i jämställdhetslagen som genomförts vid olika tillfällen efter jämställdhetspropositionen 1993/94. Krav på kartläggning och analys av löneskillnader gäller från 2001. Från den 1 juli 2005 stärktes skyddet mot könsdiskriminering. Trakasserier på grund av kön och sexuella trakasserier definieras nu som två separata företeelser. Det infördes ett förbud mot instruktioner att diskriminera. Diskrimineringsgrunden kön lades till 2003 års lag om förbud mot diskriminering när det t.ex. gäller arbetsmarknadspolitisk verksamhet, näringsverksamhet och tillhandahållande av varor, tjänster och bostäder.

Sedan 2003 års jämställdhetsskrivelse behandlades av riksdagen har ett antal offentliga utredningar med anknytning till jämställdhetspolitiken genomfört och avslutat sitt arbete: Den jämställdhetspolitiska utredningen lämnade sitt betänkande *Makt att forma samhället och sitt eget liv* (SOU 2005:66) i augusti 2005. Uppdraget var att göra en översyn av jämställdhetspolitikens mål, inriktning, organisation och effektivitet. Förslagen i den nu behandlade propositionen utgår delvis från denna utredning. I december 2004 överlämnades betänkandet *Slag i luften* (SOU 2004:121). Utredningen hade till uppdrag att följa upp och utvärdera de myndighetsuppdrag som gavs i samband med propositionen Kvinnofrid. Utredningen föreslog ett antal åtgärder för att institutionalisera och systematisera arbetet med att motverka mäns våld mot kvinnor. Utredningen *Kvinnors organisering* lämnade i maj 2004 förslag om ett nytt bidragssystem för kvinnors organisering (SOU 2004:59) som därefter behandlats i propositionen Statligt stöd till kvinnors organisering (prop. 2005/06:4). Riksdagen har godkänt regeringens förslag (bet. 2005/06:KrU6, rskr. 2005/06:99). Utredningen lämnade också förslag om hur jämställdhet i den statliga bidragsgivningen till folkrörelser och föreningar ska behandlas fortsättningsvis.

I februari 2006 överlämnade Diskrimineringsutredningen sitt betänkande *En sammanhållen diskrimineringslagstiftning* (SOU 2006:22). I betänkandet föreslås bl.a. att de nuvarande fyra ombudsmännen mot diskriminering – Jämställdhetsombudsmannen (JämO), Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO), Handikappombudsmannen (HO) och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) – slås samman till en myndighet, Ombudsmannen mot diskriminering. Ärendet remissbehandlas för närvarande.

Kulturutskottet bereder för närvarande proposition 2005/06:192 Lära, växa, förändra, Regeringens folkbildningsproposition. I propositionen finns förslag om att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att grundläggande demokratiska värden som alla människors lika värde och jämställdhet mellan könen genomsyrar verksamheten.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller olika delar. I ett inledande avsnitt lämnas en redogörelse för samhällsutvecklingen och regeringens insatser på jämställdhetsområdet. Där finns också en uppföljning av regeringens handlingsplan under mandatperioden och en redogörelse för det internationella arbetet på jämställdhetsområdet.

Ett avsnitt avser inriktning, mål och styrning i jämställdhetspolitiken. Där lämnas förslag till nya mål i jämställdhetspolitiken. Regeringen föreslår ett övergripande mål och fyra delmål. Det övergripande målet ska vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Delmålen avser makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, det obetalda hem- och omsorgsarbetet och mäns våld mot kvinnor. Förslaget till riksdagsbeslut avser dessa mål.

I följande avsnitt behandlas jämställdhetspolitikens organisation. Regeringen gör bedömningen att en ny myndighet bör bildas men att en närmare precisering av uppgifterna bör anstå för att kunna beakta dels Jämställdhetspolitiska utredningens förslag, dels Diskrimineringskommitténs betänkande. Myndigheten ska bidra till att utveckla en effektiv jämställdhetspolitik.

I övrigt innehåller propositionen ett särskilt avsnitt om mäns våld mot kvinnor. Det finns också ett avsnitt om lokalt och regionalt jämställdhetsarbete. Under rubriken Övriga åtgärder och insatser behandlas frågor om stöd till folkrörelser, förvärvsavgifter för ensamstående föräldrar, delegation för hälsa och heltid och om en arbetsgrupp om mansroller, män och jämställdhet. I ett avslutande avsnitt redovisas för varje politikområde de förstärkningar av jämställdhetsarbetet som genomförs under 2006. Regeringen redovisar också hur arbetet med den handlingsplan som fanns i 2003 års jämställdhetsskrivelse Jämt och ständigt ska slutföras. I en bilaga till propositionen finns en uppföljning av handlingsplanen.

Propositionen har utformats i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna.

I betänkandet kommer utskottet främst att uppehålla sig vid de delar av propositionen som föranlett motioner.

Utskottets överväganden

Övergripande mål för jämställdhetspolitiken och andra övergripande frågor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till övergripande mål för jämställdhetspolitiken: Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Samtliga motionsyrkanden avstyrks, däribland ett alternativt förslag till målformulering.

Jämför reservationerna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd), 4 (v) och 5 (c).

Propositionen

Allmänt

Regeringen anser att samhällsutvecklingen på jämställdhetsområdet visar att vi sedan mitten av 1990-talet närmat oss jämställdhetsmålen. Fortfarande råder det dock en bristande jämställdhet på många områden. Nya frågor och utmaningar har uppstått. Mycket återstår innan vi lever i ett jämställt samhälle. Utvecklingen visar att det finns skäl att intensifiera arbetet för jämställdhet och skärpa målen på ett sådant sätt att det tydligt framgår vilka resultat som ska uppnås.

Jämställdhetsintegrering är en verkningsfull strategi för att uppnå resultat i förhållande till målen. Det innebär både att integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla politikområden och att särskilda insatser kan göras för att nå målen.

Inriktningen ska ligga fast. Jämställdhetspolitiken ska syfta till att förändra de strukturella och ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män som innebär att kvinnor som grupp är underordnade män som grupp.

De jämställdhetspolitiska målen bör förtydligas och skärpas. De ska ge uttryck för en prioritering av de mest centrala jämställdhetsproblemen i samhället. Tillämpningen av jämställdhetsintegrering som strategi ska utvecklas och fördjupas. Den jämställdhetspolitiska organisationen bör förändras i linje med den allmänna inriktningen så att en fastare struktur skapas för jämställdhetsarbetet.

Regeringen understryker vikten av att samhällets olika aktörer samverkar för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Kommuner, landsting och ideella organisationer på olika nivåer har en viktig uppgift. Arbetsmarknadens parter har ett grundläggande ansvar för att uppnå jämställdhet i arbetslivet, vilket är ett centralt område i jämställdhetspolitiken.

Målstruktur m.m.

De nuvarande strukturen med ett övergripande mål och sex delmål för jämställdhetspolitiken har legat fast sedan 1994 och inte omprövats trots att den statliga styrningen genomgått stora förändringar under de senaste tio åren. Större vikt läggs vid resultatstyrning och tydlig koppling mellan mål, insatser och resultat. Samhället har förändrats sedan målen fastställdes, vilket måste återspeglas i politiken och kunna innebära att det görs nya politiska prioriteringar.

Ett övergripande mål ska tydliggöra vad som präglar ett jämställt samhälle och vilket resultat som ska uppnås. Att kvinnor och män har samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter på livets alla områden ses som en förutsättning för ett jämställt samhälle, där kvinnor och män har samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Förslagen till delmål – Makt och inflytande, Ekonomisk jämställdhet, Obetalt hem- och omsorgsarbete och Mäns våld mot kvinnor och kroppslig integritet – skiljer sig inte på något avgörande sätt från de nuvarande delmålen i fråga om innehållet. Med hänvisning till samhällsutvecklingen blir däremot nya aspekter belysta. Delmålen är konstruerade i två led som ska ses som aspekter av samma mål. Strävan ska inte bara vara att åstadkomma samma rättigheter eller möjligheter för kvinnor och män utan också att ett visst resultat eller tillstånd uppnås.

Mål och delmål på en övergripande nivå ska kunna vara giltiga över en längre period, men ska i vissa fall kunna kombineras med etappmål och indikatorer. Målen har ofta sin grund i komplicerade företeelser och samband som ömsesidigt påverkar varandra. En förutsättning för att målen inom jämställdhetspolitiken ska nås är att verksamheter inom relevanta politik- och verksamhetsområden bidrar till att uppfylla målen. De jämställdhetsmål som regeringen fastställer på andra politikområden ska ses som förtydliganden i form av verksamhetsanpassade mål som står i relation till målen för jämställdhetspolitiken. I förhållande till delmålen använder sig regeringen av s.k. målkommentarer. Syftet är att bl.a. att förtydliga innebörden av målen.

Det övergripande målet i jämställdhetspolitiken

Det nuvarande övergripande målet är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden.

Jämställdhetspolitiken bygger på den feministiska utgångspunkten att det finns en ordning eller ett socialt system i samhället som upprätthåller ojämlika maktförhållanden mellan könen, där kvinnor är underordnade och män överordnade som grupper i samhället och där mannen eller det manliga utgör normen. Jämställdhetspolitiken syftar till att förändra denna könsmaktsordning. Maktförhållandena mellan könen påverkar villkor, livsval och beteenden i alla skeden av livet. Föreställningar om manlighet och kvinnlighet har förändrats under historiens gång, men trots detta tenderar det som knyts till manlighet att värderas högre än det som knyts till

kvinnlighet. Genom att förändra maktförhållandena mellan kvinnor och män ska jämställdhetspolitiken bryta inte bara uppfattningen att könet ska avgöra livsval utan även den rådande över- och underordningen. Maktbegreppet är centralt i jämställdhetspolitiken och bör därför uttryckas explicit i det övergripande målet. Genom målet uttrycks vad som utmärker ett jämställt samhälle. Det nya målet tar sikte på att beskriva vilket resultat som ska nås genom att kvinnor har samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter som män.

Det föreslagna övergripande målet för jämställdhetspolitiken lyder: Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Motionerna

Det övergripande målet

Invändningar mot det övergripande målet framförs av Kristdemokraterna. Även i övrigt framförs synpunkter av övergripande art i motionerna.

Kristdemokraterna vill enligt motion A3 yrkande 1 behålla det nuvarande övergripande målet, men anser att det bör förtydligas med en målbeskrivning som anger att jämställdhet ytterst handlar om att var och en ges möjlighet att förverkliga sig själv som människa. Regeringens övergripande mål riskerar att förminska jämställdhetskampen till en fråga om makt. Grunden för ett framgångsrikt jämställdhetsarbete är dock insikten om alla människors absoluta och okränkbara värde. Med en idétradition som tar fasta på universella värden följer en medvetenhet om förekomsten av orättfärdiga strukturer som exempelvis orättvis lönesättning. De vanligaste feminismbegreppen som används i dag brister i människosyn, socialfilosofi och politisk analys. Man kan inte enbart fokusera på strukturella förhållanden, utan analysen måste kompletteras med enskilda människors ansvar. Förändringar måste ske både på politisk och strukturell men också på enskild nivå. Av detta skäl föreslår Kristdemokraterna avvikelser även i fråga om delmålen.

I motion A261 yrkande 1 från allmänna motionstiden framhåller *Vänsterpartiet* att jämställdhetspolitikens egentliga syfte hittills inte har varit att omfördela makt mellan kvinnor och män utan att utjämna orättvisor. Det övergripande målet måste vara att föra en politik som utmanar patriarkala strukturer, dvs. mäns strukturella överordning, som leder till den systematiska underordningen av kvinnor. Det yttersta syftet med en feministisk jämställdhetspolitik är just att ändra maktförhållandena mellan könen. Samtliga mål för jämställdhetspolitiken ska relateras till detta övergripande mål.

Andra övergripande frågor

Vänsterpartiet efterlyser en utredning om strukturell diskriminering i motion A2 yrkande 4. Trots kunskaper om vilka brister som finns och en offentlig konsensus om orimligheten i de uppenbara könsorättvisorna står

det klart att mycket av strukturerna är intakt. Det krävs ökad kunskap om mekanismerna bakom könsmaktsordningen. För att få till stånd den förändring som propositionen talar om krävs det ett helhetsgrepp på frågan hur maktordningen manifesteras och återskapas. Utredningen bör efter att ha identifierat och analyserat frågorna komma med förslag om åtgärder som kan upphäva den ordning som systematiskt gynnar män på kvinnors bekostnad. – Ett likartat yrkande framför *Vänsterpartiet* i motion A225 yrkande 1 från den allmänna motionstiden. I en annan motion från den allmänna motionstiden, A224, hänvisar *Vänsterpartiet* till FN-konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW). För att utveckla det politiska jämställdhetsarbetet måste hela samhället inbegripas och fler verktyg skapas och användas. Regeringen bör utveckla en strategi för att göra konventionen till ett aktivt redskap för förändringsarbete i organisationer, myndigheter m.m.

Centerpartiet anser att de av regeringen föreslagna målen är bra, men ger i motion A6 yrkande 1 förslag om hur målen bäst ska kunna uppnås. Enligt *Centerpartiet* är samhällets absolut viktigaste uppgift att genom system och beslut se till att inte konservera den rådande könsmaktsordningen utan att bryta den. Samhället har ett ansvar för att inte upprätthålla förtryckande system så att både män och kvinnor kan ges mer frihet och större möjligheter. Ojämställdhet ska bekämpas på två fronter. Kvinnors individuella rättigheter ska stärkas. Lagstiftningen ska vara skarpare med utkrävbara rättigheter. Tre områden är centrala: frihet från våld, lika lön och ökad makt. – I motion A310 yrkande 1 från den allmänna motionstiden framför *Centerpartiet* allmänna synpunkter på jämställdhetspolitiken. De politiska nivåerna har ett stort ansvar för att synliggöra ojämställda mönster och strukturer och öka kunskapen och kännedomen om hur ojämlikheten utvecklas liksom att analysera och utvärdera effekterna av den förda politiken. Det behövs förbättrad tillgång till könsuppdelad statistik för att skynda på jämställdhetsarbetet. Det ska finnas en jämställdhetsanalys i budgeten. Värderingar och attityder som befäster förlegade könsroller måste förändras i jämställd riktning. Ska jämställdhet uppnås krävs ett aktivt arbete på flera plan genom politiska beslut och myndigheters agerande och i slutändan genom hur vi som individer agerar. *Centerpartiet* understryker att kvinnors underordning måste brytas så att män och kvinnor får samma möjligheter.

Utskottets ställningstagande

Det övergripande målet i jämställdhetspolitiken och andra övergripande frågor

Jämställdhet är en fråga om makt. Jämställdhetspolitiken tar sikte på att förändra maktförhållandena mellan kvinnor och män. Strävan är att bryta den systematiska underordning som innebär att kvinnor generellt har en svagare social, ekonomisk och politisk position i samhället än vad män

har. Samhället är ordnat efter kön på ett strukturellt plan, men denna maktordning tar sig också konkreta uttryck i individuella kvinnors och mäns och flickors och pojkars liv.

De åtgärder och insatser som vidtagits och bör vidtas ska enligt utskottets mening utgå från insikten om detta maktförhållande. För att förändra maktordningen mellan könen krävs kunskap och medvetenhet om ojämställdheten och om vilka mekanismer som bidrar till att upprätthålla den.

Maktfrågan är relevant inom alla samhällsområden, men är särskilt påtaglig när det gäller kvinnors och mäns representation inom politiskt och ekonomiskt beslutsfattande, vilket några av delmålen tar sikte på. Tyngdpunkten i det förändringsarbete som behövs bör framför allt inriktas på att förändra informella strukturer som upprätthåller den ojämna maktfördelningen. Tyngdpunkten bör därmed inte ligga på att försöka ändra attityder.

Det nya målet tar som nämnts sikte på att beskriva resultatet, dvs. vad som ska uppnås genom att kvinnor har samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter som män. Det blir därmed ett sätt att uttrycka vad som utmärker ett jämställt samhälle. Man skulle kunna uttrycka det som Jämställdhetspolitiska utredningen (SOU 2005:66) gjorde: Vad ska vi ha den delade makten och ansvaret till? Utredningen gav det svar som propositionens rubrik också anknyter till: Att forma samhället och våra egna liv.

Att som Kristdemokraterna beskriva inriktningen på att förändra maktförhållanden som att jämställdhetskampen förminsкас framstår som svårbegripligt. Som utskottet ser det är ett samhälle som inte ordnar efter kön garanten för alla människors absoluta, okränkbara och lika värde. En förutsättning för att man ska kunna förverkliga sig själv som människa är att enskilda individer inte låses in i könsstereotypa mönster och uppfattningar. Traditionella synsätt påverkar enskildas liv och villkor. För utskottet står det helt klart att jämställdhetspolitiken måste utgå från ett strukturellt synsätt. Det ska inte finnas några systematiska skillnader i villkor mellan kvinnor och män vad gäller möjligheterna att forma samhället och sina egna liv. Det ska inte heller föreligga några systematiska skillnader mellan flickors och pojkars uppväxtvillkor, vare sig i fråga om att få del av samhällets resurser eller möjligheten att utvecklas fritt från könsstereotypa begränsningar.

Vad gäller Vänsterpartiets förslag från allmänna motionstiden om vad ett övergripande mål i jämställdhetspolitiken bör innehålla och hur det bör förhålla sig till övriga mål är utskottets intryck att partiets synpunkter i stora delar överensstämmer med det som föreslås i propositionen. Det handlar om att förändra den rådande maktordningen mellan könen. Motionen är därför väsentligen tillgodosedd. Något tillkännagivande till regeringen kan inte anses påkallat.

Utskottet anser att det av regeringen föreslagna övergripande målet bör godkännas av riksdagen. Målet ska alltså vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Propositionen i denna del bör därmed bifallas och motionerna A3 yrkande 1 (kd) och A261 yrkande 1 (v) avslås.

Med anledning av Vänsterpartiets krav om en utredning om strukturell diskriminering vill utskottet först hänvisa till att förhållandet mellan strukturell diskriminering och diskrimineringsgrunden kön har belysts av Utredningen om den könssegregerade svenska arbetsmarknaden (SOU 2004:43). Den utredning som den nu behandlade propositionen baseras på, Jämställdhetspolitiska utredningen, har haft ett brett uppdrag som inte bara avsett mål, inriktning, organisation och effektivitet utan också uppgiften att pröva om de samhällsförändringar som skett under den senaste tioårsperioden medför att jämställdhetspolitiken bör ges en ny inriktning. Genom utredningens betänkande och de forskarrapporter som ingår har det kommit ett värdefullt kunskapsunderlag. Utskottet kan instämma med Vänsterpartiet att det krävs ökad kunskap om mekanismerna bakom könsmaktsordningen, men det är också angeläget att inrikta sig på resultat och effekter. Jämställdhetspolitik är ett förändringsarbete. För att ett sådant ska bli effektivt måste man lära av både framgångar och bakslag, vilket förutsätter en korrekt verklighetsbeskrivning. Enligt propositionen bör uppföljningen och utvärderingen av jämställdhetspolitiken systematiseras, fördjupas och förbättras. Etappmål och kvantitativa och kvalitativa indikatorer ska användas. Utskottet noterar också att regeringen kan komma att överväga även andra former av uppföljningar och utvärderingar. Den jämställdhetspolitiska myndighet som regeringen planerar (se avsnitt En ny jämställdhetspolitisk myndighet, regionalt och lokalt jämställdhetsarbete) kan få en roll i sammanhanget. Det är viktigt att det bedrivs forskning på området. Genusforskningen har fått förstärkta resurser. Det är också angeläget att jämställdhetspolitiken kan tillgodogöra sig den relevanta forskningen på området. Utskottet är dock inte berett att nu ställa sig bakom Vänsterpartiets krav om en särskild utredning.

Utskottet delar Vänsterpartiets uppfattning om betydelsen av CEDAW (FN-konventionen mot könsdiskriminering). Genom kraven på återkommande rapporter om hur konventionsstaterna lever upp till konventionens krav kan konventionen sägas bli ett instrument i jämställdhetspolitiken. Den senaste rapporten avlämnades 2001 och en ny är just nu under utarbetande. Rapporterna innehåller en mycket bred genomgång, artikel för artikel i konventionen, av åtgärder för att avskaffa all slags diskriminering av kvinnor.

Utskottet håller med Centerpartiet om mycket av det som sägs i motion A6 om vikten av att inte konservera den rådande könsmaktsordningen och att stärka kvinnors rättigheter. Utskottet håller också med Centerpartiet i

motion A310 yrkande 1 från den allmänna motionstiden om de politiska nivåernas ansvar och om behovet av analys och utvärdering av den förda politiken.

När det gäller könsuppdelad statistik och jämställdhetsanalys i budgeten kan utskottet konstatera att det skett en utveckling av redovisningen. Jämfört med tidigare års fördelningspolitiska redogörelser särredovisas uppgifter för kvinnor och män i högre grad. Det kan här också noteras att SCB inom kort kommer att publicera en ny upplaga av den s.k. lathunden om jämställdhet. På tal om kvinnor och män.

Utskottet avstyrker de nu behandlade motionerna A2 yrkande 4 (v), A6 yrkande 1 (c), A224 (v), A225 yrkande 1 (v) och A310 yrkande 1 (c) i den mån de inte kan anses tillgodosedda med det anförda.

Delmålet Makt och inflytande

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens första delmål som avser makt och inflytande: En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet. Två motionsyrkanden med alternativa målformuleringar avstyrks.

Jämför reservationerna 6 (m) och 7 (kd).

Propositionen

Det nuvarande delmålet är En jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män.

Den demokratiska idén bygger på att medborgarna tillerkänns lika värde och kompetens att fatta beslut om sin egen och samhällets utveckling. Historiskt har inte kvinnor tillerkänts detta värde. Det nuvarande delmålet har varit mycket viktigt i arbetet för ökad kvinnorepresentation, vilket är en förutsättning men ingen garanti för att den reella makten fördelas jämnt mellan könen. För att kvinnor ska uppnå halva den reella makten krävs inflytande över vilka frågor som tas upp på dagordningen och vilka som avvisas, kunskap och tillgång till informella beslutsvägar och frihet från förtryckande behandling. Därför finns det enligt propositionen skäl att lyfta fram villkoren för beslutsfattandet i förslaget. Delmålet anknyter i första hand till det övergripande målets första led. I detta delmål ingår den immateriella aspekten på utbildning, medan den materiella aspekten ingår i delmålet om ekonomisk jämställdhet. Eftersom en aktuell, samlad och bred statistik saknas över könsfördelningen på maktpositioner inom samhällets

olika sektorer, har en utredning tillsatts för att kartlägga och analysera situationen (dir. 2006:23). Utredningen ska enligt propositionen redovisa sitt arbete senast den 18 oktober 2006.

Det föreslagna första delmålet är: En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.

Motionerna

Målet

Moderaterna konstaterar i motion A4 yrkande 1 att Sverige på många sätt är ett bra land att leva i för både män och kvinnor men att det är lika tydligt att det kvarstår allvarliga jämställdhetsproblem. Kvinnor tjänar mindre, äger mindre och har mindre makt och resurser än män och är sjuk-skrivna dubbelt så mycket som män. De drabbas också av det ökande våldet. Regeringen har misslyckats med jämställdhetspolitiken. Moderaterna anser att jämställdhet är ett annat sätt att uttrycka frihet från pådyvlade normer eller politiska pekpinnar. Partiet motsätter sig varje form av kvotering eftersom det endast ger matematisk rättvisa och kan cementera synen att kvinnor behöver särskilda åtgärder för att ta sig fram. I stället krävs öppen diskussion och allas ansvarstagande. Långsiktig, hållbar jämställdhet kräver attitydförändringar som inte uppnås genom tvång. Partiet vill formulera om propositionens delmål. I fråga om makt och inflytande ska målet vara: Kvinnor och män ska ha lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter i samhället.

Kristdemokraterna anser i motion A3 yrkande 2 att delmålet bör vara: Kvinnor och män ska ha samma rätt, möjlighet och skyldighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet. Partiet menar att målet inte enbart handlar om rättigheter och möjligheter utan även om de skyldigheter som vi har gentemot varandra. Delmålet bör inte bara omfatta formella politiska rättigheter utan även det vidare och mer svårgripbara informella beslutsfattandet. Staten bör och kan inte sätta upp mål för den makt som representeras av näringsliv, medier och det civila samhället. Företag, föreningar eller trossamfund kan inte åläggas att arbeta för att nå av staten uppsatta mål utan att det riskerar att kränka grundläggande värden som äganderätt och förenings- och religionsfrihet.

Frågor som anknyter till delmålet Makt och inflytande

I motion A259 yrkande 7 från den allmänna motionstiden menar *Folkpartiet* att utvecklingen går för långsamt när det gäller att få fler kvinnor till toppositioner i samhället. Vägen till förändring går dock inte genom att kvotera in kvinnor. Frågan om vilka personer som ska utgöra styrelse och ledning i privata företag måste vara en fråga för företagets ägare, aktieägarna.

Kristdemokraterna pekar i motion A370 yrkande 2 från den allmänna motionstiden på att FN, mot bakgrund av den femte rapporten till CEDAW 2001, riktat kritik mot Sverige bl.a. för att det finns så få kvinnor på höga poster såväl inom offentlig som privat sektor. De faktorer som hämmar kvinnor att ta på sig ett ledningsansvar bör kartläggas så att de kan elimineras. I samma motion yrkande 36 anser partiet att regeringen bör tar initiativ till trepartssamtal mellan stat och arbetsgivar- och arbetstagarparter för att uppnå en ökad representation av kvinnor på såväl styrelsenivå som ledande poster.

Utskottets ställningstagande

Delmålet makt och inflytande

Fördelningen mellan män och kvinnor av makt och inflytande är centralt för jämställdheten. Denna fördelning av makten ser olika ut i skilda delar av samhället. Könsfördelningen är jämnare inom politiska maktfält än inom ekonomiska. Skillnader finns också mellan olika nivåer och mellan olika sektorer. Jämställdhetspolitiken tar sikte på att förändra dessa maktförhållanden. Maktfrågan är relevant inom alla samhällsområden, men tar en särskilt konkret form när det gäller kvinnors och mäns representation inom politiskt och ekonomiskt beslutsfattande.

Den övergripande bilden visar att andelen kvinnor på maktpositioner inom olika delar av samhället har ökat markant sedan början av 1990-talet, men den stora majoriteten av makteliten består fortfarande av män. En studie av eliterna i Sverige (Kön och den sociala reproduktionen av eliter i ett komparativt perspektiv, Göteborgs universitet 2001) visar att andelen kvinnor har ökat inom samtliga samhällsområden, men detta till viss del tack vare en hög kvinnorepresentation inom politiken. I den politiska elit som utgörs av ledamöterna i Sveriges riksdag är andelen kvinnor omkring 45 %. Inom övriga samhällsområden som vetenskap, förvaltning, kultur, massmedier, organisationer, Svenska kyrkan och näringslivet är andelen kvinnor på ledande poster fortfarande förhållandevis låg. I näringslivet är mansdominansen allra störst, trots vissa förändringar under senare år. I de statliga bolagens styrelser, där det finns ett delmål om minst 40 % kvinnor, uppgick andelen till 43 % för ett år sedan. Däremot var det en mycket kraftig överrepresentation av män, 86 %, på vd-posterna, vilket är en viss minskning för kvinnorna jämfört med 2001. Särskilt långsamt går utvecklingen i det privata näringslivet. År 2005 var 84 % av ledamöterna i dessa styrelser män. Jämfört med 2004 var ökningen endast 2 procentenheter. Det finns ett samspel mellan de olika maktsfärerna. Så har t.ex. den politiska sfärens ökade kvinnorepresentation lett till ökad kvinnorepresentation inom andra områden genom utnämningar till styrelser och andra organ.

Representationen i politiska församlingar kan sägas vara ett mått på hur öppet och demokratiskt ett samhälle är. Det är också ett mått på jämställdheten i samhället. Det är ett enkelt och effektivt politiskt redskap, som är

väl ägnat för målformuleringar, uppföljning och utvärdering. Samtidigt måste man fråga sig om en ökad kvinnorepresentation verkligen är en garanti för att kvinnor får större makt. Olika argument brukar framföras när man talar om vikten av ökad kvinnorepresentation. Förutom rättvis- och demokratispekten nämns resursaspekten, dvs. att båda könen och deras olika erfarenheter behövs för att samhället ska fungera så bra som möjligt, och intresseaspekten, dvs. att män och kvinnor beroende på samhällets könsuppdelning har olika intressen och visioner och att dessa bör företrädas på olika villkor. Utskottet anser det värdefullt att det nu föreslagna målet omfattar dessa kvalitativa aspekter på maktutövning. Målet omfattar också villkoren för beslutsfattandet. Formella hinder ska inte ligga i vägen. Inte heller ska ekonomiska eller sociala aspekter verka utestängande.

Utskottet vill särskilt peka på att det förekommer att kvinnor upplever sig som motarbetade och marginaliserade i det politiska arbetet. Utskottet anser att det behövs en fördjupad diskussion om de förutsättningar i beslutsfattandet i form av informella regler och maktordningar som i hög grad påverkar det politiska livet. Sådana faktorer kan leda till att kvinnors reella inflytande i politiken inte står i proportion till deras andel av de politiskt valda. Det arbete som t.ex. satts i gång i riksdagen kretsar mycket kring denna kvalitativa sida av jämställdheten.

Utskottet ansluter sig till den beskrivning som görs i propositionen när det sägs att en jämn representation av kvinnor och män självfallet inte är en garanti för att den reella makten fördelas jämnt mellan könen, men att det är en avgörande förutsättning för att även kvalitativa aspekter av maktutövning ska kunna förändras i jämställd riktning. Utskottet värdesätter att det föreslagna målet också inbegriper villkoren för beslutsfattandet. I målkommentaren preciseras detta till att det förutom att uppnå en jämn fördelning av kvinnor och män på maktpositioner handlar om att lyfta fram kvalitativa aspekter av maktutövning – att ha makt över dagordningen och inflytande över beslutens innehåll.

I fråga om andra sfärer av samhället handlar målet om att flickor och kvinnor ska ha samma möjligheter som pojkar och män att delta i och påverka det som formar våra föreställningar, tankar och idéer om oss själva och vårt samhälle. Det gäller bl.a. kulturen, massmedier och folkbildningen.

Moderaterna vill i begreppet jämställdhet inbegripa frihet från pådyvlade normer och politiska pekpinnar. Partiet motsätter sig också alla former av kvotering. Tvärtemot vad Moderaterna antyder handlar det om att alla ska kunna forma sina liv utan att pådyvlas t.ex. normer och föreställningar om vad som förväntas av individen på grund av hans eller hennes kön.

Både Moderaterna och Kristdemokraterna anser att målet liksom det nuvarande övergripande målet även borde inkludera de skyldigheter som vi har mot varandra. Utskottet kan konstatera att det föreslagna målet kny-

ter an till medborgarskapet – även om det ordet inte används eftersom det felaktigt skulle kunna leda tanken till det nationella medborgarskapet. Den demokratiska idén bygger på att medborgarna tillerkänns lika värde och kompetens att fatta beslut om sin egen och samhällets utveckling. Medborgarskapet handlar om friheten att i olika sammanhang vara aktiv och uttrycka sitt samhällsengagemang. Det ska kunna ske fritt från förtryck, underordning och begränsande normer och föreställningar om kön. Utskottet ser det som logiskt att ett mål som utgår från det perspektivet inte uttryckligen behöver ange skyldigheter. En annan sak är att såväl makt som rättigheter måste utövas med respekt för andras rättigheter och såtillvida även inrymmer skyldigheter.

Med anledning av Kristdemokraternas åsikt att staten inte bör och kan sätta upp delmål för den makt som näringsliv, medier och det civila samhället representerar konstaterar utskottet att 1994 års jämställdhetsproposition Delad makt delat ansvar (prop. 1993/94:147) – framlagd av fyrtipartiregeringen – utgick bl.a. från den ojämna maktfördelningen i näringslivet. Det delmål som då föreslogs inbegrep förhållandena i den privata sektorn. För utskottet är det naturligt att ett mål som knyter an till det aktiva medborgarskapet och rör den reella makten i samhället omfattar alla aspekter av det sociala, politiska och ekonomiska livet.

Det är dock viktigt att påpeka att de samhälleliga övergripande ambitioner som jämställdhetsmålen uttrycker inte i sig ger svaret på vilka medel som ska användas för att nå målet. Detta är en annan politisk frågeställning som den nu framlagda propositionen i princip inte ger svar på.

Med det anförda ställer sig utskottet bakom regeringens förslag till delmål för makt och inflytande, som ska vara "En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet". Det innebär att propositionen i motsvarande del tillstyrks och att motionerna A3 yrkande 2 (kd) och A4 yrkande 1 (m) avstyrks.

Frågor som anknyter till delmålet Makt och inflytande

I motioner från allmänna motionstiden tar både Folkpartiet och Kristdemokraterna upp problemet att så få kvinnor når toppositioner. Detta är, som också påpekas av Kristdemokraterna, något som CEDAW-kommittén berört i sin granskning av Sveriges rapport om efterlevnaden av FN-konventionen mot könsdiskriminering. Folkpartiet motsätter sig uttryckligen kvotering som metod för förändring. Med anledning av detta kan utskottet konstatera att en utredning (dir. 2006:23) har tillsatts för att kartlägga och redovisa könsfördelningen av maktpositioner i Sverige. Utredningen ska enligt propositionen lämna sin rapport senast den 18 oktober 2006. Som sägs i propositionen är synlighet viktig för framgången i jämställdhetsarbetet. Det är angeläget att få kunskap om hur könsfördelningen på maktpositionerna i Sverige ser ut i dag och hur utvecklingen varit de senaste åren. Regeringen redovisar att man för närvarande förbereder en datoriserad

rutin som ska ge varje departement möjlighet att fortlöpande kontrollera könsfördelningen i det egna departementets styrelser och kommittéer. Sedan lång tid tillbaka tillämpas en rutin som innebär att alla tillsättningar av myndigheternas styrelser, nämnder m.m. bereds med Regeringskansliets jämställdhetsenhet.

En del av svårigheten med att nå en helt jämn könsfördelning i de centrala statliga styrelserna har enligt en intern utvärdering visat sig vara att den udda platsen oftast besätts med en manlig ledamot och att ordförandena oftast är män.

När det gäller privata bolagsstyrelser har det som framgått ovan gått särskilt långsamt. I juni 2005 tillsatte regeringen en utredare (dnr Ju/2005/5704/P) för att undersöka om och i så fall hur en kvotering på grund av kön skulle kunna införas i svensk lagstiftning för styrelserna, framför allt i publika företag i Sverige. Utskottet anser inte att utredarens slutsatser och förslag bör föregripas. Utredningen ska redovisas senast den 1 juni.

Med hänvisning till detta avstyrker utskottet de nu berörda motionerna A259 yrkande 7 (fp) och A370 yrkandena 2 och 36 (kd).

Delmålet Ekonomisk jämställdhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens andra delmål som gäller ekonomisk jämställdhet: Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Motionsyrkanden med alternativa målformuleringar avstyrks.

Jämför reservationerna 9 (m) och 10 (kd).

Propositionen

För närvarande finns tre delmål: Samma möjligheter för kvinnor och män till ekonomiskt oberoende, Lika villkor och förutsättningar för kvinnor och män i fråga om företagande, arbete, anställnings- och andra arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet och Lika tillgång för flickor och pojkar, kvinnor och män, till utbildning och samma möjligheter att utveckla personliga ambitioner, intressen och talanger.

Att kvinnor ska ha samma möjligheter som män att försörja sig själva genom ett betalt arbete är centralt i svensk jämställdhetspolitik. Kvinnor och män ses som individuellt ansvariga för både försörjning och omsorg. Den bristande jämställdheten i dag gäller huvudsakligen inte tillgången till utbildning och arbetsmarknad utan skillnader i förutsättningar, möjligheter och villkor beträffande utbildning och betalt arbete. Utbildningssystemet är fortfarande könssegregat och arbetsmarknaden är könsuppdelad. Kvinnor

får lägre avkastning på sin utbildning och har i högre grad otrygga arbeten, deltid och sjukfrånvaro. Skillnaderna samverkar till en ekonomisk ojämställdhet. Målet ska inte bara innebära samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och arbete utan även att ekonomisk jämställdhet uppnås. I stället för det tidigare begreppet ”ekonomisk oberoende”, som är delvis missvisande eftersom ytterst få är så ekonomiskt oberoende att de inte behöver arbeta för sin försörjning, bör målet avse begreppet ”ekonomisk självständighet”.

Det föreslagna andra delmålet är: Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

Motionerna

Målet

Moderaterna framhåller i motion A4 yrkande 2 att den viktigaste formen av oberoende är att kunna leva på sin lön. Jämställdhetspolitiken handlar om att ge kvinnor lika möjlighet att skaffa sig ekonomisk makt som män. Dagens skattetryck gör det ekonomiskt svårt för många, främst låginkomsttagare. En av de viktigaste prioriteringarna måste vara att bidra till ökad inkomst för kvinnor genom en skatte- och bidragsreform och genom betydande satsningar på kommunala verksamheter som gör att fler jobb skapas. Även den manliga dominansen inom företagandet måste brytas. Den offentliga sektorn har blivit en kvinnofälla. Det behövs mer konkurrens, vilket kan åstadkommas genom en s.k. startlag som underlättar att starta eget inom områden som traditionellt funnits inom den offentliga sektorn. Genom Alliansens förslag om s.k. nystartsjobb gynnas kvinnor. Detsamma gäller Alliansens förslag om skattesänkning på hushållstjänster som gör det möjligt både att starta nya tjänsteföretag inom en sektor där kvinnor traditionellt arbetar och att kvinnor kan köpa tjänster och därmed får större möjligheter att arbeta och förkovra sig. Målet om ekonomisk jämställdhet bör enligt *Moderaterna* lyda: Kvinnor och män ska ha lika möjligheter och villkor i fråga om utbildning, arbete och företagande, för att kunna uppnå varaktig ekonomisk jämställdhet.

Kristdemokraterna anser enligt motion A3 yrkande 3 att regeringens ansats att byta ut formuleringen ”ekonomiskt oberoende” mot ”ekonomisk självständighet” är god. I praktiken är vi dock varken oberoende av andra eller självständiga och särskilt inte i familjeförhållanden. Även det behov av bidrag och annat stöd från det allmänna som det stora flertalet har gör att begreppet ”ekonomisk självständighet” tappar i betydelse. Enligt *Kristdemokraterna* bör man i stället tala om ”ekonomisk trygghet”. *Kristdemokraterna* anser att delmålet bör vara: Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning, egen försörjning och förmögenhetsbildning som ger egen ekonomisk trygghet livet ut. Delmålet bör

avse ekonomisk jämställdhet i ett brett perspektiv och omfatta allt från fritt val av utbildning till att starta och driva företag inom det område man själv väljer.

Frågor som anknyter till delmålet Ekonomisk jämställdhet

Folkpartiet har inget alternativt förslag till målformulering men betonar i motion A7 vikten av att bryta upp monopolen i den offentliga sektorn för att komma till rätta med den ojämsställda arbetsmarknaden. På det sättet får kvinnor större möjligheter att välja arbetsgivare och själva prova på företagande, yrkande 2. Det är också centralt att utbildning ska löna sig även för undersköterskor, vårdbiträden och sjuksköterskor, yrkande 3. Det behövs även ökad makt över utbildningsvalen. De måste bli mer individualistiska och mindre könsbundna, vilket förutsätter en jämställd skola. Partiet anser att det bör vara obligatoriskt med jämställdhetsplaner redan i förskolan, yrkande 4.

I motion A269 yrkande 1 från den allmänna motionstiden efterlyser *Vänsterpartiet* en utredning med uppgift att närmare analysera hur diskrimineringsgrunderna klass, kön och etnicitet samverkar på arbetsmarknaden och vad som behövs för att bryta den rådande maktstrukturen. Kvinnor i allmänhet och invandrarkvinnor i synnerhet fungerar som en buffert, inte minst i lågavlönade och lågkvalificerade arbetsuppgifter. I en annan motion från den allmänna motionstiden, A225 yrkande 2, framhåller partiet att den könsuppdelade och könssegregerade arbetsmarknaden är den grundläggande orsaken till lönediskriminering av kvinnor. Den utredning om strukturell diskriminering som partiet efterlyser ska utmynna i åtgärder som stärker kvinnors rätt till egen försörjning och ett självständigt liv.

Centerpartiet framför i motion A6 yrkande 8 att ekonomisk jämställdhet aldrig kan uppnås så länge som männens inkomst betraktas som avgörande för familjens försörjning medan kvinnors inkomster endast ses som extrapengar. En sänkt inkomstskatt skulle gynna kvinnor. Makten över ekonomin är viktig, t.ex. när en kvinna misshandlas i en nära relation. Lagstiftningen måste utformas så att den inte förstärker den starkes rätt utan stödjer den redan tidigare utsatta parten. En total översyn bör göras av den lagstiftning som rör regleringen av privatekonomisk karaktär mellan makar och sambor. En annan viktig faktor för att åstadkomma ekonomisk jämställdhet är att frigöra kvinnorna från den offentliga sektorn och uppmuntra entreprenörskap och eget företagande. För att ge kvinnor bättre möjligheter att starta och bedriva företagande pekar Centerpartiet på ett antal åtgärder: Utbyggt stöd till affärsrådgivning, stöd till forskning om kvinnors företagande, starta-eget-sparande, riskkapitalavdrag, lika villkor i socialförsäkringssystemen för företagare och anställda, sänkta skatter för småföretagare och översyn av socialförsäkringssystemet, yrkande 9. Partiet betonar principen om lika lön för likvärdigt arbete. Den som diskrimineras ska kunna få en faktisk kompensation i form av företagsbot relaterad

till företagets storlek som t.ex. vid miljöbrott, yrkande 2. Den som blivit lönediskriminerad måste kunna få rätt i en opartisk domstol. Den partssammansatta Arbetsdomstolen bör avskaffas. Den som diskriminerats ska kunna driva sitt fall i allmän domstol, yrkande 3.

I en enskild motion från allmänna motionstiden, A268 av *Rigmor Stenmark och Viviann Gerdin (båda c)*, framhålls att man måste fokusera mer på att skapa förutsättningar i samhället för att uppnå verklig jämställdhet. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män består, och inkomstskillnaderna är störst bland småbarnsföräldrar med lägst standard för ensamstående småbarnsmammor.

Utskottets ställningstagande

Delmålet Ekonomisk jämställdhet

Kvinnor och män har närmat sig varandra i förvärvsdeltagande, men generellt är sysselsättningen fortfarande något högre för män än för kvinnor. Arbetsmarknadsregionerna skiljer sig åt för kvinnor och män vad gäller storlek och antal, och kvinnor har sämre möjligheter än män till yrkesmässig utveckling. Kvinnorna har i genomsnitt lägre lön och mer sammanpressad lönespridning än män. I den helt nyligen avlämnade vårpropositionen (prop. 2005/06:100 bilaga 3) redovisas att det varit små förändringar i löneskillnaderna mellan könen sedan 1992. Sett över hela arbetsmarknaden var år 2004 medianlönen för kvinnor 89 % av männens. Medellönen för män var 25 650 konor och för kvinnor 21 450 kronor, dvs. kvinnors medellön var 84 % av männens. Till en del förklaras dessa skillnader av att kvinnor och män på arbetsmarknaden har olika ålder, utbildning och arbetstid och arbetar inom olika sektorer. Den horisontella könssegregeringen som innebär att män företrädesvis finns inom privat sektor med högre löneläge än i offentlig sektor bidrar till löneskillnaderna. Den vertikala könssegregeringen innebär att män finns i högre positioner än kvinnor och därmed har högre löner. Vid s.k. standardvägning, där hänsyn tas till sådana faktorer, beräknas kvinnors lön som andel av mäns lön till 92 %. Den andelen har varit densamma sedan 1999. Resterande skillnad, 8 %, kan enligt SCB:s lönestrukturstatistik bero på diskriminering och/eller andra faktorer som inte är mätbara. Även relationerna i olika inkomstlägen har enligt vårpropositionen varit påfallande konstanta under perioden 1992–2004. Dock har kvinnornas genomsnittslön ökat något snabbare än männens.

Den målformulering som regeringen föreslår går längre än utredningens mål. Målet ska leda till att ekonomisk jämställdhet uppnås. Tyngdpunkten ligger på de ekonomiska villkor som kvinnor och män har som individer. Ekonomisk jämställdhet syftar på fördelningen av ekonomiska resurser. Ett sätt att mäta detta är att se till skillnaderna i disponibel inkomst. Då beaktar man inte bara inkomster i form av lön utan även företagarinikomster och avkastning på kapital. Man inkluderar också ersättningar och bidrag från transfereringssystemen och effekterna av skatter och avgifter.

Enligt vårpropositionens redovisning är skillnaderna mellan kvinnor och män när det gäller löner och företagarinkomst störst bland barnhushåll. Bortsett från utbetald pension har kvinnor däremot genomsnittligt större både skattepliktiga och skattefria transfereringar. Den ekonomiska standarden, som även tar hänsyn till försörjningsbördan, är lägst för ensamstående kvinnor med barn.

Det föreslagna målet omfattar möjligheterna och förutsättningarna i fråga om tillgången på arbete och anställnings-, löne- och andra arbetsvillkor och utvecklingsmöjligheter i arbete. Det gäller även företagande. Delmålet har ett livsrytmsperspektiv, vilket innebär att det avlönade arbetet inte bara ska ge ekonomisk trygghet i förvärvsaktiv ålder utan även under pensionsåren.

Moderaternas alternativa mål utgår från partiets generella kritik mot skatetrycket och bristen på konkurrens inom de områden som traditionellt hanterats av den offentliga sektorn. Även Alliansens förslag om skattesänkning på hushållstjänster åberopas. Detta är en politik som utskottet inte kan ställa sig bakom. Utskottet kan ändå hänvisa till den redovisning som finns i vårpropositionen och som visar att marginaleffekterna har minskat kraftigt, med 5,7 procentenheter, under perioden 1997–2006. Av detta avser drygt 4,2 procentenheter minskad marginalskatt.

Kristdemokraterna skjuter in sig på propositionens formulering ”ekonomisk självständighet”, som partiet visserligen anser bättre än den nuvarande formuleringen ”ekonomiskt oberoende”, men som enligt motionen bör ersättas av ”ekonomisk trygghet”.

Utskottet anser för sin del att den av regeringen valda formuleringen ger bättre uttryck för vad saken gäller. Det handlar om mäns och kvinnors lika möjlighet och rätt att försörja sig själva. Det utesluter inte att en stor del av befolkningen under perioder av livet tar del av välfärdssamhällets transfereringar. Det utesluter inte heller att människor under skilda delar av livet kan vara beroende av andras omsorg, vilket omfattas av det tredje delmålet.

Utskottet anser att delmålet för ekonomisk jämställdhet fått en bra utformning. Det ska alltså vara: ”Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut”. Utskottet tillstyrker alltså propositionen i denna del. Motionerna A3 yrkande 3 (kd) och A4 yrkande 2 (m) ska därmed avslås av riksdagen.

Frågor som anknyter till delmålet Ekonomisk jämställdhet

Utan att ha synpunkter på målet i sig tar Folkpartiet och Centerpartiet upp frågor som anknyter till mäns och kvinnors *förutsättningar för ekonomisk jämställdhet*. Även här framförs uppfattningen att kvinnor ska få alternativ till offentliga sektorn. Att de offentliga monopolen ska brytas upp är ett återkommande förslag i ärenden om jämställdhet. Utskottet har senast i det av riksdagen godkända betänkandet 2005/06:AU6 Diskrimineringsfrågor

och vissa frågor om jämställdhet tagit ställning till motioner med sådant innehåll. Utskottets uppfattning har varit, och är alltså, att konkurrensutsättning inte är den givna lösningen. Utskottet har framhållit vikten av att parterna förses med verktyg för att i förhandlingar och avtal åstadkomma mer jämställda löner. Bestämmelserna om lönekartläggning och löneanalys i jämställdhetslagen är betydelsefulla i detta sammanhang.

Frågan om *lika lön för lika och likvärdigt arbete* är central i jämställdhetspolitiken. Frågan har en stark koppling till könssegregeringen på arbetsmarknaden, som innebär att kvinnor och män återfinns inom olika sektorer, branscher, yrken och befattningar och arbetar i olika omfattning. Trots att kvinnor höjt sin utbildningsnivå och trots att kvinnor finns på arbetsmarknaden och arbetar fler timmar kan inga större förändringar noteras på aggregerad nivå. Löneskillnaderna handlar också om värderingen av olika slag av arbete och egenskaper. Hit hör också frågan om hur utbildning ska värderas. Hela frågan är ytterligt komplicerad.

I sammanhanget måste även *deltidsarbetet* uppmärksammas, och detta oavsett om det är frivilligt eller påtvingat. Enligt en redovisning i en bilaga till budgetpropositionen (prop. 2005/06:1, bilaga 4) svarade kvinnorna för 42 % och männen för 58 % av allt betalt förvärvsarbete under 2004. Av de förvärvsarbetande arbetar två tredjedelar av kvinnorna och 90 % av männen heltid. I alla hushållsgrupper arbetar kvinnor deltid i betydligt större omfattning än män i motsvarande grupp. Den genomsnittliga faktiska förvärvsarbetstiden per vecka var 33 timmar för kvinnor och 39 timmar för män. I bilagan redovisas också hur omfattningen av förvärvsarbetet påverkar inkomsternas storlek. I och med att löneinkomsten blir lägre vid deltidarbete påverkas även ersättningsnivån i transfereringssystemen.

Deltidsarbetet har vida effekter. Det kan enligt utskottets mening också bidra till föreställningen om mannens inkomst som avgörande för familjens försörjning medan kvinnans inkomster ses som extrainkomster och detta trots att den svenska jämställdhetspolitiken sedan tidigt 1970-tal utgått från att kvinnor är likvärdiga män som arbetare och försörjare. Det är enligt utskottets mening en viktig jämställdhetsfråga att ansträngningar görs för att minska antalet deltidstjänster och öka möjligheterna för fler kvinnor att gå från deltid till heltid. En utredare har lagt fram ett förslag om rätt till heltidsanställning (SOU 2005:105). Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Enligt uppgift i vårpropositionen avser regeringen att presentera ett lagförslag om stärkt rätt till heltid under våren 2006.

För att få en bild av *jämställdheten på arbetsmarknaden*, som är en förutsättning för att analysera kvinnors möjligheter till ekonomisk självständighet, är det nödvändigt att se helheten. Att granska olika faktorer separat kan dölja de faktiska förhållandena. Man kan behöva undersöka de olika förklaringarna till kvinnors arbetslöshet, deltidarbete, sjukfrånvaron m.m. och sambandet mellan dessa förhållanden och det obetalda arbetet. Det är med stor tillfredsställelse som utskottet kan konstatera att regeringen avser

att presentera en nationell handlingsplan mot könsdiskriminerande löneskillnader. Utskottet har erfarit att planen kommer att vara bred och omfatta områden som direkt eller indirekt påverkar individens lön. Utöver jämställdhetslagen kommer den bl.a. att avse områden som anställningsformer, kompetensutveckling och fördelningen av betalt och obetalt arbete. Den långsiktiga ambitionen är att all könsdiskriminering på arbetsmarknaden ska upphöra. Utskottet utgår från att man med en sådan bred ansats också bör kunna få en bild av hur olika diskrimineringsgrunder som klass, kön och etnicitet samverkar med varandra på arbetsmarknaden och därmed av vilka åtgärder som krävs för att bryta den rådande maktstrukturen. Den bör också i viss mån tillgodose Vänsterpartiets krav på en utredning om strukturell diskriminering. Utskottet anser därmed att något initiativ inte är behövligt med anledning av Vänsterpartiets motioner A225 yrkande 2 respektive A269 yrkande 1.

Att *makten över ekonomin* är viktig även i ett mer individuellt perspektiv, t.ex. när en kvinna utsätts för våld i en nära relation, råder det inget tvivel om. Utskottet instämmer här i Centerpartiets uppfattning i motion A6 yrkande 8. Det av regeringen föreslagna målet har sin tyngdpunkt på de ekonomiska villkor som kvinnor och män har som individer. Enligt utskottet handlar ekonomisk självständighet även om att vara fri i förhållande till en annan person och att inte av ekonomiska skäl behöva stanna kvar i en relation.

Centerpartiets motion tar även upp frågan om *sanktioner och domstol vid tvister om lönediskriminering* (motion A6 yrkandena 2 och 3). Motsvarande frågor har helt nyligen behandlats i utskottets betänkande 2005/06: AU6 Diskrimineringsfrågor och vissa frågor om jämställdhet som där hänvisat till beredningen av Diskrimineringskommitténs betänkande (SOU 2006:22). I korthet innebär kommitténs betänkande att den nya enhetliga lag mot diskriminering som föreslås ska ha sanktionsregler av samma slag som de nuvarande lagarna. Kommittén pekar på tidigare förarbetsuttalanden om högre skadeståndsnivåer än vad som är vanligt i andra arbetsrättsliga tvister. När det gäller domstol i arbetsrättsliga diskrimineringstvister är kommitténs förslag att målen även fortsättningsvis ska prövas i Arbetsdomstolen, som i dessa tvister dock bör ha en annan sammansättning. Till skillnad från i dag ska det bara vara en arbetsgivar- och en arbetstagarrepresentant. Dessutom föreslås att den tredje ämbetsmannaledamoten ska ha särskild insikt i diskrimineringsfrågor. Utskottet anser att Diskrimineringskommitténs förslag inte bör föregripas.

Utskottet håller med Folkpartiet om att *utbildningsvalen* bör bli mindre könsbundna. Som konstateras i propositionen är flickors och pojkars studieeval i hög grad könsbundna. Flickorna fortsätter att vidga sina val medan pojkarna väljer mer traditionellt. Pojkarnas intresse för flickdominerade gymnasieprogram ökar dock. Inom den högre utbildningen finns däremot en stark ökning av flickornas intresse för traditionellt manliga utbildningar. I propositionen konstateras att könsens prestationsmönster och deltagande i

högre utbildning har förändrats. Trots att flickorna sedan länge presterat väl i matematik och naturvetenskap är de fortfarande underrepresenterade i förhållande till sina prestationer inom högre utbildningar och yrken som rör dessa ämnesområden. Totalt sett har det dock skett stora förändringar i fråga om den högre utbildningen. Under 1990-talet har kvinnor gått om män i utbildningsnivå. I dag är kvinnorna i majoritet på universitet och högskolor. Kvinnorna tar nästan två tredjedelar av alla examina.

Med anledning av Folkpartiets krav på *obligatoriska jämställdhetsplaner i förskolan* kan utskottet hänvisa till vad utbildningsutskottet anfört i denna fråga. I betänkande 2004/05:UbU9 lämnas en redovisning för jämställdhetsarbetet inom skolan och förskolan. Jämställdhet är ett prioriterat område för skolan. Förskolans och skolans arbete för ökad jämställdhet regleras i skollagen, läroplanerna, jämställdhetslagen och i FN:s barnkonvention. Målen för jämställdhetsarbetet finns enligt utbildningsutskottet tydligt formulerade i de nationella styrdokumenterna. I grundskolans kursplaner eftersträvas också att skolans värdegrund, däribland jämställdhet som en fråga om demokrati, ska genomsyra undervisningen i alla ämnen. Kommunerna ansvarar för att lärare m.fl. har kunskaper på området. Enligt läroplanen har dessutom rektor särskilt ansvar för jämställdhet som ämnesövergripande kunskapsområde. En rad åtgärder har vidtagits på nationell nivå för att stödja och stimulera det lokala jämställdhetsarbetet. Här ska också nämnas att en ny lag (2006:67) med förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever trätt i kraft den 1 april i år. Lagen har till ändamål att främja barns och elevers lika rättigheter och att motverka diskriminering på flera olika grunder, däribland kön. Lagen innehåller också regler om aktiva åtgärder för att främja detta. Huvudmannen ska se till att det finns en likabehandlingsplan för varje enskild verksamhet. Planen ska syfta till att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet etc. Planerade åtgärder ska redovisas i planen, och den ska följas upp och ses över varje år. JämO ska inom sitt ansvarsområde se till att lagen följs.

Även *företagande* ingår i det föreslagna delmålet om ekonomisk jämställdhet. Kvinnor ska ha samma möjligheter som män att starta och driva företag som kan växa och generera en inkomst. Centerpartiet efterlyser åtgärder för att ge kvinnor bättre möjligheter att starta och driva företag (motion A6 yrkande 9). Enligt propositionens redovisning är företagandet lika könssegregerat som arbetsmarknaden i övrigt. Det finns dock inga skillnader mellan kvinnor och män vad gäller ambitioner med företagandet. Skälet till att kvinnor driver företag i mindre omfattning än män förefaller enligt propositionen hänga samman med den generella bristen på jämställdhet i samhället, där bl.a. fördelningen av det betalda och obetalda arbetet, kvinnors lägre löner och förmögenhet och synen på företagaren som man är faktorer av betydelse.

Näringsutskottet har för en dryg månad sedan i betänkande 2005/06: NU13 behandlat motioner om åtgärder för att underlätta företagande och entreprenörskap bland kvinnor. Liksom i tidigare betänkanden framhöll näringsutskottet vikten av att olika åtgärder vidtas för att synliggöra och öka kvinnors företagande, en uppfattning som arbetsmarknadsutskottet instämmer i. Här kan noteras att Riksrevisionen inlett en förstudie om statens insatser för att stödja kvinnors, invandrares och ungdomars företagande som enligt uppgift beräknas vara klar i slutet av april 2006. Arbetsmarknadsutskottet kan också notera att Nutek enligt sitt regleringsbrev för 2006 ska använda 19 miljoner kronor för att främja kvinnors och invandrares företagande. I det arbete som Nutek bedriver för att underlätta kvinnors företagande ingår insatser som t.ex. affärsrådgivning, kompetensutveckling av företagsrådgivare, attitydarbete, framtagande av handböcker m.m. Utskottet delar näringsutskottets uppfattning att detta arbete är viktigt och bör ges hög prioritet även framgent. Utskottet kan också notera att 15 miljoner kronor ska avsättas till basfinansieringen av lokala och regionala resurscentrum för kvinnor och lägst 36 miljoner kronor för bidrag till projekt vid lokala och regionala resurscentrum för kvinnor. Någon åtgärd från riksdagens sida kan inte anses nödvändig.

Utskottet hänvisar till vad som anförts ovan. I förekommande fall bör pågående och förestående arbete avvaktas. I den mån de olika förslagen inte kan anses tillgodosedda med det anförda avstyrks motionerna A6 yrkandena 2, 3, 8 och 9 (c), A7 yrkandena 2–4 (fp), A225 yrkande 2 (v), A268 (c) och A269 yrkande 1 (v).

Delmålet Obetalt hem- och omsorgsarbete

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens tredje delmål som avser obetalt hem- och omsorgsarbete: En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor. Motionsyrkanden med alternativa målformuleringar avstyrks.

Jämför reservationerna 14 (m) och 15 (kd).

Propositionen

För närvarande finns delmålet Samma ansvar för kvinnor och män för arbetet med hem och barn.

Centralt i svensk välfärds- och jämställdhetspolitik är tanken att människor inte ska behöva välja mellan arbete och familj. Det ska vara möjligt att förena avlönat arbete med att ha en familj och vårda relationerna med

närstående. Föräldraförsäkringen, barnomsorgen och äldreomsorgen har haft stor betydelse för att Sverige har både en hög förvärvsfrekvens och ett högt barnafödande. Kvinnors arbete är till största delen obetalt medan männens är betalt. Under 1990-talet har skillnaderna minskat, men förklaringen är att kvinnorna minskat sitt obetalda arbete samtidigt som männen minskat sitt betalda arbete. En asymmetrisk fördelning av hem- och omsorgsarbetet försvårar kvinnors möjligheter till betalt arbete, ekonomisk självständighet och deltagande i samhällslivet. Utgångspunkten är att kvinnor och män har samma ansvar för hemanarbetet, men i målet ska strävan uttryckas att kvinnor och män också aktivt ska ta sin del av ansvaret. Omsorgen om de äldre har inte uppmärksammats så mycket i jämställdhetspolitiken, men detta arbete är mycket ojämnt fördelat mellan kvinnor och män, och kvinnorna har dessutom ökat sitt obetalda omsorgsarbete. Det ska enligt regeringen inte finnas några systematiska skillnader i villkor mellan kvinnor och män vare sig i omsorgsgivandet eller omsorgsmottagandet.

Det föreslagna tredje delmålet är: En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemanarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.

Motionerna

Målet

Moderaternas utgångspunkt enligt motion A4 yrkande 3 är att både män och kvinnor vill arbeta och ta ansvar för sina liv, familjer och i förekommande fall barn. Att underlätta för kvinnor att förvärvsarbeta samtidigt som de bildar familj är en viktig del i jämställdhetspolitiken. Ett första steg är att männen tar sin del av ansvaret för barn och hem, men detta bör ske genom incitament och inte tvingande lagstiftning. Moderaterna föreslår ett förvärvsavdrag som kombineras med föräldraförsäkringen på så sätt att den förälder som har den lägsta inkomsten får skattereduktion när den andre tar ut föräldraledighet. Valmöjligheten för den enskilda familjen ökar. Moderaterna vill också ge kommuner möjlighet att låta finansiering av barnomsorgen för de minsta barnen tillkomma de föräldrar som låter barnen vara hemma lite längre. Partiet pekar även på Alliansens förslag om avdrag för hushållstjänster, vilket skulle ge vanliga familjer råd att köpa tjänster till hemmet. Moderaternas mål i fråga om det obetalda hemanarbetet är: Kvinnor och män ska ha lika möjligheter att kombinera privatlivet med arbete, efter egna önskemål och förutsättningar. – Moderaterna vill ha ett särskilt mål i fråga om vård och omsorg, yrkande 5. Ett ökat inflytande över den egna situationen, främst på arbetsplatsen, skulle bidra till att förbättra hälsan hos många kvinnor. Kvinnligt och manligt i sjukvården behöver synliggöras. Hälso- och sjukvården ska kvalitetssäkras genom en samlad tillsynsorganisation. Med tanke på att kvinnor lever längre än

män är satsningar inom äldreården och omsorgen viktiga ur ett jämställdhetsperspektiv. Målet är: Vård och omsorg ska vara tillgängliga på lika villkor för kvinnor och män.

Kristdemokraterna anser enligt motion A3 yrkande 4 att regeringens föreslagna mål går långt utöver riksdagens, eller någon annan politisk församling, beslutskompetens. Förslaget visar på en bristande förståelse av samhällets grundstruktur och innebörden av subsidiaritetsprincipen. Den enskilda personen, familjen, kyrkan och föreningen ska själva ha makt att råda över sina egna angelägenheter, medan kommunen och staten endast ska ta hand om det som dessa inte kan klara på egen hand. Det ankommer alltså inte på regeringen och riksdagen att besluta om mål för enskilda familjers fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Jämställdhetspolitiken bör däremot ha ett mål om möjligheten att ge och få omsorg. Målet ska vara: Kvinnor och män ska ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.

Frågor som anknyter till delmålet Obetalt hem- och omsorgsarbete

Folkpartiet, som menar att regeringen inte erbjuder någon lösning på problemet att kvinnorna fortfarande står för den största delen av det obetalda arbetet med hem och familj, ser sänkt skatt på hushållsnära tjänster som en viktig jämställdhetsfråga, motion A7 yrkande 5. Det är ett instrument för att möjliggöra för fler kvinnor att kombinera arbete, karriär och familj och att skapa ökad tillväxt. Inte bara höginkomsttagare skulle ha råd att anlita hjälp i hemmet. Folkpartiet föreslår också en jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen. Varje månad som tas ut i föräldraledighet, och som motsvaras av en månad som den andra föräldern tar ut, ska ge 90 % i ersättning i stället för 80 %. Med ett sådant system skulle även den förälder som tjänar bäst kunna ta ut föräldrapenning med ett måttligt inkomstbortfall, yrkande 6.

Även *Centerpartiet* föreslår i motion A6 en skattereduktion på 50 % för hushållsnära tjänster, s.k. RUT-avdrag, för att minska dubbelarbetet och göra det billigare och enklare att få ihop "livspusslet", yrkande 10. Partiet pekar på sambandet mellan könssegregering på arbetsmarknaden och hög sjukfrånvaro. För att komma tillrätta med kvinnors sjukskrivningar och förtidspensioneringar är det viktigt med en fungerande rehabilitering med finansiell samordning, lagfäst rätt till rehabilitering, friskintyg i stället för sjukintyg, personlig koordinator för varje sjukskriven person, påbörjad rehabiliteringsutredning inom fyra veckor och ansvar för rehabiliteringsutredningen som ligger hos försäkringskassan och inte arbetsgivaren, yrkande 4.

Utskottets ställningstagande

Delmålet Obetalt hem- och omsorgsarbete

I hushållen sker olika former av obetalt arbete. Det rör sig om hushållsarbete som att städa, tvätta, diska och laga mat. En annan arbetsuppgift är inköp och underhållsarbete. Obetalt arbete kan utföras både i det egna hushållet och i andra anhörigas hushåll. I det obetalda arbetet ingår omsorgen om barn, en partner och gamla föräldrar. SCB:s tidsanvändningsundersökning visar att män till största delen arbetar betalt medan kvinnors arbete är mer jämnt fördelat mellan betalt förvävsarbete och obetalt hemarbete. Sammantaget utför kvinnor 58 % av det obetalda hemarbetet och män 42 %. Det omvända förhållandet råder i fråga om fördelningen av den betalda arbetstiden. Av utförda betalda arbetstimmar svarade kvinnorna för 42 % under 2004 och männen för 58 %. Det *obetalda hemarbetet* påverkar möjligheterna till betalt arbete. Ett stort och asymmetriskt fördelat ansvar för det obetalda arbetet beskär kvinnors möjlighet att delta på arbetsmarknaden på samma villkor som män. Regeringens förslag till mål innebär att kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet. Det handlar inte bara om att ha, utan om att faktiskt *ta* sin del av ansvaret.

Även i förhållande till målet om *fördelningen av det obetalda hemarbetet* invänder Moderaterna, som föreslår en alternativ målformulering. Moderaterna menar att möjligheterna att kombinera privatliv och arbete ska styras av egna önskemål och förutsättningar. Partiet tar avstånd från tvingande lagstiftning och hänvisar till partiets skatte- och familjepolitik. Även Kristdemokraterna kritiserar regeringens mål med hänvisning till att det bör vara enskildas eget ansvar att råda över sina egna angelägenheter.

Utskottet vill först påminna om att även det i dag gällande målet, som alltså baseras på ett förslag från fyrpartiregeringen i 1994 års proposition om Delad makt delat ansvar (prop. 1993/94:147), innebär att kvinnor och män ska ha samma ansvar för arbetet med hem och barn. Med anledning av motionernas synpunkter vill utskottet åter erinra om att den nu behandlade propositionen inte anger vilka medel och verktyg som ska användas för att uppnå målet. Sådana frågor behandlas främst inom ramen för respektive politikområde. Som framhålls i propositionen är en förutsättning för att nå de mål som formuleras inom jämställdhetspolitiken att verksamheter inom relevanta politik- och verksamhetsområden bidrar till att uppfylla målen. Det är framför allt i valet av medel för att uppnå ett jämställt samhälle som skiljelinjerna partierna emellan framträder.

För utskottet är det närmast en självklarhet att en ambition att skapa ökad jämställdhet på ett övergripande plan förutsätter klara ställningstaganden hur vägen dit bör nås via olika delmål. Ett delmål som inte tydligt och oreserverat tar ställning för att villkoren mellan män och kvinnor ska vara desamma i fråga om hemarbete och annat obetalt arbete skulle enligt utskottets mening vara svårt att förena med strävan att åstadkomma ekono-

misk jämställdhet. Det skulle därmed också vara svårförenligt med det övergripande målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Utskottet kan liksom regeringen konstatera att det har gått avsevärt snabbare för kvinnor att öka sitt förvärvsdeltagande än vad det gått för män att öka sin andel av det obetalda arbetet. Detta kan delvis förklaras av att de politiska verktygen sett olika ut. Valfärdsreformer som har genomförts för att stimulera och underlätta för kvinnor att delta i arbetskraften, som barn- och äldreomsorg, föräldraförsäkring och tillfällig föräldrapenning, har även påverkat fördelningen av det obetalda arbetet. Man kan alltså stimulera förändrade mönster genom en aktiv välfärdspolitik.

Det andra momentet i det föreslagna målet, möjligheten för kvinnor och män att *ge och få omsorg på lika villkor*, ska enligt utskottet ses i ljuset av de stora skillnaderna mellan män och kvinnor vad gäller omsorgen om barn och äldre. Beräkningar från den senaste långtidsutredningen visar att kvinnor i genomsnitt stannar hemma ungefär ett år efter barnets födelse. Män tar ut sin föräldraledighet i betydligt kortare perioder och mer utspjutt under barnets uppväxttid. Kvinnor tar i större utsträckning än män ut föräldraledighet utan att ta ut föräldrapenning. På det sättet blir kvinnornas föräldraledighet längre än vad uttaget av föräldrapenning visar.

När det gäller omsorgsarbetet för äldre och funktionshindrade visar beräkningar som tagits fram av Jämställdhetspolitiska utredningen (SOU 2005:66) att 77 % av allt sådant arbete utförs av kvinnor och 23 % av män. Om dagens omsorgsmönster, som innebär att den offentliga omsorgen riktas till de allra äldsta och de mest omsorgsbehövande, blir bestående kommer ökningen av antalet äldre också att innebära en ökning av anhörigas obetalda arbete.

Ett stort och asymmetriskt fördelat ansvar för omsorgen begränsar kvinnors möjlighet till förvärvsarbete, ekonomisk självständighet och deltagande i samhällslivet. Det blir en inskränkning av kvinnors handlingsutrymme och därmed välfärd.

Med anledning av Moderaternas alternativa målformulering i fråga om vård och omsorg vill utskottet understryka att det här handlar om ett jämställdhetspolitiskt mål, som främst tar sikte på ansvarsfördelningen mellan män och kvinnor för det obetalda arbete som omsorgen om barn och äldre innebär, ett ansvar som i dag alltså är mycket ojämnt fördelat mellan könen.

Målet inbegriper dock både den som ger omsorgen och den som tar emot den. Utskottet instämmer med regeringen att samhället har ett ansvar för att inte upprätthålla föreställningen om kvinnor som de självklara omsorgsgivarna. Som sägs i propositionen är det viktigt att jämställdhetspolitiken följer utvecklingen på området och vilken betydelse en ökad ansvars- och arbetsbörda kan ha för kvinnors hälsa och möjligheter till betalt arbete.

Med det anförda ställer sig utskottet bakom det föreslagna delmålet för obetalt hem- och omsorgsarbete som alltså ska vara "En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor".

Det innebär att propositionen tillstyrks i motsvarande del och att motionerna A3 yrkande 4 (kd) och A4 yrkandena 3 och 5 (m) avstyrks.

Frågor som anknyter till delmålet för obetalt hem- och omsorgsarbete

Även i denna del av ärendet finns motionsförslag från Folkpartiet, A7 yrkande 5, respektive Centerpartiet, A6 yrkande 10, som tar sikte på de *skattemässiga förutsättningarna för hushållstjänster och hushållsnära tjänster*. Yrkanden om skattereduktion för vissa hushållstjänster har avslagits av riksdagen vid ett flertal tillfällen (se bl.a. 2005/06:SkU16). Motiveringen har varit att särregler för tjänstesektorn skulle innebära avsteg från principerna om enkla, neutrala och likformiga skatteregler och en risk för små effekter på sysselsättningen i förening med stora kostnader. Även vikten av att arbetsmarknadsdeltagande, arbetsutbud och sysselsättning stimuleras med generellt gynnsamma regler snarare än genom särregleringar för enskilda sektorer har betonats. Utskottet vill för sin del bestämt ta avstånd från tanken på denna typ av skattereduktioner som ett medel i jämställdhetspolitiken.

Utskottet kan inte heller ställa sig bakom Folkpartiets förslag i motion A5 yrkande 6 om en s.k. *jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen*. Ett likartat förslag har behandlats av socialförsäkringsutskottet som då hänvisat till kommande förbättringar av föräldraförsäkringen. Det var socialförsäkringsutskottets fasta övertygelse att höjningen av inkomsttaket i föräldrapenningen kommer att bidra till en ökning av fädernas uttag av försäkringen. Därigenom tas ytterligare steg i riktning mot att uppnå ett jämställt föräldraskap. Socialförsäkringsutskottet såg därför inga skäl att föreslå en särskild jämställdhetsbonus (2005/06:SfU1). Arbetsmarknadsutskottet har ingen annan uppfattning och noterar att regeringen nu i proposition 2005/06:142 föreslår att inkomsttaket vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst höjs från sju och en halv till tio gånger prisbasbeloppet fr.o.m. den 1 juli 2006. Det höjda inkomsttaket ska tillämpas bl.a. vid beräkning av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Propositionen kommer att behandlas i socialförsäkringsutskottet inom kort.

Med anledning av Centerpartiets synpunkter på *rehabilitering* m.m. i motion A6 yrkande 4 kan utskottet konstatera att även sådana frågor hör till socialförsäkringsutskottets beredningsområde. I utskottets nyss nämnda betänkande 2005/06:SfU1 finns en redovisning för gällande system och pågående arbete. Socialförsäkringsutskottet konstaterar att nya metoder och arbetssätt håller på att utvecklas inom ramen för arbetet med att förnya och intensifiera rehabiliteringsarbetet. Det fanns därför inte något skäl att föreslå riksdagen att ta ställning i olika rehabiliteringsfrågor. Arbetsmarknadsutskottet har ingen annan uppfattning.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motionerna A6 yrkandena 4 och 10 (c) och A7 yrkandena 5 och 6 (fp).

Delmålet om mäns våld mot kvinnor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens fjärde delmål som gäller mäns våld mot kvinnor: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Motionsyrkanden med alternativa målformuleringar avstyrks.

Jämför reservationerna 17 (m) och 18 (kd).

Propositionen

Delmålet

För närvarande finns delmålet Frihet från sexualiserat (könsrelaterat) våld.

Mäns våld mot kvinnor är ett prioriterat område i jämställdhetspolitiken. Det våld som kvinnor utsätts för är den yttersta konsekvensen av mäns överordning och kvinnors underordning. Sverige är ett av de få länder som har en speciell lagstiftning om sådant våld i nära relationer. Regeringen anser det viktigt att förtydliga att det bakom det våld som kvinnor utsätts för oftast finns en manlig förövare. Det nuvarande målets begrepp könsrelaterat våld är könsneutralt. Det även förekommande begreppet sexualiserat våld är väl etablerat bland dem som arbetar med frågorna, men innebörden är inte allmänt känd och det kan ge det felaktiga intrycket att det enbart avser sexuellt våld. Begreppet ”mäns våld mot kvinnor” har kommit att bli etablerat och tydliggör och beskriver problematiken. Regeringens avsikt är att målet ska omfatta det våld som män utsätter kvinnor för och som är både ett uttryck för den maktordning som råder mellan kvinnor och män och ett medel att upprätthålla den. Jämställdhetspolitikens ansvar gäller mäns våld mot kvinnor. Våld förekommer dock även i samkönade relationer och mot barn. Begreppet kroppslig integritet är ett samlande begrepp, som ska förstås både konkret och symboliskt. Konkret handlar det om rätten och möjligheten att bestämma över sin egen kropp, sexualitet och reproduktion. Symboliskt avser det också exploatering och kommersialisering av kvinnokroppen, och i ökande grad även manskroppen. Att motverka stereotypa och objektifierande bilder av kvinnor och att motverka kommersialisering och exploatering av kvinnor i pornografin är viktiga delar i att motverka och förhindra våldet mot kvinnor. Enligt målkommentaren omfattar målet alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt

våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor. Det omfattar även arbetet för att motverka prostitution, handel med människor för sexuella ändamål och s.k. hedersrelaterat våld.

Det föreslagna fjärde delmålet är: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Övriga frågor om mäns våld mot kvinnor

Regeringen konstaterar att mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt problem som inte minskat i omfattning. I propositionen redovisas olika insatser: Kvinnofridsreformen 1998 med skärpt lagstiftning och gemensamma uppdrag till ett antal myndigheter, inrättandet 2000 av ett nationellt råd för kvinnofrid och ombildningen av Rikskvinnocentrum (RKC) för kvinnor som våldtagits och misshandlats. En fortsatt prioritering sker genom styrningen av myndigheterna, t.ex. genom att Brottsoffermyndigheten fått i uppdrag att ta fram ett samverkansprogram. En skärpt sexualbrottslagstiftning har trätt i kraft och socialtjänstens ansvar för våldsutsatta kvinnor och deras barn utreds. Regeringen avser att fortsätta arbetet med den inriktning som angavs i Kvinnofridspropositionen, vilket bl.a. innebär att arbetet med mäns våld mot kvinnor blir en integrerad del av myndigheternas verksamhet. Under skilda rubriker redovisas det fortsatta arbetet: Ny sexualbrottslagstiftning från 2005, granskning av brottsutredningar om våldtäkt, samordning av brottsofferfrågor genom ett nationellt samordningsprogram, en s.k. brottsofferportal med information till brottsoffer, skärpning av reglerna om besöksförbud, information till socialtjänsten om arbetet med personer som har skyddade personuppgifter, ekonomiska och andra satsningar för att motverka s.k. hedersrelaterat våld, utbildning inom rättsväsendet bl.a. om sådant våld, insatser för barn som lever i familjer där våld förekommer och förslag om ändringar i föräldrabalken för att stärka barnperspektivet m.m.

Motionerna

Målet Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Enligt *Moderaterna* i motion A4 yrkande 4 är våldet mot kvinnor inte ett jämställdhetsproblem utan ett rättsväsendeproblem. Regeringens mål är alltför snävt genom att det inte omfattar våld i samkönade förhållanden. För att stävja våldet och öka rättsväsendets kapacitet att bekämpa brottsligheten krävs ökade resurser och en rad åtgärder: Stärkt roll för skolan i det brottsförebyggande arbetet, ökat antal poliser, bättre skydd för kvinnor som blir misshandlade av närstående genom fängelsestraff för kvinnomisshandel liksom generellt höjda straff, hårdare straff vid överträdelse av besöksförbud, bättre övervakning av besöksförbud, skärpt kamp mot människohandel, brottet förolämpning under allmänt åtal och straffbarhet om anspelning görs på någons kön eller sexualitet. *Moderaterna* framhåller att

lagstiftning dock bara är ett instrument för att tillförsäkra människor rätt till frihet och frid eftersom man inte kan lagstifta bort dåliga attityder, nedvärderande syn på kvinnor eller förtryckande beteende. Moderaternas mål ska vara: Svensk lag ska gälla lika för kvinnor och män. Våld och brott ska inte tolereras, oavsett vem som råkar ut för det eller vem som utför det.

Kristdemokraterna anser enligt motion A3 yrkande 5 att regeringens förslag innehåller flera brister. Det etablerade begreppet sexualiserat våld frångås och ersätts av ett mål som inte är könsneutralt och utesluter allt annat våld i nära relationer än just mäns våld mot kvinnor. Det fokuserar dessutom ensidigt på den kroppsliga integriteten och riskerar därmed att gå förbi det psykiska våld som är en del av det sexualiserade (könsrelaterade) våldet. *Kristdemokraterna* föreslår att målet ska vara: Det sexualiserade (könsrelaterade) våldet ska upphöra.

I motion A5 yrkande 4 kritiserar *Gudrun Schyman* (–) målet för att det inte omfattar våld i samkönade relationer, vilket är ett exempel på att rättighetsperspektivet tappas bort. Motionären är även kritisk till att det saknas förslag om fortsatt arbete mot mäns våld mot kvinnor.

Frågor som anknyter till målet Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Flertalet av motionerna innehåller även i övrigt förslag som anknyter till målet om mäns våld mot kvinnor.

Moderaterna tar i motion A4 yrkande 6 upp det internationella ansvaret för dessa frågor. Brist på jämställdhet anses vara ett av hindren för utveckling och tillväxt i tredje världen. Särskilda åtgärder krävs för att stärka kvinnors ställning i utvecklingsländerna. Sverige bör arbeta för ökad respekt för de mänskliga rättigheterna, för stärkande av kvinnors rätt att bestämma över sin egen sexualitet och för att minska våldet mot kvinnor, unga flickor och barn. Sverige bör ta initiativ till total skuldavskrivning för högt skuldsatta utvecklingsländer som kombineras bl.a. med villkoret att flickor och pojkar får grundläggande utbildning. Inom EU ska Sverige med kraft verka för att respekt för de mänskliga rättigheterna och demokrati uttryckligen inbegrips i FN:s millenniemål.

Folkpartiet är i motion A7 yrkande 7 kritiskt mot att regeringen inte föreslagit att kommunerna ska vara skyldiga att hjälpa våldsutsatta kvinnor. Detta får inte vara ett fritt val för kommunerna. Det behövs inte bara en hårdare skrivning i lagtexten. Man bör också utreda en kommunal brottsoffergaranti som på likartat sätt som vårdgarantin tydligt anger vad brukaren har rätt att förvänta sig, yrkande 8. Varje år ska det också göras en rapport över dödligt våld mot kvinnor i nära relationer. Strålkastaren måste riktas mot denna typ av brott, och skuldbördan måste tas bort från offret. För att markera att detta är politiskt prioriterat skulle ”bokslutet” kunna få formen av en skrivelse till riksdagen, yrkande 9.

Kristdemokraterna anser i motion A3 yrkande 8 att den nya sexualbrottslagstiftningen bör utvärderas i tre hänseenden: ett samtyckesrekvisit, en utvidgning av våldtäktsbegreppet till att omfatta personer i ”särskilt

utsatt situation” och ett förtydligande av brottet våldtäkt mot barn. Partiet anser också att kommunernas stöd till verksamhet riktad till utsatta kvinnor och barn måste utvecklas och intensifieras. Socialtjänstlagen bör ändras så att krav ställs på kommunerna att ge stöd och hjälp till brottsoffer och då särskilt kvinnor och barn. Länsstyrelserna bör få i uppdrag att verka för att det i varje län upprättas program för behandling av män som dömts för våld, yrkande 9.

Vänsterpartiet konstaterar i motion A2 yrkande 5 att regeringen inte tar upp frågan om en beräkning av kostnaderna för våldet mot kvinnor, något som partiet motionerat om tidigare. Kvinnors utsatthet i detta avseende har inte bara konsekvenser på ett socialt plan utan har även stora ekonomiska aspekter. Det handlar om vårdkostnader, kostnader för rättsprocesser om kriminalvård, jourverksamhet m.m., men också om bortfall i arbetstid. Det behövs en allomfattande analys av vad som påverkas av männens våld mot kvinnor och barn och en beräkning av vad detta kostar samhället på nationell nivå. En utredning bör utveckla en vetenskaplig metod för ändamålet.

Centerpartiet pekar i motion A6 yrkande 11 på åtgärder som krävs för att stoppa mäns våld mot kvinnor. De måste ta sikte på att begränsa förövarens rörelsefrihet, snarare än att inskränka den drabbades livsutrymme. Åtgärder kan vara ökad utbildning och kompetens hos myndighetspersoner, mer forskning om mäns våld mot kvinnor, stärkta kvinno-, mans- och brottsofferjourer, bättre skydd i form av förtursbostad och ekonomiskt bistånd, effektiv rehabilitering, förändrat arbetssätt och kortare handläggningstider i rättsväsendet och i sjukvården, skärpt besöksförbud och en ny straffbestämmelse mot förföljelse och trakasserier, s.k. stalking. Det behövs också åtgärder för att bekämpa våldtäkter: kriminalisering av sexuellt umgänge utan samtycke, straff för medhjälpare vid våldtäkt, höjning av minimistraffen och en översyn av rättegångsbalken för att förbättra den psykosociala miljön för brottsoffren, yrkande 12. Fria och säkra aborter bör tillåtas för utländska kvinnor i Sverige, yrkande 13. En plan bör upprättas för att förhindra att könsstympning utförs på barn i Sverige, yrkande 14.

Gudrun Schyman (–) anser i motion A5 att våldsutsatta kvinnor och barn inte ska behöva vara lämnade i händerna på ideella jourer. Staten måste ta ansvar för att det inrättas resursjourer, yrkande 5. Kommunerna bör ha ett tydligt samordningsansvar för våldsutsatta kvinnor och barn, yrkande 6. Personer som tjänstgör vid myndigheter som har ett särskilt ansvar på området måste ha adekvat kompetens och fortlöpande utbildning som omfattar perspektiven könsmakt, antirasism och HBT, yrkande 7. I enlighet med ett förslag i en rapport från Folkhälsoinstitutet bör riksdagen fastställa ett nytt mål för folkhälsan, frihet från könsrelaterat våld, vilket sedan ska genomföras av regeringen, yrkande 8. Slutligen bör regeringen genomföra en nationell kostnadsberäkning av mäns våld mot kvinnor och barn, yrkande 9.

Utskottets ställningstagande

Delmålet Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Utskottet kan konstatera att det av regeringen föreslagna målet kritiseras från olika utgångspunkter. Medan Moderaterna ser frågan om våld mot kvinnor som ett rättsväsendeproblem anser Kristdemokraterna att den nya föreslagna målformuleringen är på olika sätt begränsande. Både Moderaterna och Gudrun Schyman är dessutom kritiska till att våld i samkönade förhållanden utesluts.

Utskottet vill först understryka att det nu föreslagna målet är en del av jämställdhetspolitiken.

Det ska ses mot bakgrund av ett långvarigt strategiskt arbete för att motverka mäns våld mot kvinnor där FN:s deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor varit en utgångspunkt. FN har fastställt att våld mot kvinnor är en kränkning av kvinnors rättigheter och grundläggande friheter. Detta våld kan ses som ett uttryck för historiskt ojämlika maktrelationer mellan kvinnor och män. I många kvinnors liv är våld en del av vardagen där rädslan för att utsättas för våld är påtaglig. Kvinnors handlingsutrymme begränsas på flera plan. Som regeringen säger är detta en fråga som ytterst handlar om demokrati.

Jämställdhetspolitikens ansvar gäller mäns våld mot kvinnor. Detta våld utövas framför allt i hemmet men också i offentliga delar av samhället, och det utövas både av närstående och av för kvinnan okända män. Jämställdhetspolitiken och kvinnofridsreformen bygger på analysen att det finns ett starkt samband mellan olika våldsformer som misshandel, våldtäkt, sexuella trakasserier och hot om våld. Denna analys utgår i sin tur från den grundläggande analysen om den rådande maktordningen mellan kvinnor och män. Utskottet anser att målet bör formuleras med dessa utgångspunkter.

Våld förekommer även i samkönade relationer. Mekanismer av över- och underordning och kontroll är desamma för våld i samkönade som i heterosexuella relationer. Ett osynliggörande av samkönat våld riskerar att försvåra för människor att söka hjälp. På en praktisk nivå ska den som utsätts för våld av en närstående ha tillgång till skydd och vård på lika villkor, oberoende av sexuell läggning. Utskottet delar regeringens uppfattning att det våld som sker i samkönade relationer är viktigt att uppmärksamma och emotser att regeringen återkommer med närmare analyser av frågor som rör homo- och bisexuella och transpersoner samt frågan om våld i samkönade relationer.

Av det ovan sagda framgår att utskottet inte kan dela Moderaternas uppfattning att mäns våld mot kvinnor huvudsakligen skulle vara ett problem med koppling till rättsväsendet.

Med den avgränsning som görs finns det inte skäl att använda det könsneutrala begreppet könsrelaterat våld. Inte heller det i dag använda begreppet "sexualiserat våld" är med i det nya målet, eftersom det kan ge

intrycket att endast sexuellt våld åsyftas. Med anledning av Kristdemokraternas åsikt att regeringens mål är för ensidigt inriktat på den kroppsliga integriteten kan utskottet konstatera att målkommentaren tydligt anger att målet omfattar alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och även hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att det av regeringen föreslagna målet bör godtas. Målet ska vara: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Motionerna A3 yrkande 5 (kd), A4 yrkande 4 (m) och A5 yrkande 4 (-) bör avslås i motsvarande delar.

Övriga frågor som anknyter till delmålet Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Utskottet kan inledningsvis konstatera att ärendet i denna del tar upp frågor som väsentligen tillhör andra utskotts beredningsområde.

Vad gäller Moderaternas fokus på *rättsväsendet*, dess kapacitet och resurser och på straffsätserna vill utskottet anföra följande. För budgetåret 2006 har det gjorts ett tillskott till rättsväsendet om 375 miljoner kronor. Satsningen ska användas till att öka antalet poliser och i övrigt till att bekämpa brott. Allmänna frågor om straffsystemet har för bara en dryg månad sedan prövats av riksdagen, bet. 2005/06:JuU22. Den gällande lagstiftningen anses ge goda möjligheter att med hänsyn till brottet och den tilltalades personliga förhållanden välja en adekvat påföljd för brottet. Något allmän översyn av straffskalorna i brottsbalken bedömdes inte som behövlig. Gällande lagstiftning anses ge goda möjligheter att beakta att en person återfallit i brott. Justitieutskottet noterade dock i betänkandet att det inom Regeringskansliet har initierats ett arbete med en allmän översyn av påföljdssystemet.

Med anledning av synpunkterna från Kristdemokraterna i motion A3 yrkande 8 och Centerpartiet i motion A6 yrkande 12 om *sexualbrottslagstiftningen* kan utskottet hänvisa till att regeringen i den proposition som låg till grund för den nya lagstiftningen (prop. 2004/05:45, bet. 2004/05:JuU16) aviserade en översyn. De nya lagreglerna trädde i kraft den 1 april 2005. Propositionens utgångspunkt var att en uppföljning skulle kunna initieras inom ett par år. Bland annat frågan om ett s.k. samtyckesrekvisit behandlades i anslutning till införandet av den nya lagstiftningen. Det samma gällde ett förslag om att ersätta rekvisitet ”hjälplost tillstånd” med ”särskilt utsatt situation”. Justitieutskottet avstyrkte båda förslagen, ett ställningstagande som upprepats helt nyligen (2005/06:JuU22). Genom den nya sexualbrottslagstiftningen infördes särskilda straffbestämmelser mot sexualbrott som riktar sig mot barn, våldtäkt respektive sexuellt övergrepp mot barn. Med anledning av motioner om en översyn av dessa regler har justitieutskottet i det nyssnämnda betänkandet uttalat att det ännu är för tidigt att göra en utvärdering eller översyn av hela eller delar av den nya lagstiftningen. Justitieutskottet har i detta betänkande även behandlat motio-

ner om ansvar för delaktighet i våldtäkt och konstaterat att såväl gärningsmannaskap som medhjälpsbrott är tänkbara och att även den som döms för medhjälp kan få ett långt fängelsestraff.

Centerpartiets motion A6 tar upp s.k. *stalking*, systematisk förföljelse, och efterlyser en straffbestämmelse. Justitiekottet har med anledning av ett motionsyrkande under det förra riksdagsåret inhämtat synpunkter från ett antal myndigheter och institutioner om fenomenet. Det framkom att den övervägande delen av remissinstanserna ansåg att det fanns behov av lagstiftning. Utskottet kunde konstatera att remissvaren tydde på att det fanns brister i fråga om såväl det straffrättsliga skyddet som stödinsatser från myndigheter, men att det pågick arbete på olika håll för att förbättra situationen. Regeringen har senare lämnat i uppdrag till Brottsförebyggande rådet (Brå) att ta fram ett kunskapsunderlag, vilket redovisats i rapporten *Stalking i Sverige, Omfattning och åtgärder (Brå 2006:3)*. Det framgår av justitiekottets betänkande 2005/06:JuU22 att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet som avser kompletteringar för att skapa ett starkare skydd för den som utsätts för *stalking*. Justitiekottet ansåg att detta arbete inte borde föregripas, och hänvisade även till Kommittén om hot och våld mot förtroendevalda (dir. 2004:102) som ska avlämna sitt betänkande denna månad.

I motion A6 (c) finns även förslag som gäller *aborter och könsstympning*. När det gäller könsstympning (yrkande 14) kan konstateras att begreppet kvinnlig omskärelse enligt ett förslag i den s.k. Kvinnofridspropositionen i lagen ersatts av könsstympning samtidigt som straffet skärpts. Även förberedelse och stämpling till brott liksom underlåtenhet att avslöja könsstympning av flickor och kvinnor blev straffbart. En nationell handlingsplan för att förebygga könsstympning av kvinnor antogs av regeringen i juni 2003. Målet med handlingsplanen är att könsstympning av flickor och kvinnor i Sverige ska upphöra och att de som i Sverige redan har blivit könsstympade ska få ett adekvat stöd. Enligt vad som redovisas i propositionen har en internationell konferens hållits med syftet att utbyta erfarenheter om effektiva metoder för att förebygga könsstympning av flickor och kvinnor i Sverige och i de afrikanska länder där sedvänjan praktiseras. Socialstyrelsen är huvudansvarig för genomförandet av handlingsplanen. I december 2003 fick Socialstyrelsen i uppdrag att vidareutveckla det förebyggande arbetet mot könsstympning av flickor och kvinnor i Sverige. 2,5 miljoner kronor har beviljats för detta arbete. Uppdraget ska slutredovisas den 30 juni 2006. Socialstyrelsen har tagit fram ett utbildningsprogram som gäller kvinnlig könsstympning och som riktar sig till personal inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, skola m.fl. I fråga om aborter för utländska kvinnor, motion A6 yrkande 13, kan utskottet konstatera att socialutskottet tagit ställning till likartade yrkanden i budgetbetänkande 2005/06: SoU1 och då hänvisat till Utredningen om utländska aborter som i november 2005 överlämnade sitt betänkande *Abort i Sverige, SOU 2005:90*. Där föreslås bl.a. att abortlagen ändras så att en utländsk kvinna ska kunna få

en abort genomförd i Sverige utan prövning av särskilda skäl, enligt samma regler som gäller för en svensk kvinna. Efter remissomgång bereds nu ärendet i Socialdepartementet. Liksom socialutskottet anser arbetsmarknadsutskottet att beredningen av utredningsbetänkandet inte bör föregripas.

Lagen om besöksförbud har ändrats från den 1 september 2003 så att förbudet numera kan avse den gemensamma bostaden och ett större geografiskt område än tidigare. Brå har fått i uppdrag att följa tillämpningen och även se över hur man ska komma till rätta med överträdelser av ett besöksförbud. I uppdraget ingår även frågan om de som bryter mot förbudet ska kunna övervakas elektroniskt med s.k. fotboja. I budgetpropositionen för 2006 uttalade regeringen att ambitionen är att försöka hitta en ordning där besöksförbud i vissa fall kan övervakas med hjälp av elektronisk teknik, och Rikspolisstyrelsen har därefter fått ett uppdrag på området som ska redovisas senast den 31 december i år. Vad beträffar frågan om straffskärpning vid överträdelse av ett besöksförbud har justitieutskottet vid flera tillfällen avstyrkt motioner med sådant yrkande. Hänvisning har bl.a. skett till att regeringen ska återkomma till frågan om straffmätningen när den förut nämnda reformen utvärderats. Utskottet kan här också notera att regeringen i dagarna i proposition 2005/06:166 Barn som bevittnat våld föreslår att målsäganden i fler situationer ska få information om vilka bestämmelser som gäller för meddelande av besöksförbud, t.ex. när en frihetsberövad gämningsman frigges.

När det gäller brottet *människohandel* kan utskottet konstatera att regeringen i december 2005 tillsatt en utredning för att göra en översyn av straffbestämmelsen och särskilt överväga om det för straffansvar inte längre ska krävas att otillbörliga medel använts (dir. 2005:152). Den särskilde utredaren ska överväga om och i så fall hur förändringar av brottsbeskrivningen eller straffskalorna bör göras. Resultatet ska redovisas senast den 30 juni 2007.

Med anledning av kravet att *förolämpning på grund av kön* eller sexualitet ska falla under allmänt åtal kan utskottet hänvisa till att Diskrimineringskommittén i sitt slutbetänkande (SOU 2006:22) föreslår att förolämpning med anspelning på diskrimineringsgrunderna kön och könsidentitet på motsvarande sätt som förolämpning på grund av bl.a. ras och hudfärg under vissa förutsättningar ska kunna åtalas av allmän åklagare (5 kap. 5 § brottsbalken). Regeringens beredning av detta betänkande bör inte föregripas.

I motionerna efterlyser man även *ökad utbildning och kompetens* hos myndighetspersoner inom rättsväsendet m.m. Detta är frågor som justitieutskottet återkommande behandlat (bet. 2005/06:JuU18). Arbetsmarknadsutskottet kan instämma med justitieutskottet om betydelsen av att de anställda inom rättsväsendet har hög kompetens, att det finns goda rutiner och att de som kommer i kontakt med myndigheterna får ett bra bemötande. Arbetsmarknadsutskottet instämmer också i att åtgärder för att höja kompetensen bör vara ett självklart inslag i verksamheten. Utskottet kan

här också hänvisa till den redovisning av insatser på området som finns i själva propositionen och i dess bilaga 7. Till exempel har ett flertal polismyndigheter inrättat särskilda familjevårdsenheter där en uppgift är att utreda fall av mäns våld mot kvinnor. Enligt vad som redovisas i budgetpropositionen för 2006 har Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen tagit fram handlingsplaner för det fortsatta brottsofferarbetet. Personal har utbildats i samverkan med Brottsoffermyndigheten bl.a. när det gäller bemötandefrågor. En särskild utredare har haft i uppdrag att se vad som kan göras för att minska påfrestningarna på målsäganden i hela rättsprocessen (PM Ju 2004:1). När det gäller krav på mer forskning om mäns våld mot kvinnor kan utskottet väl se värdet av sådan forskning. Det kan dock inte anses ankomma på utskottet att uttala sig om vilka forskningsprojekt som bör prioriteras.

Inte minst under senare år har insatser gjorts för att förbättra *situationen för brottsoffer*. Utskottet vill i detta sammanhang för sin del uttala att det är av största vikt för brottsoffren att det finns ett väl fungerande rättsväsende, vilket bl.a. innebär att de som begår brott identifieras och lagförs. Detta får dock inte skymma det faktum att det även behövs åtgärder som är direkt inriktade på att ge brottsoffren stöd. Riksdagen har också framhållit detta som en prioriterad uppgift och uttalat att våld mot utsatta grupper, som kvinnor och barn, är något som ska uppmärksammas särskilt av polis och åklagare (bet. 2005/06:JuU1). Enligt vad som redovisas i den nu behandlade propositionen har Brottsoffermyndigheten ett särskilt uppdrag att ta fram ett nationellt samordningsprogram för brottsofferfrågor där en särskild del är arbete med sexualbrottsoffer.

Enligt utskottets mening råder det ingen tvekan om att de frivilliga insatser som görs på området, t.ex. av *brottsofferjourer, kvinnojourer och tjejjourer*, är ett viktigt tillskott till myndigheternas verksamhet. I budgetpropositionen för 2006 föreslogs en särskild satsning för att bl.a. öka stödet till våldsutsatta kvinnor och deras barn (prop. 2005/06:1, utg.omr. 9). Drygt 81 miljoner kronor satsats på kvinnojoursverksamhet. För att ytterligare stärka stödet till kvinnor som utsatts för våld har det även anslagits medel för projektverksamhet. Dessutom stöder Socialstyrelsen frivilligarbete för att motverka mäns våld mot kvinnor med drygt 18 miljoner kronor årligen. I budgetpropositionen för 2006, utg. omr. 9, redovisar regeringen de insatser som görs för våldsutsatta kvinnor. Där framgår bl.a. att det finns länsövergripande nätverk som arbetar med kvinnoskyddsfrågor, att många kommuner anordnar utbildning och att allt fler kommuner antar handlingsplaner.

Med anledning av förslag som gäller det *samhälleliga ansvaret för att våldsutsatta kvinnor får stöd* kan utskottet hänvisa till 2 kap. 2 § socialtjänstlagen som anger att kommunerna har ett allmänt ansvar för utsatta kvinnor och deras barn. Utredningen om socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor (S 2005:04, dir. 2005:32) gör för närvarande en översyn av socialtjänstens stöd i dessa fall. Utredaren ska bl.a. lämna förslag om hur

detta stöd till våldsutsatta kvinnor och deras barn bör vara utformat för att förtydliga kommunernas ansvar och hur stödet kan stärkas och förbättras. Uppdraget ska redovisas den 30 juni i år. Liksom regeringen anser utskottet att utredningen bör avvaktas.

Att mäns våld mot kvinnor är uttryck för en maktordning står inte i motsättning till att det i den konkreta situationen vid t.ex. behandling av våldsutövande män måste riktas *uppmärksamhet mot individuella faktorer*. Enligt vad som sägs i propositionen inleddes i mars 2006 ett arbete i Regeringskansliet för att kartlägga och beskriva verksamheter för att våldsamma män ska ändra sitt beteende. Arbetet omfattar även verksamheter som arbetar med barn som lever med våld i familjen. Arbetet ska utmynna i förslag till hur former och modeller för den samlade kunskapen i dessa verksamheter ska kunna utvecklas och spridas. Utskottet delar regeringens uppfattning att det förebyggande arbete som syftar till att förändra den i dag rådande föreställningen om maskulinitet bör vidareutvecklas både på en strukturell nivå och en individnivå.

Utskottet kan här också notera att regeringen i den nyligen framlagda propositionen Barn som bevittnat våld (prop. 2005/06:166) föreslår att stödet och rättigheterna för barn som bevittnar brott av och mot närstående personer förstärks. Socialtjänstens ansvar ska förtydligas.

Med anledning av Vänsterpartiets krav på en beräkning på nationell nivå av *kostnaderna för mäns våld mot kvinnor* kan utskottet konstatera att Utredningen om kvinnofridsuppdragen i sitt betänkande Slag i luften (SOU 2004:121) föreslog att Brottsoffermyndigheten skulle få i uppdrag och medel för att genomföra en undersökning av de samhällsekonomiska kostnaderna för mäns våld mot kvinnor. Utredningen menade bl.a. att man genom att fokusera på männens våld kan flytta blickpunkten på gärningsmännen. Arbetsmarknadsutskottet kan för sin del finna en beräkning av detta slag intressant, men man bör samtidigt ställa frågan vad en sådan information skulle användas till och hur kostnaderna för detta våld förhåller sig till kostnaderna för annat våld. Det lär inte råda någon tvekan om att våldet orsakar stora samhällsekonomiska kostnader. Utskottet anser att det oavsett de kostnaderna finns fullgoda skäl för att med all kraft bekämpa våldet mot kvinnor.

Med anledning av vad Moderaterna anför i motion A4 yrkande 6 om det *internationella ansvaret* för dessa frågor vill utskottet hänvisa till att regeringen kommer att uppmärksamma jämställdhet särskilt i det internationella samarbetet. Områdena och frågeställningar inom dessa ska vara föremål för en dialog med samarbetsländerna och i kontakter med andra givare och multilaterala aktörer. Enligt vad som redovisas i budgetpropositionen kan särskilda ekonomiska insatser eller policyprioriteringar bli aktuella. Sida har lanserat en reviderad verkspolicy för främjande av jämställdhet i biståndet. För UD:s del ska förstärkta och fördjupade insatser ske på huvudsakligen tre områden, där två är kvinnors och flickors hälsa liksom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och

bekämpning av könsrelaterat våld. Intensifierade satsningar ska genomföras i syfte att bidra till att minska mödradödligheten och spridningen av hiv/aids och för att stödja kvinnors, flickors och ungdomars rätt att bestämma över sin egen kropp, sexualitet och reproduktion. Enligt propositionen kommer Sveriges nya internationella politik på området, som antogs av regeringen i december 2005, att spela en central roll. Politiken finns redovisad i en handlingsplan från februari i år.

Utskottet vill till sist hänvisa till att regeringen i propositionen konstaterar att det har funnits brister i *samordningen av arbetet* för att motverka mäns våld mot kvinnor. För att goda erfarenheter och kunskaper som vunnits ska tas till vara krävs att samverkan sker mellan berörda myndigheter. Utskottet noterar att regeringen överväger att i detta arbete involvera den myndighet för jämställdhetsfrågor som planeras (se avsnitt En ny jämställdhetspolitisk myndighet, regionalt och lokalt jämställdhetsarbete).

Med hänvisning till vad som redovisats ovan anser utskottet att de nu berörda motionerna A2 yrkande 5 (v), A3 yrkandena 8 och 9 (kd), A4 yrkande 6 (m), A5 yrkandena 5–9 (–), A6 yrkandena 11–14 (c) och A7 yrkandena 7–9 (fp) bör avslås av riksdagen.

Styrning och övergripande organisering av jämställdhetspolitiken m.m.

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas frågor om styrning och övergripande organisering av jämställdhetspolitiken m.m. Motionerna avstyrks bl.a. med hänvisning till förestående utvecklingsarbete inom Regeringskansliet.

Jämför reservationerna 24 (kd), 25 (v) och 26 (c).

Propositionen

Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i alla led av beslutsprocessen och att de aktörer som normalt sett deltar i beslutsprocessen har ansvar för att så sker. Varje departement och politikområde har därmed ansvar för jämställdhet inom sitt ansvarsområde. Regeringen anser att jämställdhetsintegrering som strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen bör ligga fast och fördjupas. En plan för genomförande av jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet fram till 2009 har fastställts. Planen ska kompletteras med årliga handlingsprogram. För att få ett mer kraftfullt genomförande av jämställdhetspolitiken bör kopplingen mellan de jämställdhetspolitiska målen och jämställdhetsmål inom andra politikområden förbättras. Det kan ske genom en mer strate-

gisk och strukturerad samverkan mellan jämställdhetspolitiken och andra politikområden som är av särskild relevans för de jämställdhetspolitiska målen. Ett utvecklingsarbete på området ska initieras.

Enligt den nuvarande ordningen har regeringen vart tredje år i en skrivelse till riksdagen redovisat resultat och inriktning av jämställdhetspolitiken. Regeringen anser att uppföljningen och utvärderingen bör systematiseras, fördjupas och förbättras. Uppföljning av måluppfyllelsen bör fortsättningsvis göras vart fjärde år i form av en jämställdhetspolitisk rapport med en redogörelse för utvecklingen i samhället och vilka effekter och resultat som jämställdhetspolitiken gett upphov till.

Ettappmål ska kopplas till delmålen, och både kvantitativa och kvalitativa indikatorer bör utarbetas.

Motionerna

Kristdemokraterna anser enligt motion A3 yrkande 6 att den årliga uppföljningen av jämställdhetsmålen även fortsättningsvis bör redovisas i samband med budgetpropositionen. Den bör omfatta alla de indikatorer som ska användas för att mäta måluppfyllelsen i jämställdhetspolitiken. Utöver en sådan mer översiktlig årlig redovisning bör regeringen vartannat år i en skrivelse till riksdagen redogöra för måluppfyllelsen växelvis för två av de fyra delmålen. När regeringen överlämnar sin CEDAW-rapport till FN bör rapporten även överlämnas som en skrivelse till riksdagen.

Vänsterpartiet pekar i motion A2 yrkande 1 på den viktiga roll som myndigheterna har att genomföra de jämställdhetspolitiska målen. Trots att bristerna uppmärksammats har detta ansvar inte fullgjorts. Partiet föreslår att ansvaret förtydligas genom en jämställdhetsförordning liknande den som finns på det integrationspolitiska området. I motionen konstateras att det i regeringen inte finns någon minister med samordningsansvar för jämställdhetspolitiken, vilket kan ge intrycket att ansvaret ligger på flera stolar samtidigt och att området inte är tillräckligt betydelsefullt för en egen minister. För att jämställdhetspolitiken på allvar ska kunna omfatta alla politikområden och samhällsfunktioner krävs en övergripande, samlande och samordnande politisk nivå. Regeringen bör innefatta en jämställdhetsminister med ett övergripande mandat och ett eget departement, yrkande 2. Jämställdhetsmålen är inte förhandlingsbara; för att stärka styrningen mot målen och identifiera och bryta motståndet bör ett revisionsorgan inrättas. Den nya instansen bör ha Riksrevisionen som förebild och ha till uppgift att regelbundet genomföra jämställdhetsrevisioner, yrkande 3. I motion A261 yrkande 5 från den allmänna motionstiden framför *Vänsterpartiet* ett likartat yrkande om en jämställdhetsförordning. Enligt samma motion yrkande 6 bör det i regleringsbrev och instruktioner definieras, identifieras och formuleras myndighetsspecifika jämställdhetsmål. Regleringsbreven ska ha tydliga direktiv och prioriteringar som går att relatera till de övergripande målen. Det ska vara relevanta myndighetsspecifika mål med ett

tydligt feministiskt perspektiv. Åtterrapporering ska vara obligatorisk och samtliga åtterrapporeringskrav ska finnas samlade i regleringsbrevet. Yrkande 7 i motionen innehåller ett likartat krav som enligt ovan om jämställdhetsrevisioner.

Centerpartiet anser enligt motion A6 yrkande 6 att regeringen måste ge ett tydligt uppdrag till statsförvaltningen och myndigheterna att jämställdhet är ett övergripande mål för all statlig verksamhet. Det måste också göras tydligt för myndigheterna att det ligger i deras uppdrag att ta till sig aktuell forskning som rör jämställdheten inom deras områden, yrkande 7.

Gudrun Schyman (–) kritiserar i motion A5 yrkande 1 organiseringen av jämställdhetspolitiken för att vara vag och splittrad. En effektiv politik kräver en ansvarig minister som inte har uppdrag på flera ämnesområden och dessutom ett eget departement.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer till en början i att jämställdhetsintegrering bör vara huvudstrategin för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Som påpekas i propositionen står detta inte i motsatsställning vare sig till möjligheterna att pröva olika metoder och arbetsformer för att nå de uppsatta målen eller till möjligheten att göra särskilda insatser för att främja jämställdhet.

Ambitionen är att förbättra uppföljningen och utvärderingen av jämställdhetspolitiken. Utskottet ser det inte som realistiskt att – som Kristdemokraterna föreslår – varje år redovisa uppföljningen av jämställdhetsmålen i anslutning till budgetpropositionen. Om en uppföljning och utvärdering ska tjäna syftet att ge underlag för en bedömning av utvecklingen kan det knappast ske med alltför täta mellanrum. Utskottet delar regeringens bedömning att fyra års intervall kan vara lagom. Utskottet förutsätter dock att regeringen liksom hittills lämnar en kortfattad beskrivning av resultaten för jämställdhetspolitiken i anslutning till budgetpropositionen. Utskottet ser även svårigheter med Kristdemokraternas förslag att redogöra för de olika delmålen växelvis vartannat år. Det bör enligt utskottets mening vara en stor fördel om redovisningen kan göras samlat, inte minst med tanke på det samband som delmålen har sinsemellan och med det övergripande målet. Utskottet utgår därmed från att en regeringsskrivelse kommer att avlämnas vart fjärde år. När under valperioden en sådan skrivelse lämpligen bör läggas fram för riksdagen återstår att ta ställning till. Utskottet noterar att jämställdhetsskrivelserna hittills avlämnats i mitten eller under första delen av valperioden, vilket inneburit att underlaget kunnat ingå som en naturlig del i andra riksdagsärenden som behandlats under samma mandatperiod.

Utskottet är inte berett att ansluta sig till förslaget att regeringen därutöver även skulle överlämna en skrivelse med anledning av CEDAW-rapporten till Kommittén för avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Liksom de hittillsvarande jämställdhetsskrivelserna innehåller rap-

porterna till kommittén en bred beskrivning av insatser på olika politikområden. I ett riksdagsperspektiv skulle en sådan skrivelse förmodligen hanteringsmässigt påminna om jämställdhetskrivselerna. Nästa rapport till kommittén ska enligt uppgift från Regeringskansliet avlämnas i september i år och den därpå följande i september 2010. De jämställdhetspolitiska rapporterna med uppföljning och utvärdering av jämställdhetspolitiken planeras som framgått fortsättningsvis också att avlämnas vart fjärde år, vilket bl.a. väcker frågan hur de olika skrivelserna till riksdagen skulle förhålla sig till varandra tidsmässigt. Det måste enligt utskottets mening ligga på regeringen att avgöra denna fråga.

För att förtydliga myndigheternas ansvar efterlyser Vänsterpartiet en s.k. jämställdhetsförordning liknande den som finns på integrationsområdet. Utskottet har tagit ställning till ett liknande yrkande från Vänsterpartiet tidigare i betänkande 2002/03:AU3. Motionsförslaget om en jämställdhetsförordning var då en del i ett allmänt krav om stärkt institutionalisering och en stödfunktion på jämställdhetsområdet. Förslaget avstyrktes med hänvisning till då pågående överväganden inom Regeringskansliet om en strategi för förbättrad styrning. Senare tillsattes den jämställdhetspolitiska utredningen, vars förslag är underlag i det ärende som nu behandlas. I nästa avsnitt tar utskottet upp regeringens bedömning att det bör inrättas en jämställdhetsmyndighet, vilket ställer frågan i en delvis ny dager. Utskottet kan konstatera att jämställdhetspolitiken brukar räknas till ett av de "horisontella" politikområdena, dvs. ett område som har sitt genomförande inom en mängd andra politikområden. Det finns flera sådana politikområden, ibland benämnda "generella frågor". Det är inte heller ovanligt att dessa områden också har en strävan att frågorna ska genomsyra den statliga förvaltningen, vilket kan komma till uttryck i regleringsbrev till myndigheterna. Det gäller bl.a. för integrationspolitiken. Utskottet noterar att Finansdepartementet 2004 har tagit fram en intern handledning för hur de generella frågorna ska hanteras i styrningen av myndigheterna.

Utskottet kan instämma med Vänsterpartiet om behovet av en stärkt styrning. Ett förbättringsarbete har redan inletts, och regeringen aviserar även ett kommande utvecklingsarbete. Den ovan nämnda planen fram till 2009 för genomförande av jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet kompletterad med årliga handlingsprogram ska vara vägledande för departementens, Statsrådsberedningens och Förvaltningsavdelningens arbete. Det innebär att de med utgångspunkt i sina ordinarie funktioner och ansvarsområden ska bidra till att uppfylla handlingsprogrammets mål.

Utskottet kan även ansluta sig till synpunkterna i Centerpartiets motion A6 yrkande 6 och Vänsterpartiets motion A261 från den allmänna motions tiden om vikten av tydliga mål m.m. Enligt utskottet är det viktigt att kopplingen mellan de jämställdhetspolitiska målen och jämställdhetsmål inom andra politikområden förbättras. Som sägs i propositionen bör politikområden och verksamheter av särskild relevans för uppfyllelsen av de jämställdhetspolitiska målen prioriteras. Utskottet kan också hålla med Cen-

terpartiet, motion A6 yrkande 7, om betydelsen av att myndigheterna tillgodogör sig relevant jämställdhetsforskning. Hur detta ska klargöras i förhållande till myndigheterna måste dock vara regeringens sak att bestämma.

Vänsterpartiet liksom Gudrun Schyman (–) framför även synpunkter på hur jämställdhetsfrågorna bör hanteras i regeringen. Utskottet vill för sin del bestämt markera att det måste ankomma på regeringen att avgöra frågor om departementsindelning, fördelning av uppgifter mellan statsråd och deras mandat m.m. Inte heller kan utskottet ställa sig bakom Vänsterpartiets förslag om att inrätta ett särskilt revisionsorgan. Som redan redovisats är ambitionen att regeringens egen uppföljning och utvärdering av jämställdhetspolitiken ska förbättras. Till detta kommer att Riksrevisionen har till uppgift att göra oberoende granskningar av den statliga verksamheten. Det kan för övrigt noteras att en fråga som står i fokus i Riksrevisionens granskningsplan för 2006 är just det förhållandet att regeringen både ska styra förvaltningen och redovisa resultaten av statens verksamhet. Utskottet noterar slutligen att ett motionsyrkande om att inrätta ett jämställdhetsutskott i riksdagen har överlämnats till konstitutionsutskottet.

I den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört avstyrks de nu berörda motionerna A2 yrkandena 1–3 (v), A3 yrkande 6 (kd), A5 yrkande 1 (–), A6 yrkandena 6 och 7 (c) och A261 yrkandena 5–7 (v).

En ny jämställdhetspolitisk myndighet, regionalt och lokalt jämställdhetsarbete

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas bl.a. frågan om ny jämställdhetspolitisk myndighet. Motionerna avstyrks bl.a. med hänvisning till pågående beredning.

Jämför reservation 27 (m, fp, kd, c).

Propositionen

Den nya utformningen av jämställdhetspolitiken under senare år ställer krav på att även organiseringen av verksamheten förändras. Inriktningen på att förmedla bidrag till nyskapande projekt och att anordna konferenser och annat för att förändra attityder bör nu överges. Behoven av kontinuitet, systematik och professionalitet ökar och behöver tillgodoses. Arbetet med jämställdhetsintegrering ställer krav på ett organiserat stöd som huvudsakligen saknas i dag. Medel för projektverksamhet inom Regeringskansliet och för externa jämställdhetsinsatser och vissa andra uppgifter bör överföras till en ny myndighet. Genom att skapa en ny myndighet samlas

flera verksamheter som tidigare varit uppsplittrade i en gemensam organisation. Verksamheter av förvaltningsnatur kan förläggas utanför Regeringskansliet. Bättre förutsättningar skapas för att genomföra jämställdhetspolitiken på såväl lång som kort sikt. Genom myndighets- och inte delegationsformen skapas kontinuitet och långsiktighet.

Regeringen gör sammanfattningsvis bedömningen att en ny myndighet bör bildas som har till uppgift att bidra till att utveckla en effektiv jämställdhetspolitik.

Ett samlat grepp om bl.a. jämställdhetspolitikens organisering på myndighetsnivå bör beakta både Jämställdhetspolitiska utredningens förslag om en ny jämställdhetsmyndighet och Diskrimineringskommitténs förslag om sammanläggning av fyra av de nuvarande ombudsmännen JämO, DO, HO och HomO. En närmare precisering av uppgifterna bör därför anstå, men avsikten är att myndigheten ska bildas under 2007.

I fråga om det lokala och regionala jämställdhetsarbetet kommer regeringen att lämna ett uppdrag till länsstyrelserna att i samverkan med lokala och regionala aktörer utarbeta regionala jämställdhetsmål. De ska ta sin utgångspunkt i de nationella målen och i lokala och regionala förhållanden. Regeringens bedömning är att jämställdhetsarbetet på den lokala och regionala nivån bör stärkas.

Motionerna

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet motsätter sig att det inrättas en ny jämställdhetspolitisk myndighet, medan Vänsterpartiet i en motion från allmänna motionstiden anser att en sådan myndighet bör inrättas, ett förslag som också finns i en enskild motion från allmänna motionstiden.

Moderaterna anser enligt motion A4 yrkande 7 att en ny myndighet skulle splittra hanteringen av de olika diskrimineringsgrunderna ytterligare i stället för att det tas ett samlat grepp mot diskriminering. Ingen ska diskrimineras på någon grund i någon del av samhällslivet. En ny sammanhållen och enhetlig lagstiftning bör skapas så snart som möjligt. De fyra ombudsmännen mot diskriminering bör slås samman till en myndighet som ska ha i uppdrag att utöva tillsyn över diskriminering i hela samhället.

Folkpartiet beskriver i motion A7 yrkande 1 regeringens planer på en jämställdhetsmyndighet som ett underkännande av den socialdemokratiska politiken på område. Om det ska ske en verklig förändring i maktfördelningen mellan kvinnor och män fordras politisk dådkraft, inte nya myndigheter och ytterligare utredningar. – I motion A259 yrkande 11 från den allmänna motionstiden anser Folkpartiet att länsstyrelsernas sakkunniga inom jämställdhetsområdet bör få samma tillsynsansvar som övriga sakkunniga inom länsstyrelserna och ges mandat att fungera som JämO:s förlängda arm. Detta skulle skapa bättre förutsättning för att verksamheterna i län och kommuner lever upp till lagens krav.

Kristdemokraterna anser enligt motion A3 yrkande 7 att den föreslagna myndighetens uppgifter och ansvar är otydligt definierade. Mycket av uppgifterna ryms inom redan befintlig myndighetsstruktur eller är över huvud taget inget myndighetsuppdrag. Risken finns att jämställdhetsarbetet inom andra myndigheter trängs undan. I stället måste statens organisering och styrning av jämställdhetspolitiken tydliggöras. Både effektivitets- och legitimitetsskäl talar emot en jämställdhetsmyndighet. – *Kristdemokraterna* välkomnar att länsstyrelserna får uppdraget att samordna det regionala och lokala jämställdhetsarbetet, yrkande 10. Enligt partiet är det dock viktigt att samordningen sker med respekt för det kommunala självstyret och med beaktande av de enskilda kommunernas och landstingens behov, önskemål och förutsättningar. De regionala jämställdhetsmålen bör begränsa sig till den statliga verksamheten i regionen.

Centerpartiet motsätter sig enligt motion A6 yrkande 5 en ny myndighet främst med hänvisning till att det skulle leda till att jämställdhetsfrågorna marginaliseras. Ett annat skäl är att resurser kommer att tas från redan befintliga verksamheter, t.ex. Nutek, vilket splittrar ett redan fungerande jämställdhetsarbete. Det kan bli ett bakslag för jämställdheten.

I motion A261 yrkande 3 från allmänna motionstiden föreslår *Vänsterpartiet* att en jämställdhetsmyndighet inrättas med uppgift att bevaka utvecklingen på jämställdhetsområdet både i Sverige och internationellt, följa och utvärdera, samordna och stödja, ansvara för metod- och kunskapsutveckling m.m. I samma motion yrkande 4 anser partiet att JämO:s uppdrag bör utvidgas med lokala enheter på kommunal nivå och att länsstyrelsernas särskilt sakkunniga bör ges ökat utrymme.

Gudrun Schyman (–) föreslår att det inrättas en jämställdhetsmyndighet i motion K357 yrkande 2 från den allmänna motionstiden.

Utskottets ställningstagande

En ny jämställdhetsmyndighet

De fyra oppositionspartierna kritiserar från olika utgångspunkter den av regeringen tilltänkta nya jämställdhetsmyndigheten. Utskottet vill till en början klargöra att propositionen inte lämnar något färdigt förslag om myndighetens roll och uppdrag. Den frågan skjuts framåt i avvaktan på att det kan tas ett samlat grepp där även Diskrimineringskommitténs förslag om en sammanhållen lagstiftning och en sammanslagen myndighet mot diskriminering ingår.

Med anledning av Moderaternas farhågor om att en sådan myndighet skulle splittra ansvaret för åtgärder mot diskriminering vill utskottet peka på att regeringen ser det som angeläget att skilja den verksamhet som jämställdhetsmyndigheten bör bedriva från det arbete med att motverka diskriminering som JämO har ansvar för i dag. Utskottet instämmer i detta.

Den nya myndigheten är tänkt att samla verksamheter som tidigare varit uppsplittrade. Syftet är också att lyfta bort verksamheter från Regeringskansliet som inte behöver bedrivas där. Utskottet har något svårt att förstå hur Folkpartiet kan beskriva tanken på en ny myndighet som att regeringen underkänner sin politik på området. Det handlar snarare om att skapa en mer kraftfull organisation än i dag genom ökad effektivitet och bättre resursutnyttjande. Avsikten är att förändra organisationen för samordningen av jämställdhetspolitiken och inte som Kristdemokraterna befarar att tränga undan jämställdhetsarbetet inom andra myndigheter. Genom en ny myndighet kan det skapas en fast stödstruktur som kan tillgodose behovet av kunskapsuppbyggnad, metodutveckling, erfarenhetsutbyte och uppföljning. En myndighet av detta slag skulle tvärtom vad Centerpartiet antyder kunna förhindra en marginalisering av jämställdhetsfrågorna. Andra aktörer som länsstyrelserna och kommunerna kan få ett värdefullt stöd av en samlad organisation för jämställdhetspolitiken.

Utskottet ser sammanfattningsvis flera goda skäl för en jämställdhetsmyndighet av det slag som regeringen aviserar. Det innebär att motionerna från de partier som motsätter sig att det inrättas en ny myndighet bör avslås av riksdagen. Det är motionerna A3 yrkande 7 (kd), A4 yrkande 7 (m), A6 yrkande 5 (c) och A7 yrkande 1 (fp). Med hänvisning till vad propositionen innebär på denna punkt kan något initiativ inte anses påkallat med anledning av de motioner som tvärtom förespråkar att en myndighet inrättas. Det är motionerna A261 yrkande 3 (v) och K357 yrkande 2 (-).

Regionalt och lokalt jämställdhetsarbete

Med anledning av Folkpartiets förslag från allmänna motionstiden om en utvidgning av uppdraget för länsstyrelsernas jämställdhetsansvariga i motion A259 yrkande 11 och synpunkter från Vänsterpartiet i motion A261 yrkande 4 är följande att säga. I syfte att stärka förutsättningarna för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i länsstyrelsernas verksamhet inrättades en expertfunktion för jämställdhetsfrågor 1995. Huvuduppgiften var att med utgångspunkt i de övergripande målen för jämställdhetspolitiken och i länets strategi för jämställdhet främja jämställdheten i länet. Uppgifterna omfattar bl.a. att följa upp de övergripande målen, utveckla metoder, samordna statlig och kommunal verksamhet, vara ett stöd för länets företag och arbetsplatser och att samverka med JämO i frågor som rör jämställdhet i arbetslivet. Enligt den i dag gällande förordningen (2002:864) med länsstyrelseinstruktion ska de särskilt sakkunniga, som experterna numera benämns, ”utifrån de nationella målen för jämställdhetspolitiken främja jämställdhetsarbetet i länet och medverka till att integrera jämställdhetsaspekten i länsstyrelsens uppgifter”.

Frågan om att länsstyrelserna bör ha ett tillsynsansvar över jämställdhetslagen har utretts. Utredarens slutsatser och förslag redovisades i promemorian Tillsynsansvar över jämställdhetslagen – en uppgift för länsstyrel-

serna? (Ds 2001:37). I promemorian föreslogs att länsstyrelserna vid sidan av JämO och Jämställhetsnämnden skulle ha tillsynsansvar. Promemorians förslag har inte lett till lagstiftning. Även Diskrimineringskommittén har övervägt frågan och sammanfattningsvis stannat för att inte föreslå något sådant tillsynsansvar (SOU 2006:22). Enligt kommittén bör den nya ombudsman som föreslås få finna sina närmare arbetsformer och under någon tid få samla erfarenheter från de nya diskrimineringsförbud som föreslås och de nya bestämmelser om aktiva åtgärder som kommittén också lägger fram förslag om. Kommittén menar även att det kan vara intressant att se hur de fackliga organisationerna tar det ansvar och den chans till påverkan och inflytande som ligger i diskrimineringsregleringen. Kommittén anser dock att det på sikt finns skäl att återkomma till frågan.

Utskottet känner sig för sin del på nuvarande stadium tveksamt till motionsförslaget om tillsynsansvar för länsstyrelserna m.m. men anser i alla händelser att beredningen av Diskrimineringskommitténs förslag bör avvaktas. Utskottet avstyrker därför motionerna A259 yrkande 11 (fp) och A261 yrkande 4 (v).

Kristdemokraterna välkomnar som framgång länsstyrelsernas samordningsansvar men betonar respekten för det kommunala självstyret m.m. vid utarbetande av *regionala jämställdhetsmål*, motion A3 yrkande 10. I samband med att jämställdhetsexperterna inrättades fick länsstyrelserna i uppdrag att utarbeta länsvisa jämställdhetsstrategier. Dessa har enligt regeringens bedömning varit viktiga styrmedel för jämställdhetsarbetet i länen. De har skapat ett underlag för analyser och bedömningar av insatser på jämställdhetsområdet. Utskottet utgår från att förutsättningarna för framgång med regionala jämställdhetsmål är att vederbörlig hänsyn tas till lokala och regionala förhållanden. Utskottet noterar särskilt vad som sägs i propositionen om att regionala och lokala aktörer involveras i detta arbete. Målen ska dock ha sin utgångspunkt i de nationella jämställdhetsmålen, vilket innebär att de knappast, som Kristdemokraterna föreslår, kan begränsas till den statliga verksamheten i regionen. Motion A3 yrkande 10 (kd) avstyrks.

Kvinnors organisering

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlas frågor om kvinnors organisering. En motion som avser stödet till de politiska kvinnoorganisationerna avstyrks med hänvisning till en kommande översyn.

Jämför reservation 30 (m).

Propositionen

När det gäller stödet till kvinnors organisering hänvisar propositionen till att Delegationen för fördelning av statsbidrag till kvinnors organisering och jämställdhetsprojekt (Ju 2005:15) påbörjade sitt arbete i januari i år. Det konstateras att politiska partier eller deras kvinnoorganisationer inte kan få stöd enligt den förordning (2005:1089) om statsbidrag för kvinnors organisering som samtidigt trädde i kraft. Riksdagspartiernas kvinnoorganisationer har fått stöd i särskild ordning enligt ett regeringsbeslut den 8 december 2005. I propositionen Statligt stöd för kvinnors organisering (prop. 2005/06:4) aviseras att frågan om hur de politiska partiernas kvinnoorganisationer ska behandlas på sikt kommer att utredas vidare.

Motionerna

Moderaterna konstaterar i motion A4 yrkande 8 att propositionen om kvinnors organisering inte fullt ut behandlar frågan om stöd till de politiska kvinnoorganisationerna. Enligt partiet måste denna fråga lösas på både kort och lång sikt.

Utskottets ställningstagande

Som redovisas under Redogörelse för ärendet har utskottet överlämnat de motioner som gäller jämställdhetsperspektivet i stödet till folkrörelser till kulturutskottet för beredning i anslutning till proposition 2005/06:192 Lära, växa, förändra, Regeringens folkbildningsproposition.

Med anledning av Moderaternas uppfattning att frågan om de politiska kvinnoorganisationerna måste få sin lösning vill utskottet hänvisa till riksdagsbehandlingen av proposition 2005/06:4 Statligt stöd för kvinnors organisering. Propositionen innebar på den punkten att politiska partier och deras kvinnoorganisationer borde uteslutas från möjligheten att få organisationsbidrag. Kulturutskottet utgick i sitt av riksdagen godkända betänkande 2005/06:KrU6 från att regeringen tillsammans med övriga riksdagspartier snarast skulle komma fram till en för alla acceptabel fördelningsmodell vad gäller detta stöd. Arbetsmarknadsutskottet ansluter sig till det uttalandet och noterar att regeringen enligt propositionen avser att påbörja en översyn våren 2006. Motion A4 yrkande 8 (m) avstyrks.

Könsroller, män och jämställdhet

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas frågor som gäller könsroller, män och jämställdhet m.m. De i sammanhanget berörda motionerna avstyrks bl.a. med hänvisning till tidigare behandling.

Jämför reservationerna 31 (kd), 32 (v) och 33 (c).

Propositionen

Regeringen redovisar i propositionen olika initiativ som har tagits för att uppmärksamma frågan om mäns ansvar och roll i jämställdhetsarbetet. En informell arbetsgrupp inom Regeringskansliet tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet har arbetat med frågan, och rundabordsamtal på temat mäns våld mot kvinnor har hållits. Regeringen har för avsikt att bjuda in organisationer och experter att delta i en arbetsgrupp om mansroller, män och jämställdhet.

När det gäller kvinnor och män i medier hänvisar propositionen till att det ska tas ytterligare initiativ på området, bl.a. genom att sammanställa forskning på området och anordna seminarier.

Motionerna

Kristdemokraterna anser i motion A3 yrkande 12 att den informella arbetsgruppen var ett vällovligt initiativ och viktig för att visa att jämställdhet inte är en kvinnofråga utan angår alla. Tyvärr verkar regeringen dock försitta chansen att göra en viktig insats för jämställdheten genom att dels låta arbetsgruppen vara ett internt samtalsforum, dels ensidigt fokusera på mäns våld mot kvinnor. Om samtalen om mansroller, män och jämställdhet ska leda framåt måste regeringen frigöra sig från tron att mansrollen formas och beskrivs av olika former av våldsamma normer, praktiker och mekanismer.

Vänsterpartiet föreslår i motion A2 yrkande 6 att regeringen utreder och analyserar hur mäns deltagande i jämställdhetsarbetet kan bli en del i en feministisk strategi. Jämställdhetsarbetet har präglats av att finna argument för att också män vinner på jämställdhet. Detta osynliggör dock maktkonflikter i samhället. Enskilda män kan vinna som människor genom att t.ex. ta ökat ansvar för sina barn, men som grupp tjänar inte män på ökad jämställdhet när det innebär att de måste dela med sig av sin makt eller andra resurser och få sina privilegier ifrågasatta. Vänsterpartiet vill uppmuntra mäns organisering för jämställdhet och mot mäns våld mot kvinnor, men den måste ha en feministisk utgångspunkt. Organiseringen måste vara en solidarisk handling med kvinnorörelsen och en lojalitetshandling med gruppen

pen kvinnor och på det sättet bli ett led i att bryta ned patriarkala strukturer. Ett likartat yrkande framställs i Vänsterpartiets motion A260 yrkande 1 från den allmänna motionstiden.

Centerpartiet framför i motion A6 yrkande 15 att kvinnor och män dagligen möts av bilder där det egna könet reduceras till objekt och av budskap som cementerar könsroller. Detta är inte värdigt ett samhälle vars mål är jämställdhet. Dialog, samtal och ökad konsumentmakt är en mer framkomlig väg än lagstiftning. Tyvärr är Näringslivets etiska råd, dit konsumenter kan vända sig, en uddlös organisation. Partiet vill inrätta ett råd med representanter för medier, konsumenter och brukare som granskar både reklam och medier ur ett jämställdhetsperspektiv, liknande Quick Response som granskar medier ur ett etniskt perspektiv.

Utskottets ställningstagande

Män och jämställdhet är ett av de s.k. fokusområdena i regeringens jämställdhetspolitik. Längre var jämställdhetsarbetet i mångt och mycket enbart en fråga för det kön som varit underordnat i könsmaktsystemet, dvs. kvinnan. Med män och jämställdhet som ett prioriterat område i jämställdhetspolitiken är avsikten att sätta fokus på det ansvar män som grupp har för att förändra de strukturer som gör att män är överordnade och kvinnor underordnade. För att nå ett jämställt samhälle behövs fler män som aktivt engagerar sig i jämställdhetsarbetet och öppet tar ställning mot mäns våld mot kvinnor.

Utskottet anser det angeläget att engagemanget från männens sida i dessa frågor kan breddas och fördjupas. I maj 2005 anordnades en hearing om mäns ansvar för jämställdhet. Regeringen har också tagit initiativ till rundabordsamtal på temat. I propositionen redovisas att olika organisationer, både mansorganisationer och organisationer som samlar många män utan uttalat jämställdhetssyfte, har deltagit i dessa möten. Det gäller idrottsrörelsen, fackförbunden och militären. Syftet har varit att synliggöra de specifika normer, praktiker och mekanismer som verkar på pojkar och män. Med anledning av Kristdemokraternas kommentar om den informella arbetsgruppen inom Regeringskansliet kan utskottet hänvisa till att regeringen har för avsikt att bjuda in organisationer och experter att delta i en arbetsgrupp om mansroller, män och jämställdhet. Tanken är att denna arbetsgrupp, som enligt underhandsuppgifter från Regeringskansliet har breda arbetsuppgifter, ska utgöra ett forum för frågor som kan leda till konkreta förslag om hur en förändring bland män och pojkar kan åstadkommas i syfte att öka jämställdheten. Enligt vad som redovisas i propositionens bilaga 7 är gruppens syfte att diskutera, analysera och komma med konkreta förslag om hur regeringens arbete med sexualiseringen av det offentliga rummet bör utformas. Till arbetsgruppen har det knutits en icke-formaliserad expertgrupp av forskare, branschfolk, organisationer och andra sakkunniga. Enligt uppgift från Regeringskansliet verkar gruppen i

lite olika konstellationer beroende på frågans art. Utskottet kan inte hålla med Kristdemokraterna i motion A3 yrkande 12 att arbetet är alltför ensidigt inriktat på mäns våld mot kvinnor.

Utskottet kan liksom Vänsterpartiet i motionerna A2 yrkande 6 och A260 yrkande 1 se att mäns engagemang i jämställdhetsarbetet kan bli en del i en *feministisk strategi*. Säkert är det också så att argumentationen hittills ofta gått ut på att även män vinner på jämställdhet när det i stor utsträckning i stället handlar om maktkonflikter i samhället. Utskottet vill för sin del inte ställa upp några krav som ska vara förenade med männens engagemang i dessa frågor. De individuella motiven för att engagera sig lär se olika ut och ambitionerna likaså. Inte bara mäns våld mot kvinnor utan frågor som varför så få män deltar i jämställdhetsarbetet, varför så få söker sig till kvinnodominerade yrken och varför män tar ut så lite föräldraledighet kan vara saker som engagerar. Även diskussioner om mansrollen som sådan med normer och föreställningar om manligt och kvinnligt kan vara en viktig del av ett engagemang. Utskottet har helt nyligen i det av riksdagen godkända betänkandet 2005/06:AU6 behandlat motioner om könsroller och då hänvisat till det aktiva arbete som pågår på området både i Sverige och på EU-nivå.

Utskottet kan i detta sammanhang även uppmärksamma att ledamöter i riksdagen våren 2004 bildade ett manligt nätverk mot människohandel för sexuella ändamål. Det var ett direkt resultat av två seminarier arrangerade av Nordiska rådet. Nätverket har senare enats om en plattform för det vidare arbetet, där man vill inrikta sig på tre frågor: motverka människohandel för sexuellt utnyttjande, motverka våld mot kvinnor och arbeta för jämställdhet i arbetslivet. I dagarna hålls ett seminarium på temat Hur kan män involveras i jämställdhetsarbetet? inom ramen för verksamheten i talmannens nätverk.

Sexualiseringen av det offentliga rummet är ett annat s.k. fokusområde i jämställdhetspolitiken. Samhället präglas av en tilltagande sexualisering där kroppar används för att dra uppmärksamheten till och sälja en vara eller tjänst. Utskottet kan instämma i den beskrivning som Centerpartiet gör av hur vi dagligen möts av bilder där kvinnor och män reduceras till objekt. I propositionen redovisas vilka insatser som gjorts på området. En hearing har hållits under 2004, bl.a. för att få en bild av situationen och vad som kan göras för att motverka denna sexualisering. Den informella arbetsgruppen arbetar med frågan. Syftet är att ta fram konkreta förslag om hur regeringens arbete med sexualiseringen av det offentliga rummet bör utformas. Arbetsgruppen har vid ett antal tillfällen träffat en grupp experter, däribland från näringslivet och från medierna, för att diskutera frågan. Utskottet kan även hålla med Centerpartiet om att dialog, samtal och ökad konsumentmakt bör prövas i första hand. Utskottet kan väl se att privata initiativ av typen Quick Response, som är knutet till Röda Korsets ungdomsförbund, kan vara värdefulla. Quick Response är en redaktion som granskar nyhetsrapportering om invandring, integration och främlings-

fientlighet. Syftet är enligt uppgifter på hemsidan att bidra till diskussionen om hur den rapporteringen ser ut och kan förbättras. Sådana initiativ bör kunna komma till stånd utan något formellt ställningstagande från riksdagens sida.

Sammanfattningsvis kan något initiativ från riksdagens sida inte anses påkallat med anledning av de nu behandlade motionerna A2 yrkande 6 (v), A3 yrkande 12 (kd), A6 yrkande 15 (c) och A260 yrkande 1 (v), som därför avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Övergripande mål om jämställdhet, punkt 1 – motivering- en (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Ställningstagande

Moderata samlingspartiets grundläggande idé är alla människors frihet. Det är en självklarhet att alla människor oavsett kön ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden. Vi anser att detta bör och ska vara det naturliga, övergripande målet i svensk jämställdhetspolitik.

Regeringens förslag till övergripande mål är således naturligt och föranleder ingen reservation. Det är först när målet fylls med innehåll, dels genom regeringens och utskottsmajoritetens skrivningar i frågan, dels genom delmålen och hur dessa ska uppfyllas, som skillnaderna framträder mellan nya moderaternas politik och vänstermajoritetens.

Moderata samlingspartiet anser att sättet på vilket regeringens övergripande jämställdhetsmål framställs begränsar politiken. Regeringen tar sin utgångspunkt i alltför snäva begrepp: *Feminism* och *könsmaksordning* är ord som till sitt innehåll är viktiga och intressanta men som använts på ett sätt som uteslutit alla andra politiska lösningar än traditionell vänsterpolitik.

För Moderata samlingspartiet utgår jämställdheten från alla människors lika värde och varje människas rätt till respekt för sin person, sina val och sina känslor. Ingen ska särbehandlas på grund av kön eller av andra skäl. All form av diskriminering, förtryck och generalisering måste motverkas. Människor har rätt att betraktas som individer och inte som delar av en viss grupp som godtyckligt tillskrivs vissa egenskaper, behov eller förutsättningar.

Vår övertygelse är att alla människor – oavsett bakgrund, kön, religion, sexuell läggning eller etnicitet – vill och kan. Ingen ska betraktas som evigt svag eller oförmögen. Detta är vår politiska drivkraft och grunden till vår jämställdhetspolitik. Detta bör också, enligt vår mening, vara utgångspunkten för jämställdhetspolitikens övergripande mål.

2. Övergripande mål om jämställdhet, punkt 1 – motiveringen (fp)

av Tina Acketoft (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Ställningstagande

Under årtionden har Sverige framhållits som det jämställda landet, i sådan grad att inte bara omgivningen utan även vi själva uppfattat det som en sanning. Men jämställdheten har inte bara stått och stampat de senaste tio åren – den har i flera avseenden tagit steg bakåt. Kvinnor tjänar fortfarande mindre än män. Sverige har en av världens mest könssegregerade arbetsmarknader med över 80 % kvinnor av de anställda inom kommuner och landsting. Fäders uttag av föräldraledigheten har under de senaste tio åren bara förändrats marginellt. Kvinnor står för ökningen av långtidssjukskrivningarna. Kvinnor står för majoriteten av arbetet med hem och barn. Våldet mot kvinnor är utbrett.

Regeringen tvingas i propositionen ”Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken” att erkänna sina misslyckanden. Regeringens lösningar ser annorlunda ut än Folkpartiet liberalernas.

Att vara liberal innebär att bryta de strukturer som håller människor fast i kollektiva roller. Att vara liberal innebär därmed att vara feminist. Att vara feminist är däremot inte nödvändigtvis detsamma som att vara liberal. Det är uppenbart när man tar del av regeringens jämställdhetsproposition. Nytänkandet är långt borta. Ofta handlar det om att regeringen konstaterar hur det borde vara men sedan inte erbjuder några konkreta verktyg för att skapa förändring.

Vill man åstadkomma verklig förändring i maktfördelningen mellan kvinnor och män fordras politisk dådkraft – inte endast nya myndigheter och ytterligare utredningar. Det ökar inte kvinnors makt.

Folkpartiet har ingen erinran mot propositionens formulering av det övergripande målet, dvs. att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Att vi accepterar målet som sådant innebär dock inte att vi står bakom regeringens politik på området.

I andra reservationer i detta ärende utvecklar vi Folkpartiets jämställdhetspolitik.

3. Övergripande mål om jämställdhet, punkt 1 (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner att det övergripande målet om jämställdhet ska vara "Kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla livets områden". Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A3 yrkande 1 och avslår proposition 2005/06:155 i denna del och motion 2005/06:A261 yrkande 1.

Ställningstagande

Utgångspunkten för jämställdhetspolitiken bör vara alla människors absoluta och okränkbara värde. Jämställdhet får inte reduceras till en kvinnofråga. Det är ytterst en fråga om mänskliga fri- och rättigheter. Den handlar om kvinnors och mäns lika möjlighet att förverkliga sina rättigheter, men även om deras skyldigheter att respektera andras.

Genom historien har kvinnors möjligheter att förverkliga sina rättigheter varit underordnade männens. Även om kvinnans ställning stärkts och hennes situation förbättrats framför allt under de senaste årtiondena, lever fortfarande strukturer, värderingar och attityder kvar som missgynnar och diskriminerar. Man måste med kraft arbeta för att undanröja de strukturer, betraktelsesätt och värderingar som förhindrar eller begränsar lika möjligheter, rättigheter och skyldigheter.

Alla ska, oberoende av kön, få göra sina livsval. Det gäller exempelvis val som handlar om utbildning, arbete, livspartner, föräldraskap och boende. Jämställdhetspolitikens syfte måste vara att undanröja sådant som förhindrar och försvårar fria val.

Det är inte tillräckligt att enbart fokusera på strukturella förhållanden, utan såväl analys som mål måste kompletteras med enskilda människors ansvar. Riksdagen bör därför fatta beslut om att andra mål än dem regeringen föreslagit bör ligga till grund för jämställdhetspolitiken.

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken som finns i dag bör enligt Kristdemokraternas mening fortsätta att gälla och förtydligas med en målbeskrivning som visar att jämställdhet ytterst handlar om att var och en ges möjlighet att förverkliga sig själv som människa.

Det övergripande målet utgör en definition av vad jämställdhet innebär. I sitt innersta väsen handlar jämställdhet om att alla människor ska ha möjlighet att förverkliga de värden som tillkommer var och en. Alla ska ha frihet att förverkliga sina drömmar och utveckla sina personliga ambitioner, intressen och talanger oavsett kön. Detta kan endast ske ifall alla tillförsäkras samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden.

Målet bör därmed vara "Kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla livets områden", vilket riksdagen bör besluta om.

Med detta tillstyrks motion A3 yrkande 1 (kd).

4. Andra övergripande frågor om jämställdhet, punkt 2 (v)

av Camilla Sköld Jansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:A2 yrkande 4, 2005/06:A224 och 2005/06:A225 yrkande 1 och avslår motionerna 2005/06:A6 yrkande 1 och 2005/06:A310 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi vet i dag mycket om vilka brister som finns och det råder en bred konsensus i offentligheten om orimligheten i de uppenbara könsrättvisorna. Inom vissa områden kan vi också se att viktiga förändringar sker, att det pågår utrednings- och forskningsarbete och att en rad reformer förbereds. Samtidigt som detta är en del av verkligheten står det klart att mycket av strukturerna är intakta och att det återstår både kunskap och prioritering innan vi kan säga oss vara nöjda. Vänsterpartiet gör samma analys som regeringen i fråga om kvinnors underordning och mäns överordning. Det krävs dock ökad kunskap om mekanismerna bakom denna könsmaktordning. För att få till stånd en förändring av den systematiska underordningen som innebär att kvinnor generellt har en svagare social, ekonomisk och politisk position i samhället än vad män har krävs ett helhetsgrepp på hur denna maktordning manifesteras och återskapas.

Vänsterpartiet anser att en utredning bör tillsättas som får i uppdrag att identifiera och analysera mekanismerna bakom strukturell diskriminering på grund av kön. Utredningen ska ge förslag på åtgärder för att motverka dessa mekanismer i syfte att upphäva den ordning som systematiskt gynnar män på kvinnors bekostnad. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det är också angeläget att regeringen kan utveckla en strategi för att göra konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor till ett aktivt redskap för förändringsarbete i organisationer, myndigheter m.m.

Det anförda innebär att motionerna A2 yrkande 4 (v), A224 (v) och A225 yrkande 1 (v) tillstyrks.

5. Andra övergripande frågor om jämställdhet, punkt 2 (c)

av Lars-Ivar Ericson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:A6 yrkande 1 och 2005/06:A310 yrkande 1 och avslår motionerna 2005/06:A2 yrkande 4, 2005/06:A224 och 2005/06:A225 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att ojämställdheten bör bekämpas på två fronter. Kvinnors individuella möjligheter bör stärkas och lagstiftningen bör bli skarpare med utkrävbara rättigheter. Ett feministiskt perspektiv betyder att alla människor, oavsett kön, ska ha samma rättigheter och makt över sitt eget liv. Därför måste maktfördelningen mellan kvinnor och män förändras. Politiken måste tydligt klara av att analysera olika förslag utifrån ett genusperspektiv oavsett om det handlar om sjukvård, näringslivsfrågor, skatter, samhällsplanering eller andra områden.

Tre områden är centrala i kampen för jämställdhet: Frihet från våld, lika lön för likvärdigt arbete och ökad makt. Centerpartiets tankar om detta utvecklas i andra reservationer i detta ärende.

Om vi ska lyckas bryta med de invanda maktstrukturerna där kvinnor är underordnade måste det skapas förutsättningar för en jämställdhet som låter både kvinnor och män utvecklas. Systemen får inte konservera fördelningen av makt och resurser utifrån ett könsperspektiv.

Samhället har ett ansvar för att inte upprätthålla förtryckande system så att alla människor, både kvinnor och män, ges mer frihet och större möjligheter att forma sina egna liv.

Det krävs dock ett arbete på flera plan, alltifrån vilka politiska beslut som fattas, hur myndigheter agerar och i slutändan hur vi som individer gör. Ska vi lyckas förändra människors attityder och värderingar måste jämställdhetsarbetet starta tidigt, så att vi redan som barn lär oss att kvinnor och män är lika mycket värda och att vi har samma rättigheter och samma valmöjligheter.

Det anförda innebär att motionerna A6 yrkande 1 (c) och A310 yrkande 1 (c) tillstyrks.

6. Delmål om makt och inflytande, punkt 3 (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner att delmålet om makt och inflytande ska vara: Kvinnor och män ska ha lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter i samhället. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A4 yrkande 1 och avslår proposition 2005/06:155 i denna del och motion 2005/06:A3 yrkande 2.

Ställningstagande

Kvinnor och män ska ha lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter i samhället. För oss moderater är det en självklarhet att alla människor är lika mycket värda och därför ska ges lika möjligheter att påverka samhället och medverka i beslutsfattandet. I en demokrati och en rättsstat garanterar likheten inför lagen att alla medborgare behandlas lika och ges samma möjligheter. Något annat är otänkbart.

En jämn könsrepresentation är ingen garanti för att den reella makten fördelas jämnt mellan könen. Vi vill understryka att vi motsätter oss varje form av kvotering. Kvotering är endast matematisk rättvisa, som riskerar att cementera en förlegad syn att kvinnor behöver särskilda åtgärder för att ta sig fram. Det är dessutom lika fel att ta in en kvinna i en styrelse för att hon är kvinna, som att ta in en man för att han är just man. Vad som krävs är i stället en öppen diskussion och ett ansvarstagande från oss alla. Långsiktig, hållbar jämställdhet kräver attitydförändringar som inte uppnås genom tvång.

Makten och inflytandet börjar i den egna vardagen, dvs. att kunna försörja sig själv och att kunna leva på sin lön. Delmålet om makt och inflytande ska vara: Kvinnor och män ska ha lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter i samhället. I andra reservationer i detta ärende utvecklar vi hur vi vill att man arbetar för att nå de olika delmålen för jämställdhet.

Det anförda innebär att vi anser att motion A4 yrkande 1 (m) bör tillstyrkas.

7. Delmål om makt och inflytande, punkt 3 (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner att delmålet om makt och inflytande ska vara: Kvinnor och män ska ha samma rätt, möjlighet och skyldighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A3 yrkande 2 och avslår proposition 2005/06:155 i denna del och motion 2005/06:A4 yrkande 1.

Ställningstagande

Makt, inflytande och delaktighet är nyckelbegrepp i samhällsgemenskapen. I ett jämställt samhälle behöver alla kunna vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet på samma villkor.

Vi kristdemokrater anser att ett aktivt medborgarskap inte enbart handlar om rättigheter och möjligheter. I samhället har vi även skyldigheter gentemot varandra. Det går inte att som regeringen gör skilja dessa skyldigheter från resten av medborgarskapet eller från jämställdhetspolitiken.

Delmålet bör, förutom att ta sikte på formella politiska rättigheter, även omfatta det vidare och mer svårgreppbara informella beslutsfattandet. Det är däremot tveksamt om staten bör, eller ens kan, sätta upp mål för den makt som representeras av näringsliv, medier och det civila samhället.

Det allmänna bör alltid var ett föredöme. Däremot kan staten svårligen ålägga företag, föreningar eller trossamfund att arbeta för att nå av staten uppsatta mål utan att riskera att kränka grundläggande värden som äganderätt, förenings- och religionsfrihet.

Det är inte enbart de rent kvantitativa aspekterna, en jämn numerär fördelning av kvinnor och män på olika maktpositioner, som behöver uppmärksammas. Även de kvalitativa aspekterna av makt, inflytande och delaktighet behöver omfattas av målet.

Kristdemokraterna anser att det första delmålet för jämställdhetspolitiken bör vara: "Kvinnor och män ska ha samma rätt, möjlighet och skyldighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet." Riksdagen bör godkänna detta mål, vilket innebär att motion A3 yrkande 2 (kd) bör bifallas.

8. Frågor med anknytning till delmålet om makt och inflytande, punkt 4 (fp, kd)

av Tina Acketoft (fp), Stefan Attefall (kd) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:A259 yrkande 7 och 2005/06:A370 yrkandena 2 och 36.

Ställningstagande

I Sverige kan vi glädjas över att ha kommit långt på många områden och att vi har världens mest jämställda parlament med 45 % kvinnor.

När man ser till ledande poster inom myndigheterna ser det annorlunda ut. Endast 33 % av myndighetscheferna var kvinnor under 2005. I större myndigheter med fler än 1 000 anställda var andelen ännu lägre, endast 20 %.

Av SCB:s jämställdhetsstatistik framgår att könsfördelningen bland ledamöter i statliga bolagsstyrelser, dvs. där staten äger mer än 20 %, är 40 % kvinnor och 60 % män. Kvinnor är även underrepresenterade i landsting och kommuner. Bland förtroendeuppdrag i kommuner och landsting är 41 % kvinnor och 59 % män. På poster med större maktbefogenheter, vilka även gav bättre ekonomisk kompensation, är statistiken än mer nedslående: endast 30 % kvinnor hade ordförandeposten i kommunerna, medan motsvarande inom landstingen var 44 %. Inom statlig sektor är 35 % av cheferna kvinnor och inom landstingssektorn är 48 % av cheferna kvinnor. Endast inom kommunsektorn finns fler kvinnliga än manliga chefer. Där är könsfördelningen 59 % kvinnor och 41 % män.

I den privata sektorn är makten än mer ojämnt fördelad än i den statliga och kommunala. Av statistik som SiS utfört år 2005, där 288 företag ingår, innehåser enbart 296 av 1 803 styrelseplatser av kvinnor. Av dem är inte en enda styrelseordförande. Andelen kvinnor i chefsposition inom privat sektor är också anmärkningsvärt låg: kvinnorna utgör endast 19 %.

Vi kan konstatera att FN i sin granskning av Sveriges rapport om hur mål och krav uppfylls enligt konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) riktat kritik mot att det finns så få kvinnor på höga poster inom såväl offentlig som privat sektor.

I ett dynamiskt näringsliv som skapar jobb och tillväxt har vi inte råd att avstå från stora delar av befolkningens kompetens och skaparkraft. Det är ett samhällsintresse, inte bara ett ägarintresse, att näringslivet i Sverige är så framgångsrikt och lönsamt som möjligt.

Återkommande i jämställdhetsdebatten är diskussionen om kvotering inom näringslivet. Vi håller med om att utvecklingen går för långsamt när det gäller att få fler kvinnor till toppositioner i samhället.

Regeringen undersöker förutsättningarna för att införa någon form av kvoteringsbestämmelse i lagstiftningen när det gäller representation av kvinnor och män i styrelserna i näringslivet.

Men vägen till att förändra det går inte genom att kvotera in kvinnor på dessa positioner. Det är inte politikernas sak att säga vem som ska anställas eller väljas till olika uppdrag. Politikernas uppgift är att undanröja hinder och bana väg för möjligheter, medan frågan om vilka personer som ska utgöra styrelse och ledning i privata företag ska avgöras av företagets ägare, aktieägarna.

En ökad andel kvinnor i bolagsstyrelserna är beroende av att det finns fler kvinnor med de erfarenheter och den kunskap som är nödvändiga för att få högre styrelseuppdrag, vilket det också finns. Fler kvinnor än män läser i dag på högskolan. Männerna dominerar fortfarande på de tekniska utbildningarna men kvinnorna har majoritet på de ekonomiska utbildningarna. Med andra ord kommer förutsättningarna att finnas.

Staten bör själv vara ett föredöme när det gäller en jämn könsfördelning i styrelser och myndighets- och bolagsledning. Regeringen bör ta initiativ till trepartssamtal för att uppnå en ökad representation på såväl styrelsenivå som på ledande poster.

Vi tror också på att chefsutvecklingsprogram och rekryteringsprocesser utvecklas så att kvinnors kompetens särskilt lyfts fram och att kvinnliga kandidater målmedvetet övervägs för styrelseposter med målet att öka kvinnorepresentationen avsevärt. De faktorer som kan hämma kvinnor att ta på sig ett ledningsansvar bör kartläggas.

Dessutom är det viktigt att den aktiva samhällsdiskussion som pågår mellan media, politiker, börsbolag och andra berörda parter består.

Det anförda innebär att motionerna A259 yrkande 7 (fp) och A370 yrkandena 2 och 36 (kd) bör bifallas av riksdagen.

9. Delmål om ekonomisk jämställdhet, punkt 5 (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner att delmålet om ekonomisk jämställdhet ska vara: Kvinnor och män ska ha lika möjligheter och villkor i fråga om utbildning, arbete och företagande, för att kunna uppnå varaktig ekonomisk självständighet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A4 yrkande 2 och avslår proposition 2005/06:155 i denna del och motion 2005/06:A3 yrkande 3.

Ställningstagande

Den kanske allra viktigaste formen av oberoende är att kunna leva på sin lön. Jämställdhetspolitiken handlar till stor del om att ge kvinnor lika möjligheter att skaffa sig ekonomisk makt som män. Dagens skattetryck gör att många har svårt att få ekonomin att gå ihop. Ofta lönar det sig knappt att arbeta. Detta drabbar främst låginkomsttagare, av vilka de flesta är kvinnor. Därför är ekonomisk frihet bland de viktigaste jämställdhetsreformerna.

Vi moderater anser att en av de viktigaste prioriteringarna inom jämställdhetspolitiken måste vara att bidra till ökad inkomst för kvinnor. Vi föreslår en skatte- och bidragsreform som skulle innebära betydande skattesänkningar för främst låg- och medelinkomsttagare som arbetar deltid, dvs. framför allt kvinnor.

Moderata samlingspartiet föreslår också betydande satsningar på kommunala verksamheter. Vi föreslår 10 miljarder kronor mer än regeringen till den kommunala sektorn. Samhällets service värnas, och många kvinnor kommer att få del av de positiva effekterna.

Men ekonomiskt oberoende innebär mer än höjd lön. Vi vill också öka möjligheterna för kvinnor att göra lönekarriär och bryta den manliga dominansen inom företagandet. Fler kvinnor borde få chansen att utvecklas inom sina valda yrken och ta sig uppåt på karriär- och lönestegen. Det skulle också innebära fler kvinnor inom sektorer som tidigare varit förbehållna männen och på lång sikt bidra till en reell och hållbar jämställdhet.

Mer än hälften av Sveriges yrkesarbetande kvinnor är i dag hänvisade till den offentliga sektorn som arbetsgivare. De saknar i praktiken tillgång till en fri arbetsmarknad. Den offentliga sektorn har blivit en kvinnofälla. Kvinnor arbetar i hög grad i offentlig sektor där konkurrensen är bristfällig. Det är därför viktigt att möjligheter ges för mer konkurrens på området.

Moderata samlingspartiet vill ge större frihet för dem som arbetar inom vården att själva organisera verksamheten, utan politisk centralstyrning. Därför föreslår vi en s.k. startlag som gör det möjligt för läkare, sjuksköterskor, undersköterskor m.fl. att skapa nytt och välja inom sin egen arbetsmarknad.

De kvinnor som väljer att starta företag måste kunna leva på sitt arbete. Alltför många företagare märker att inkomsterna inte räcker för att ta ut någon lön. Moderata samlingspartiet föreslår därför skattesänkningar för företagare och företag, främst för fåmansbolag. På detta sätt stimuleras fler, både kvinnor och män, att starta företag.

Allians för Sverige föreslår s.k. nystartsjobb. De innebär att arbetsgivaravgifterna tas bort helt för personer som varit beroende av arbetslöshetsersättning, sjukpenning m.m. i mer än ett år. Detta kommer att gynna kvinnorna eftersom de i så stor utsträckning står utanför arbetsmarknaden. Nystartsjobbet kan göra att nya arbetstillfällen växer fram. Det är viktigt att unga kvinnor, och män, snabbt kommer in på arbetsmarknaden.

Inom Allians för Sverige föreslår vi också en skattesänkning på hushållstjänster. Vi vill införa en 50-procentig skattereduktion på utgifter för arbetskostnader upp till 100 000 kr. Reformen möjliggör för nya tjänsteföretag att växa upp inom en sektor där traditionellt sett kvinnor arbetar. Exempelvis kan en kvinnlig företagare starta ett företag för hushållsnära tjänster med anställda i nystartsjobb. Förslaget gör det också möjligt att lyfta av kvinnor en del av hemarbetet och i stället köpa in de tjänster man behöver. Kvinnor får därmed större möjligheter att arbeta och förkovra sig.

Vi anser att delmålet om ekonomisk jämställdhet bör vara: Kvinnor och män ska ha lika möjligheter och villkor i fråga om utbildning, arbete och företagande, för att kunna uppnå varaktig ekonomisk självständighet. Detta ska godkännas av riksdagen.

Det anförda innebär att vi anser att motion A4 yrkande 2 (m) bör bifallnas av riksdagen.

10. Delmål om ekonomisk jämställdhet, punkt 5 (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner att delmålet om ekonomisk jämställdhet ska vara: Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning, egen försörjning och förmögenhetsbildning som ger egen ekonomisk trygghet livet ut. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A3 yrkande 3 och avslår proposition 2005/06:155 i denna del och motion 2005/06:A4 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi kristdemokrater anser det olyckligt att regeringen i sitt delmål om ekonomisk jämställdhet betonar det betalda arbetet. Även om detta begrepp kan antas inbegripa även eget företagande ligger tyngdpunkten på att uppbära inkomst från en anställning. Det riskerar att leda till ett osynliggörande av bristen på kvinnligt företagande.

Förmögenheten i Sverige är mycket ojämnt fördelad mellan könen. En förklaring till detta är att kvinnor inte drivit och ägt företag i samma utsträckning som män, vilket i sin tur i stor utsträckning beror på att de branscher där kvinnor dominerar är utsatta för olika begränsningar i form av offentliga monopol och stopplagar. Detta medför att kvinnors företagande inte kan fungera och växa på samma villkor som det manliga företagandet.

Det är bra att formuleringen ”ekonomiskt oberoende” ersätts av ”ekonomisk självständighet”. Som människor och särskilt i familjeförhållanden är vi inte oberoende av andra men vi är heller inte självständiga. Även det behov som det stora flertalet har av bidrag och annat stöd från det allmänna gör att begreppet ”ekonomisk självständighet” tappar i betydelse. Målet bör i stället tala om ”ekonomisk trygghet”.

Kristdemokraterna anser att det andra delmålet för jämställdhetspolitiken bör vara: ”Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning, egen försörjning och förmögenhetsbildning som ger egen ekonomisk trygghet livet ut.”

Delmålet berör ekonomisk jämställdhet i ett brett perspektiv, alltifrån förutsättningar att obundet av traditionella könsroller fritt kunna välja utbildning till att kvinnor och män ska ha samma möjligheter att starta och driva företag inom det område de själva väljer. Skillnaden i disponibel inkomst mellan könen är ett verktyg för att mäta måluppfyllelse, men det är inte det enda. Andra viktiga faktorer är skillnaden i kapitalbildning, förutsättningarna för företagande och skillnader i entreprenörskap och registrerade patent.

Riksdagen bör godkänna Kristdemokraternas mål för ekonomisk jämställdhet, vilket innebär att motion A3 yrkande 3 (kd) bör bifallas.

11. Frågor med anknytning till delmålet om ekonomisk jämställdhet, punkt 6 (fp)

av Tina Acketoft (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A7 yrkandena 2–4 och avslår motionerna 2005/06:A6 yrkandena 2, 3, 8 och 9, 2005/06:A225 yrkande 2, 2005/06:A268 och 2005/06:A269 yrkande 1.

Ställningstagande

Folkpartiet instämmer med regeringen i att ”en viktig förutsättning för att uppnå ekonomisk jämställdhet är att skapa jämställda villkor på arbetsmarknaden”. Samtidigt tvingas regeringen erkänna att kvinnor på den svenska arbetsmarknaden fortfarande tjänar sämre än män. Detta beror mycket på den könssegregerade arbetsmarknaden. För att kvinnor på allvar skulle kunna höja lönerna inom offentlig sektor måste monopolen brytas upp. En mångfald i den offentliga sektorn skulle ge kvinnor makt. Med fler arbetsgivare skulle underbetalda kommun- och landstingsanställda få fler arbetsgivare att välja på eller själva prova på företagande.

Flera undersökningar visar att kvinnor i den offentliga sektorn oftare än kvinnor i privat sektor uppger att de saknar inflytande över sitt arbete och anser arbetet stressigt. De vill i högre grad än andra byta arbete men saknar möjlighet till alternativ. Även av detta skäl är det av högsta prioritet att den offentliga sektorns monopol bryts.

Sverige tillhör de länder som har minst kvinnliga företagare. Det är ytterst få kvinnliga företagare som driver företag med mer än tio anställda. Det finns ett tydligt samband mellan kvinnligt företagande och kommunalt finansierad verksamhet i privat regi. Där privata alternativ inom vård och omsorg ges möjlighet att växa och utvecklas, där finns också kvinnor som företagare. Av kvinnor som arbetar inom vården säger sig 36 % vilja

starta företag, men just i de kvinnodominerade branscherna accepteras inte företagande. Folkpartiet anser att vårdens kvinnor ska ges möjlighet att starta företag och välja sin arbetsgivare, vilket gör att även patienterna kan välja mellan olika alternativ.

För att lyfta fram vårdens kvinnor är det också centralt att utbildning ska löna sig även för undersköterskor, vårdbiträden och sjuksköterskor. Så är det inte i dag. Många talar om vikten av att höja kompetensen i vårdsektorn, men få är beredda att betala för det. Det går inte att lova en generell höjning av alla löner i den offentliga sektorn, men den som väljer att utbilda sig också ska se resultat i lönekuvertet. Folkpartiet anser att utbildning måste löna sig – även i den offentliga sektorn.

Det är en positiv utveckling att yrkesvalen har blivit något mindre könsbundna. Om vi verkligen vill uppnå ökad jämställdhet krävs det att yrkesvalen blir mer individualistiska och mindre könsbundna. En mer jämställd skola är förutsättningen för en sådan utveckling. Därför vill Folkpartiet ha obligatoriska jämställdhetsplaner redan i förskolan. Målet är att erbjuda en miljö där pojkar och flickor kan bredda sina erfarenheter utan att hämmas av traditionella könsmönster.

Svenska kvinnor står för över 60 % av sjukskrivningarna. Detta kan bl.a. hänga samman med att kvinnor tar det största ansvaret för hem och familj. Till skillnad från regeringen vill Folkpartiet göra det möjligt för stressade människor att köpa skattereducerade hushållsnära tjänster.

Det anförda innebär att motion A7 yrkandena 2–4 (fp) bör bifallas av riksdagen.

12. Frågor med anknytning till delmålet om ekonomisk jämställdhet, punkt 6 (v)

av Camilla Sköld Jansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:A225 yrkande 2 och 2005/06:A269 yrkande 1 och avslår motionerna 2005/06:A6 yrkandena 2, 3, 8 och 9, 2005/06:A7 yrkandena 2–4 och 2005/06:A268.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att det är viktigt att närmare undersöka och analysera den strukturella diskrimineringen. Jag har i en annan reservation utvecklat varför en utredning bör tillsättas som får i uppdrag att identifiera och analysera mekanismerna bakom strukturell diskriminering.

Vänsterpartiet anser att den s.k. värdediskrimineringsteorin är en konstruktiv utgångspunkt för att studera den strukturella könsdiskrimineringen. Den bygger på att arbetsmarknaden är könsuppdelad och könssegregerad. Det är viktigt att skilja mellan enbart beskrivande diskrimineringsbegrepp och de begrepp som förklarar hur olika former av diskriminering uppstår. Begreppen direkt och indirekt diskriminering är just beskrivande, men förklarar inte hur och varför diskrimineringen uppkommit.

Vi i Vänsterpartiet kan konstatera att lagstiftningen mot könsdiskriminering inte tillhandahåller några redskap för att komma åt strukturell diskriminering av kvinnor. Lagstiftning är inte heller något universalmedel; könsdiskriminering måste angripas på många nivåer med många olika verktyg.

Vänsterpartiet har i sina motioner genom åren pekat på behovet av olika strategier. Det framtida jämställdhetsarbetet måste inriktas på att förändra kvinnors och mäns kvalitativa rättigheter och möjligheter. Den svenska arbetsmarknaden står inför en mängd förändringar som i högsta grad hör ihop med utmaningen i jämställdhetsarbetet. Stora rekryteringsbehov i den offentliga sektorn, hög arbetslöshet, höga sjukskrivningstal och stora pensionsavgångar kräver att den könssegregerade arbetsmarknaden ställs i fokus.

Mot den bakgrunden anser Vänsterpartiet att de förslag som utredningen om strukturell diskriminering av kvinnor ska utmyнна i ska gälla åtgärder som stärker kvinnors rätt till egen försörjning och ett självständigt liv.

Den grupp som utsätts för flest former av diskriminering på arbetsmarknaden är invandrade kvinnor. Det gäller både kvinnor som kommit till Sverige under de senaste åren och kvinnor som varit i Sverige länge. Kvinnor i allmänhet, och invandrade kvinnor i synnerhet, fungerar som en buffert på arbetsmarknaden, inte minst i lågavlönade och lågkvalificerade arbetsuppgifter. Det finns ett stort behov av uppdatering och ytterligare kunskapsutveckling vad gäller invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden. Vi har för lite kännedom om hur klass, kön och etnicitet samvarierar som diskriminerande eller begränsande kategorier på arbetsmarknaden. Enligt Vänsterpartiet behövs det mer kunskap, både statistisk och kvalitativa studier, för att hitta förändringsstrategier som tar hänsyn till kombinationer av klass, kön och etnicitet. Regeringen bör därför även tillsätta en utredning som har till uppdrag att närmare analysera hur diskrimineringsgrunderna klass, kön och etnicitet samverkar på arbetsmarknaden och vilka förändringsstrategier som krävs för att bryta rådande maktförhållanden.

Det anförda innebär att riksdagen bör bifalla motionerna A225 yrkande 2 (v) och A269 yrkande 1 (v).

13. Frågor med anknytning till delmålet om ekonomisk jämställdhet, punkt 6 (c)

av Lars-Ivar Ericson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A6 yrkandena 2, 3, 8 och 9 samt avslår motionerna 2005/06:A7 yrkandena 2–4, 2005/06:A225 yrkande 2, 2005/06:A268 och 2005/06:A269 yrkande 1.

Ställningstagande

Grundläggande för att få en jämn fördelning av makt och inflytande mellan könen är att diskrimineringen kan stoppas. Lika lön för likvärdigt arbete är en viktig princip. Därför ska den som blivit lönediskriminerad på grund av kön kunna få rätt i en opartisk domstol. De böter som döms ut ska både svida i skinnet på den som diskriminerats och vara en faktisk kompensation till den som drabbats. Centerpartiet vill införa en form av företagsbot för diskrimineringsbrott, på samma sätt som redan finns vid exempelvis miljöbrott. Storleken på boten ska stå i proportion till företagets storlek. Centerpartiet vill också avskaffa den partssammansatta arbetsdomstolen och ge kvinnor som diskriminerats rätt att driva sina fall i allmän domstol.

Så länge männens inkomst betraktas som avgörande för familjens försörjning, medan kvinnors inkomster endast ses som extrapengar, uppnås aldrig jämställdhet. Grundläggande är att även kvinnor ska uppfattas som försörjare. Centerpartiet har under flera år föreslagit att inkomstskatten ska sänkas för dem med lägst inkomster, vilket skulle gynna just kvinnor.

När en kvinna misshandlas i en nära relation kan ekonomiska faktorer som överfallsskydd i hemförsäkringar, svårigheter att få ut tilldömt skadestånd och bankernas vägran att bodela göra att mannen kan fortsätta att utöva sin makt och kontroll över kvinnan. Det finns mycket kvar i lagstiftning och regelverk som måste ses över med utgångspunkt i det maktspel som finns mellan två parter i ett destruktivt förhållande. Detta är typiska exempel på hur kvinnor via lagstiftningen fortsätter att underordnas män. Makten över ekonomin är viktig. Lagstiftningen måste vara utformad så att den inte förstärker den starkes rätt utan i stället stöder den sedan tidigare utsatta parten. Centerpartiet vill ha en total översyn av den lagstiftning som rör regleringen mellan makar och sambor.

En stor del av kvinnorna i Sverige arbetar i yrken där den offentliga sektorn är den enda tillgängliga arbetsgivaren. Med några få undantag finns det inga privata arbetsgivare att välja på. Det leder till att många kvinnor är fast i en snäv arbetsmarknad. Med ökad mångfald kan alterna-

tiva arbetsmarknader skapas med en större valfrihet mellan olika arbetsgivare, vilket kommer att leda till bättre löner och förbättrad arbetsmiljö. Genom regeringens stopplag hindras kvinnors karriärmöjligheter och löneförhöjningar inom välfärdssektorn. Centerpartiet vill i stället införa en startlag för att stimulera framväxten av alternativ och mångfald inom offentlig sektor. Kvinnor får fler arbetsgivare att välja på. Genom att uppmantra entreprenörskap i offentlig sektor kan de offentliga arbetsgivarna också öka intresset och motivationen bland anställda att starta eget. Med en s.k. utmaningsrätt kan privata företag utmana kommuner, landsting/regioner, statliga myndigheter och verk om drift av verksamhet.

Centerpartiet anser att det är samhällets ansvar att se över de regler som upprätthåller könsmaktsordningen inom företagandets område. Fler kvinnor borde ges bättre möjligheter att starta och driva företag. Men för att fler kvinnor ska våga starta eget måste det bli billigare och enklare att anställa. Centerpartiet vill underlätta för fler kvinnor att starta och driva företag genom en rad åtgärder: utbyggnad av stödet till affärsrådgivning för kvinnor, stöd till forskning om kvinnors företagande, starta-eget-sparande, riskkapitalavdrag, lika villkor för företagare och anställda i socialförsäkringssystemen, sänkta skatter för småföretagare och en översyn av socialförsäkringssystemet.

Det anförda innebär att riksdagen bör bifalla motion A6 yrkandena 2, 3, 8 och 9 (c).

14. Delmål om obetalt hem- och omsorgsarbete, punkt 7 (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner att delmålet om obetalt hem- och omsorgsarbete ska vara: Kvinnor och män ska ha lika möjligheter att kombinera privatlivet med arbete, efter egna önskemål och förutsättningar. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A4 yrkandena 3 och 5 samt avslår proposition 2005/06:155 i denna del och motion 2005/06:A3 yrkande 4.

Ställningstagande

Moderaternas utgångspunkt är att både män och kvinnor vill arbeta och ta ansvar för sina liv, familjer och i förekommande fall barn. Arbete är mer än bara ett sätt att dra in pengar till hemmet. Det är en viktig del av den personliga identiteten och självkänslan. Att underlätta för kvinnor att förvärvsarbeta samtidigt som de skapar familj är en viktig del av jämställdhetspolitiken.

Ett första steg är att männen tar sin del av ansvaret för att sköta barn och hem för att underlätta för kvinnor men också för att det kan ha ett värde i sig. Vi moderater tror inte på tvingande lagstiftning i syfte att förmå fäder att ta ett större ansvar hemma. Däremot tror vi på incitament. Vi föreslår därför ett förvärvsavdrag som ska kombineras med föräldraförsäkringen. Den förälder i familjen som har den *lägsta* inkomsten får en skattereduktion när den andre föräldern – med högre inkomst – tar ut föräldraledighet.

Förvärvsavdraget gynnar främst dem med lägre inkomster. Vi vill även göra det ekonomiskt möjligt för mer högavlönade, oftast män, att vara föräldralediga genom att acceptera regeringens förslag till höjning av taket i föräldraförsäkringen. Det skulle även förbättra kvinnornas incitament att återgå till arbetslivet. Friheten att själv välja hur man vill sköta sin familj och sin fritid bör finnas kvar.

Vi moderater vill även öppna möjligheten för kommunerna att låta finansieringen av barnomsorgen till de minsta barnen tillkomma föräldrar som väljer att låta sina barn vara hemma lite längre.

För att verkligen öka möjligheterna till frihet i familjelivet måste vanliga familjer ha råd att köpa tjänster i hemmet. Alliansens förslag om avdrag för hushållstjänster ger barnfamiljer större möjligheter att pussla ihop tillvaron. Möjligheterna att kombinera föräldraskap, familj, fritid och arbete blir lättare.

Moderaterna föreslår att målet för obetalt hem- och omsorgsarbete ska vara: Kvinnor och män ska ha lika möjligheter att kombinera privatlivet med arbete, efter egna önskemål och förutsättningar.

Vi moderater vill även ha ett mål för hälsofrågor: Vård och omsorg ska vara tillgängliga på lika villkor för kvinnor och män.

Ett ökat inflytande över den egna situationen, främst på arbetsplatsen, skulle bidra till att förbättra hälsan hos många kvinnor. Därför är ökad mångfald inom den offentliga sektorn också ett steg mot ett friskare Sverige. Vi anser att problematiken kring kvinnligt och manligt i sjukvården behöver synliggöras. När vården utformas är det viktigt att beakta kunskapen om kvinnors och mäns olika konstitution, symtom och behov. Moderata samlingspartiet föreslår att hälso- och sjukvården kvalitetssäkras genom en samlad tillsynsorganisation och genom att vårdens förutsättningar för kvinnor och män tydligt lyfts fram i forskningen.

Kvinnor lever i genomsnitt längre än män. Därför är satsningar inom äldre vården och -omsorgen viktiga ur ett jämställdhetsperspektiv. Moderata samlingspartiets satsning på kommuner och landsting ska bl.a. användas till att förbättra sjukvårdens kvalitet. Vi vill också införa en nationell omsorgsgaranti som ger äldre i hela landet möjlighet att välja leverantör av äldreomsorg i eget och särskilt boende. Utöver detta vill vi satsa på att utveckla anhörigvården och stödja anhörigvårdare under de kommande tre åren.

Det anförda innebär att motion A4 yrkandena 3 och 5 (m) bör bifallas av riksdagen.

15. Delmål om obetalt hem- och omsorgsarbete, punkt 7 (kd)
av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner att delmålet om obetalt hem- och omsorgsarbete ska vara: Kvinnor och män ska ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A3 yrkande 4 och avslår proposition 2005/06:155 i denna del och motion 2005/06:A4 yrkandena 3 och 5.

Ställningstagande

Kristdemokraterna anser att den målformulering som regeringen föreslår går långt utöver riksdagens, eller någon annan politisk församlings, beslutskompetens. Förslaget visar på en bristande förståelse av samhällets grundstrukturer och innebörden av subsidiaritetsprincipen. Den innebär att samhällsbygget alltid ska ha sitt ursprung i den enskilda människans och de naturliga gemenskapernas frihet, behov och önsningar. Det offentliga och samhällsgemenskapen i övrigt ska vara till hjälp för var och en att förverkliga sig genom de allmängiltiga värden som tillkommer var och en. Samhället ska byggas nerifrån och upp. Den enskilda personen, familjen, kyrkan och föreningen ska själva ha makt att råda över sina egna angelägenheter medan större gemenskaper som kommun och stat endast ska ta hand om sådant som de mindre gemenskaperna inte på ett ändamålsenligt sätt kan klara på egen hand.

Det ankommer alltså inte på regering och riksdag att besluta om mål, och medföljande åtgärder, som styr enskilda familjers fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Däremot bör jämställdhetspolitiken innehålla ett mål om möjligheten att ge och få omsorg.

Det tredje delmålet för jämställdhetspolitiken bör vara: "Kvinnor och män ska ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor."

Delmålet berör den omsorg som finansieras med allmänna medel. Vad gäller det obetalda hem- och omsorgsarbetet har staten en mycket begränsad möjlighet att genom politisk styrning påverka och förändra hur och i vilken omfattning vi delar vårt hemarbete. Insatser som påverkar fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, t.ex. skatteavdrag för köp av hushållsnära tjänster, ökad flexibilitet och valfrihet inom barnomsorgen, bör inte ses enbart som åtgärder inom jämställdhetspolitikens område. De syftar främst till att uppfylla mål inom familjepolitikens, arbetsmarknadspolitikens och äldrepolitikens områden.

Inom den offentligt finansierade omsorgen har däremot staten större möjligheter att påverka.

Viktiga instrument för att granska måluppfyllelse är skillnader mellan kvinnor och män vad gäller t.ex. biståndsbeslut, sjukskrivning och förtidspensioner, vårdplaner samt medicinsk forskning.

Det anförda innebär att motion A3 yrkande 4 (kd) bör bifallas av riksdagen.

16. Frågor med anknytning till delmålet om obetalt hem- och omsorgsarbete, punkt 8 (m, fp, kd, c)

av Anders G Högmark (m), Tina Acketoft (fp), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Henrik Westman (m), Mauricio Rojas (fp) och Lars-Ivar Ericson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:A6 yrkande 10 och 2005/06:A7 yrkande 5 och avslår motionerna 2005/06:A6 yrkande 4 och 2005/06:A7 yrkande 6.

Ställningstagande

De höga skatterna på arbete i Sverige gör framför allt tjänster dyra. Den s.k. skattekillen, dvs. den av skatter orsakade skillnaden mellan vad köparen betalar och säljaren får, leder till att många tjänster inte utförs, alternativt utförs på en svart marknad. Detta gäller framför allt s.k. hushållsnära tjänster. Vi anser att hushållsnära tjänster dessutom är en jämställdhetsfråga.

Allians för Sverige är övertygad om att det finns en stor potential att åstadkomma nya varaktiga arbeten i företag som erbjuder de tjänster som hushållen normalt utför själva, men som de till följd av höga skatter antingen låter bli att konsumera eller köper svart. Ett hushållstjänstavdrag skulle snabbt leda till en växande reguljär arbetsmarknad på områden där många i dag tvingas in i osäkra svartjobb för att över huvud taget kunna försörja sig genom arbete. Ett hushållstjänstavdrag skulle också underlätta tillvaron för många arbetande barnfamiljer, öka arbetsutbudet bland ensamstående föräldrar och bidra till en jämnare arbetsfördelning mellan kvinnor och män i hemmet.

Ett sådant avdrag är därmed ett instrument för att möjliggöra för fler kvinnor att kombinera arbete, karriär och familj och att skapa ökad tillväxt.

En svart sektor skulle med reformen göras vitare, vilket genererar skatteintäkter och säkrare arbetsvillkor för de anställda som många gånger har mycket otrygga anställningsformer. I Finland har man infört skattelättnader för hushållsnära tjänster och detta har hittills visat flertalet positiva effekter vad gäller lönebildning, tillväxt och nyföretagande.

I fråga om den närmare innebörden av vårt förslag hänvisar vi till reservation nr 13 i betänkande 2005/06:SkU16.

Det anförda innebär att vi tillstyrker motionerna A6 yrkande 10 (c) och A7 yrkande 5 (fp).

17. Delmål om mäns våld mot kvinnor, punkt 9 (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner att delmålet om mäns våld mot kvinnor ska vara: Svensk lag ska gälla lika för kvinnor och män. Våld och brott ska inte tolereras, oavsett vem som råkar ut för det eller vem som utför det. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A4 yrkande 4 och avslår proposition 2005/06:155 i denna del och motionerna 2005/06:A3 yrkande 5 och 2005/06:A5 yrkande 4.

Ställningstagande

Våldet mot kvinnor är enligt Moderaternas uppfattning inte ett jämställdhetsproblem, utan ett rättsväsendeproblem. Den socialdemokratiska regeringens misslyckande att rusta ett rättsväsende som inte tolererar brottslighet har till stor del bidragit till att våldet ökar – mot män såväl som mot kvinnor. Vi är kritiska till regeringens mål även därför att det exkluderar våld i samkönade förhållanden.

Vi moderater föreslår en rad konkreta åtgärder som syftar till att stävja våldet, öka rättsväsendets kapacitet att bekämpa brottsligheten och öka tryggheten för alla.

Attityder grundläggs redan i ung ålder. Skolan har, i samarbete med föräldrarna, ett stort ansvar för hur barn ser på och tilltalar varandra. Kränkningar av andra får aldrig accepteras. Vi förordar tidiga reaktioner mot barn som betar sig kränkande mot andra, genom tillmälen eller antastande. Skolans roll i det brottsförebyggande arbetet måste på olika sätt stärkas.

Vi vill öka antalet poliser till 20 000 år 2010. Synliga poliser är viktigt för att öka tryggheten hos medborgarna och minska risken för att brott ska begås. Dessutom är utvecklingsarbetet inom polisen centralt. Ett modernt

ledarskap behövs. I syfte att öka antalet poliser, förbättra förutsättningarna för rättsväsendet och öka tryggheten för alla vill Moderata samlingspartiet tillföra rättsväsendet 5 miljarder kronor under de kommande tre åren.

En rättsstat som tydligt reagerar mot allt våld måste också ge kvinnor som blir misshandlade av närstående ett bättre skydd. Det ska inte längre råda någon tvekan om att kvinnomisshandel ska leda till fängelsestraff. Straffen i Sverige måste höjas generellt. Överträdelse av besöksförbud måste straffas hårdare för att inskräpa allvaret i att utsätta människor för trakasserier och hot. Övervakningen av besöksförbud måste förbättras, t.ex. genom att elektronisk fotboja används vid besöksförbud. Det ska finnas möjlighet till och resurser för att utrusta hotade kvinnor med larpaket, skyddad identitet och i förekommande fall livvakt. Allt detta är åtgärder som skulle öka tryggheten för kvinnor.

Kampen mot människohandel måste skärpas. Regleringen bör flytta fokus från gärningsmannens agerande till offrets handlande.

Det finns en rad områden där kvinnor och flickor upplever diskriminering som kan beskrivas såsom strukturell eller kulturell. Ett exempel är unga kvinnor som lever i s.k. hederskulturer. Gruppvåldtäkter mot unga kvinnor från dessa kulturer har ökat de två senaste åren. En obsolet syn på flickor och kvinnor finns dock även i vår egen kultur. Unga flickor får ofta stå ut med glåpord och angrepp på sitt kön, i form av svordomar och förolämpningar. Detta förtryck är oavsett bakgrund oacceptabelt. Vi föreslår att brottet förolämpning ska falla under allmänt åtal. Det ska vara lika straffbart att anspela på någons kön eller sexualitet i allmänhet som på någons ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung, trosbekännelse eller homosexuella läggning.

Lagstiftningen är dock bara ett instrument för att tillförsäkra människor en rätt till frihet och frid. Därför är den öppna diskussionen om etik och moral ett lika viktigt sätt att komma åt de problem som i dag drabbar främst kvinnor. Man kan inte lagstifta bort dåliga attityder, nedvärderande syn på kvinnor eller ett förtryckande beteende. Men det är nödvändigt att vi, genom opinionsbildning och öppen debatt, fokuserar på problemen och drar upp dem i ljuset för att på så sätt få den långsiktiga attitydförändring som ger varje människa möjlighet att forma sitt eget liv.

Moderaterna anser att delmålet bör vara: Svensk lag ska gälla lika för kvinnor och män. Våld och brott ska inte tolereras, oavsett vem som råkar ut för det eller vem som utför det.

Det anförda innebär att riksdagen bör bifalla motion A4 yrkande 4 (m).

18. Delmål om mäns våld mot kvinnor, punkt 9 (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner att delmålet om mäns våld mot kvinnor ska vara: Det sexualiserade (könsrelaterade) våldet ska upphöra. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A3 yrkande 5 och avslår proposition 2005/06:155 i denna del och motionerna 2005/06:A4 yrkande 4 och 2005/06:A5 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi kristdemokrater anser att regeringens förslag till mål innehåller flera brister och att den tidigare målformuleringen är bättre – dels lämnar man det väletablerade begreppet sexualiserat våld, dels skapar man ett mål som i sin formulering inte är könsneutralt och som exkluderar allt annat våld i nära relationer än just mäns våld mot kvinnor. Regeringens mål innebär dessutom att man ensidigt fokuserar på den kroppsliga integriteten och därmed riskerar att förbigå det psykiska våld som är en del av det sexualiserade (könsrelaterade) våldet.

Det fjärde delmålet för jämställdhetspolitiken bör enligt Kristdemokraterna vara: "Det sexualiserade (könsrelaterade) våldet ska upphöra."

Delmålet berör alla former av könsrelaterat fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld även inom samkönade relationer. Mekanismerna bakom våldet i samkönade relationer är desamma eller liknande mekanismerna bakom mäns våld mot kvinnor. Dessutom är det samma stödfunktioner, vårdinrättningar och rättsväsende som möter den våldsutsatta personen. I målet omfattas arbetet med att motverka prostitution och handel med människor för sexuella ändamål och s.k. hedersrelaterat våld. Dessutom ingår att motverka sexualiseringen av det offentliga rummet genom insatser mot exploatering av kvinno- och manskroppen i reklam, medier och pornografi.

Det anförda innebär att motion A3 yrkande 5 (kd) bör bifallas av riksdagen.

19. Frågor med anknytning till delmålet om mäns våld mot kvinnor, punkt 10 (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A4 yrkande 6 och avslår motionerna 2005/06:A2 yrkande 5, 2005/06:A3 yrkandena 8 och 9, 2005/06:A5 yrkandena 5–9, 2005/06:A6 yrkandena 11–14 och 2005/06:A7 yrkandena 7–9.

Ställningstagande

Sverige är i internationell jämförelse ett jämställt land. Kvinnor och män är lika inför lagen. I ett stort antal andra länder har kvinnor knappt ens de mest grundläggande rättigheterna.

Fortfarande utnyttjas kvinnor och flickor i slavhandel för sexuella ändamål. Genom mellanstatligt samarbete kan poliser och åklagare i olika medlemsstater samarbeta mot prostitution precis som mot människohandel och annan organiserad grov brottslighet. Det internationella arbetet kan också bidra till strukturella förändringar i hemlandet och minska incitamenten till människohandel och prostitution.

Brist på jämställdhet mellan kvinnor och män anses vara ett av hindren för utveckling och tillväxt i tredje världen. Det kan på ett individuellt plan avse grundläggande rättigheter som undervisning och förvärsarbete men det kan också avse den totala kostnaden för bristande jämställdhet som drabbar hela samhället.

Särskilda åtgärder krävs för att stärka kvinnornas ställning i fråga om rätt till sin sexualitet och sin kropp. Samtidigt måste männen påverkas att ändra sitt sexuella beteende. Det sexuella förtrycket har många ansikten och är plågsamt verkligt för miljoner kvinnor.

Sverige har ett ansvar att i internationella sammanhang föregå med gott exempel och bidra till en ökad jämställdhet i andra länder i enlighet med vår grundidé om alla människors lika värde och alla individers frihet.

Moderata samlingspartiet föreslår ett antal åtgärder på det utrikespolitiska området för att stärka kvinnors ställning i utvecklingsländer: att arbeta för en ökad respekt för de mänskliga rättigheterna och stärkande av kvinnors rätt till egen bestämmanderätt över sin sexualitet och för minskat våld mot kvinnor, unga flickor och barn, att verka för att stater med stor hivspridning själva ska kunna tillverka eller efterfråga antivirala medel till alla hivsmittade gravida kvinnor och att ta initiativ till en total skuldavskrivning för högt skuldsatta utvecklingsländer som kombineras med villkor, bl.a. att alla flickor och pojkar ska få en grundläggande utbildning.

Jämlikhet mellan kvinnor och män är en mänsklig rättighet. Vi anser därför att Sverige och EU med kraft ska verka för att respekt för mänskliga rättigheter och demokrati uttryckligen inbegrips i FN:s millenniemål. Vi anser också att Sverige och EU ska kräva att en ländervis översikt över brott mot mänskliga rättigheter och demokrati redovisas och debatteras i FN:s generalförsamling varje år.

Det anförda innebär att motion A4 yrkande 6 (m) bör bifallas av riksdagen.

20. Frågor med anknytning till delmålet om mäns våld mot kvinnor, punkt 10 (fp)

av Tina Acketoft (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A7 yrkandena 7–9 och avslår motionerna 2005/06:A2 yrkande 5, 2005/06:A3 yrkandena 8 och 9, 2005/06:A4 yrkande 6, 2005/06:A5 yrkandena 5–9 och 2005/06:A6 yrkandena 11–14.

Ställningstagande

Varje år polisanmäler ungefär 20 000 kvinnor i Sverige att de misshandlats och minst 2 000 att de utsatts för våldtäkt eller försök till våldtäkt. Varje år mördas i genomsnitt 16 kvinnor av en man som hon har eller haft ett förhållande med. Hur många som utsätts för hedersvåld, könsstympning och tvångsäktenskap är okänt, men mörkertalet är stort.

I dag lever alltför många kvinnor i vårt land under ständigt hot, återkommande misshandel och med sin frihet inskränkt. Dessa kvinnors mänskliga rättigheter kränks gång på gång.

Sverige utmärker sig på flera sätt i hanterandet av frågan om våld mot kvinnor, bl.a. genom att vi till övervägande del förlitar oss på frivilligverksamheten. Våld mot kvinnor ses ytterst inte som det samhällsproblem det är, utan som ett privat problem som kvinnor får lösa själva. Våldsutsatta kvinnor är också skattebetalare. Kvinnojourerna måste enligt Folkpartiets mening ges varaktiga medel att anställa personal, vilket gör att vi är positiva till att regeringen vill öka anslagen för jourernas verksamhet.

Våldet mot kvinnor är ett prioriterat område i jämställdhetspolitiken. Därför måste kommunerna vara skyldiga att hjälpa våldsutsatta kvinnor, en fråga som regeringen förhalat under lång tid. Det är dock inte tillräckligt med en hårdare skrivning i socialtjänstlagen. Folkpartiet vill utreda en kommunal brottsoffergaranti för våldsutsatta kvinnor. Denna garanti ska på liknande sätt som vårdgarantin på ett tydligt och lättfattligt sätt ange vad brukaren har rätt att förvänta sig.

Ett inte oviktigt problem med begreppet ”mäns våld mot kvinnor” är att det utesluter det våld som förekommer i samkönade relationer. Givetvis finns det genusstrukturer i våldet, med mäns överordning och kvinnors underordning, men det förekommer våld även i samkönade relationer och det får inte förringas. Det behövs en diskussion om begrepps användningen.

Folkpartiet anser att det dödliga våldet mot kvinnor i nära relationer bör kartläggas nogga. Våld mot kvinnor har diskuterats mycket under senare år. Trots uppmärksamheten är kunskapen om dessa brott fortfarande otillräck-

lig. Varje gång en dödsmisshandling skett ska en haverikommission med representanter för polis, åklagare, socialtjänst m.fl. tillsättas för att dokumentera hur ärendet hanterats och utkräva ansvar. Om liv ska räddas måste man börja dra slutsatser från misstagen och arbeta förebyggande.

Folkpartiet vill att det varje år ska presenteras en rapport "Bokslut över dödligt våld mot kvinnor i nära relationer" i vilken mordnen från föregående år redovisas tillsammans med haverikommissionernas slutsatser. Bokslutet skulle kunna presenteras som en skrivelse till riksdagen för att understryka att detta är politiskt prioriterat.

Sverige behöver kanske nya mål i jämställdhetspolitiken. Men vad som framför allt krävs är politiska verktyg för att kvinnor och män tillsammans ska kunna skapa ett mer jämställt samhälle.

21. Frågor med anknytning till delmålet om mäns våld mot kvinnor, punkt 10 (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A3 yrkandena 8 och 9 samt avslår motionerna 2005/06:A2 yrkande 5, 2005/06:A4 yrkande 6, 2005/06:A5 yrkandena 5–9, 2005/06:A6 yrkandena 11–14 och 2005/06:A7 yrkandena 7–9.

Ställningstagande

Trots många utredningsuppdrag, överväganden och särskilda uppdrag har lite förändrats i praktiken när det gäller kvinnofrid. Utvecklingen har gått åt helt fel håll. Allt fler kvinnor blir kränkta. Allt fler känner sig otrygga. Förra året anmäldes 20 % fler fall av kvinnomisshandel än 1995. Våldtäkterna ökade under samma period med 54 % och antalet fall av sexuellt ofredande med 63 %.

Vi kristdemokrater anser att den nya sexualbrottslag som antogs förra året har flera brister, bl.a. att regeringen valde att inte ta tydlig ställning för att en kvinnas nej till sex alltid ska respekteras. Det finns enligt vår mening redan i dag ett tillräckligt underlag för att utvärdera i alla fall tre aspekter av den nya sexualbrottslagen. Det gäller dels införandet av ett samtyckesrekvisit, dels en utvidgning av våldtäktsbegreppet för att även omfatta personer i "särskilt utsatt situation", dels ett förtydligande vad gäller brottet våldtäkt mot barn.

Kristdemokraterna anser att det är bra att våldtäktsbestämmelsen utvidgats till att även omfatta de s.k. utnyttjandefallen men finner att uttrycket "hjälpöst tillstånd" uppenbarligen inte är tillräckligt långtgående. Vissa

domar visar att den nya lagen leder till att kvinnan inte skyddas i tillräckligt stor utsträckning. Kristdemokraterna anser därför att "hjälpöst tillstånd" i stället bör bytas ut mot "särskilt utsatt situation".

I samband med den nya sexualbrottslagen infördes en ny brottsrubricering, våldtäkt mot barn. Vi kristdemokrater menar att barn alltid ska skyddas från vuxnas sexuella utlevelser och att sexualbrottslagen måste formuleras på ett sådant sätt att detta blir tydligt även för våra domstolar.

Kvinnjourerna runt om i landet gör ett gott arbete men behöver mer resurser till sin verksamhet. De kvinnor som utsätts för hot och våld behöver stöd från en jourverksamhet dels individuellt före, under och efter rättegångar, dels i form av självhjälpgrupper. På riksplanel är misshandel och kvinnofrid uppmärksammade problem, men på kommunal nivå ser det inte alls likadant ut. Mer än hälften av Sveriges kommuner saknar kvinnjour. Kristdemokraterna menar att kommunernas stöd till verksamhet riktad till utsatta kvinnor och barn måste utvecklas och intensifieras. Därför bör 5 kap. 11 § socialtjänstlagen skärpas så att den kräver av kommunerna att de ger stöd och hjälp åt brottsoffer och då särskilt beaktar kvinnor och barn. Denna fråga har redan utretts och remissbehandlats. Kristdemokraterna betvivlar nyttan av att låta en ny utredning titta på frågan innan denna angelägna förändring genomförs.

Att arbeta förebyggande med attityder och att rehabilitera män som slår kvinnor är långsiktigt de enda lösningarna på problemet med våld mot kvinnor. Att bygga rehabiliteringsprogram för att påverka dessa män är därför väsentligt. Målsättningen är att få männen att ta ansvar för sina handlingar. Genom att synliggöra våldet och ge männen kunskap, förändrade attityder och bättre självkänedom med ökad empatisk förmåga, ska männen hitta alternativa lösningar till våld. Länsstyrelserna bör ges i uppdrag att genom samtal med kommuner, landsting och frivilligorganisationer verka för att ett program för behandling av män som dömts för våld mot kvinnor upprättas i varje län.

I Sverige är det förbjudet att köpa sexuella tjänster men i andra europeiska länder är det tillåtet. Kristdemokraterna anser att Sverige inom EU bör verka för att köp av sexuella tjänster ska förbjudas och sexköparna lagföras och bestraffas. Efterfrågesidans del i människohandeln måste komma till klart uttryck i EU-rätten genom att man kompletterat rambeslutet mot människohandel med att även kriminalisera sexköp.

Det anförda innebär att motion A3 yrkandena 8 och 9 (kd) bör bifallas av riksdagen.

22. Frågor med anknytning till delmålet om mäns våld mot kvinnor, punkt 10 (v)

av Camilla Sköld Jansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A2 yrkande 5 och avslår motionerna 2005/06:A3 yrkandena 8 och 9, 2005/06:A4 yrkande 6, 2005/06:A5 yrkandena 5–9, 2005/06:A6 yrkandena 11–14 och 2005/06:A7 yrkandena 7–9.

Ställningstagande

Vänsterpartiet delar den våldsförståelse som inbegriper analys av normaliseringsprocessen och att våldet handlar om makt och kontroll, och som uttrycks i utredningen om kvinnofridsuppdragen, Slag i luften (SOU 2004:121). Propositionen klargör regeringens fortsatta ambition att arbetet med mäns våld även fortsättningsvis ska utgå från den inriktning som lades fast i kvinnofridspropositionen (1997/98:55). Vänsterpartiet ser positivt på propositionens uppdrag om metodutveckling och aviserade förändring av socialtjänstlagen.

Frågan om en nationell kostnadsberäkning, som Vänsterpartiet tidigare motionerat om, varken nämns eller behandlas dock i propositionen. Kvinnors utsatthet för mäns våld, vare sig det är misshandel, sexuella trakasserier, våldtäkt eller incest, är ett samhällsproblem som inte bara har konsekvenser på ett socialt plan utan även har stora ekonomiska aspekter. Kostnaderna för det könsrelaterade våldet har både direkta och indirekta variabler. Det handlar om direkta vårdkostnader för utsatta kvinnor och barn, kostnader för rättsprocesser och kriminalvård, jourverksamhet och annat för att ge kvinnor och barn skydd, men också bortfall i arbetstid och begränsande av kvinnors deltagande i samhället. Vänsterpartiet anser att det behövs en allomfattande analys av vilka faktorer som påverkas av mäns våld och en beräkning av vad det kostar samhället.

Sådana beräkningar har gjorts i bl.a. Finland och Kanada. I Sverige har ett försök till kostnadsberäkning nyligen initierats av Socialstyrelsen och inom ramen för ett forskningsprojekt på Umeå universitet. Vänsterpartiet anser inte att det är tillräckligt. Om Sverige vill vara ett föregångsland i arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor bör man agera också i dessa frågor. För att få en heltäckande bild av mäns våld mot kvinnor och dess ekonomiska konsekvenser bör en utredning tillsättas för att utveckla en vetenskaplig metod för och genomföra en nationell kostnadsberäkning av mäns våld mot kvinnor och barn.

Det anförda innebär att motion A2 yrkande 5 (v) bör bifallas av riksdagen.

23. Frågor med anknytning till delmålet om mäns våld mot kvinnor, punkt 10 (c)

av Lars-Ivar Ericson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A6 yrkandena 11–14 och avslår motionerna 2005/06:A2 yrkande 5, 2005/06:A3 yrkandena 8 och 9, 2005/06:A4 yrkande 6, 2005/06:A5 yrkandena 5–9 och 2005/06:A7 yrkandena 7–9.

Ställningstagande

Det sexualiserade våldet mot kvinnor är det yttersta förtrycket. Kampen för att få slut på detta våld ska enligt Centerpartiet ha högsta prioritet.

Skyddsåtgärder bör ta sikte på att begränsa förövarens rörelsefrihet, snarare än att inskränka den drabbades livsutrymme. Därför måste överträdelse av besöksförbud leda till hårda och skyndsamma åtgärder. I vissa fall bör elektronisk övervakning kunna användas. Den misstänkte måste också kunna häktas vid en överträdelse.

Ökad utbildning och kompetens behövs hos myndigheter som kommer i kontakt med hotade eller misshandlade kvinnor. Personalen måste ha en stor kunskap om deras situation och förmåga att sätta sig in i vad de utsatta kvinnorna varit med om. Mer forskning behövs om mäns våld mot kvinnor.

För att långsiktigt kunna förebygga och motverka våld mot kvinnor krävs en ökad kunskap inte bara om brottets effekter på offret, utan också om gärningsmannen, som ofta är en man. Män som utövar våld mot kvinnor ska få behandling som ingår som en naturlig del av strafftiden.

Stödet måste stärkas till kvinno-, mans- och brottsofferjourerna. Bättre rätt till skydd, förtursbostad och ekonomiskt bistånd är tre viktiga delar som ofta inte fungerar i praktiken. Det ekonomiska måste sättas i samband med skyddsbehovet eftersom det är viktigt att kvinnan inte är ekonomiskt beroende av den man som misshandlar eller hotar henne.

Hotade kvinnor ska ha tillgång till trygghetspaket och larm och annat skydd.

Mer effektiv rehabilitering krävs. Jourerna står för den akuta verksamheten, men det behövs också ett arbete som syftar till att förhindra mer våld i framtiden. Det krävs även åtgärder för att kunna hjälpa kvinnan vidare.

Det behövs ett förändrat arbetssätt och kortare handläggningstider inom rättsväsende och sjukvård. Direkt vid anmälan av misshandeln ska den misshandlade bemötas på ett förtroendefullt sätt och skador dokumenteras

för att senare stödja vittnesmålen. Fler poliser och åklagare bör ha möjlighet att samverka och specialisera sig på att utreda våld i nära relationer. Flera särskilda familjevårdsenheter inom polisen bör inrättas.

Människor som drabbas av förföljelse och trakasserier, s.k. stalking, bör få bättre stöd. Polisen måste få samarbeta med psykiatrin i syfte att förebygga stalking och för att skydda offer för förföljelse. En ny straffbestämelse bör införas.

Centerpartiet anser också att våldtäkterna måste bekämpas. Våldtäkt är inte en sexuell handling utan en maktutövning mot en annan människa. Det gäller därför att från grunden ändra pojkars och mäns attityder. Fokus har länge legat på flickorna, vilket både gjort att ansvaret för mäns våld mot kvinnor indirekt har setts som flickornas problem. Det behövs mötesplatser och forum där pojkar och män kan diskutera könsroller.

Sexuellt umgänge utan samtycke bör kriminaliseras. Även en situation där kvinnan varken gör motstånd eller samtycker men ändå inte är i ett hjälplöst tillstånd måste täckas av sexualbrottslagen. Bevisbördan bör ändras så att den som påstår att kvinnan samtyckt till skador och förnedring också måste bevisa att så var fallet. Centerpartiet anser också att både den som utövar våld och den som tvingar till sig sexuellt umgänge ska kunna dömas för våldtäkt.

Utöver dessa förslag vill Centerpartiet att straffen för våldtäkt och andra grova sexualbrott ses över. Problemet med dagens straffskalor är att de används på ett felaktigt sätt. Den övre hälften av straffskalan används alltför sällan. Därför krävs en höjning av minimistraffet för grova sexualbrott.

Det behövs också en översyn av rättegångsbalken. Det händer att rättegången är så påfrestande och frustrerande att offret hellre struntar i att våldtäktsmannen blir fälld än ställer upp i en rättegång. Förhållningarna bör ändras. Översynen ska ha i syfte att förbättra den psykosociala miljön i rättssalen för brottsoffren. Domstolspersonalen behöver en modern jämställdhetsutbildning för ett bättre bemötande av utsatta kvinnor.

Centerpartiet anser att prostitution och handel med människor för sexuella ändamål måste bekämpas bl.a. genom hårdare tullkontroll, men även genom att offer för människohandel ges permanent uppehållstillstånd och genom satsning på forskning. Den som i ond tro haft sexuell umgänge med en tvångsprostituerad ska kunna dömas för våldtäkt. Handel med människor för sexuella ändamål och prostitution är båda delar av samma problem. De goda motståndskrafterna måste ta strid för kvinnors och barns mänskliga rättigheter.

Centerpartiet anser att abort ska räknas som en rättighetsfråga och inte som en välfärdsfråga. Sexuell och reproduktiv hälsa bör betraktas ur ett makt- och rättighetsperspektiv för att inte hamna inom ett smalt sjukvårdsfack. Centerpartiet vill tillåta fria och säkra aborter för utländska kvinnor i Sverige.

Alltfler flyktingar kommer till Sverige från länder där könsstympling praktiseras. För att kunna ta hand om dessa kvinnor, och i vissa fall barn, behövs ökad kunskap bland myndighetspersoner och personal inom vården. Centerpartiet anser att en plan måste upprättas för hur man ska hindra att könsstympling utförs på barn som bor i Sverige.

Det anförda innebär att motion A6 yrkandena 11–14 (c) bör bifallas av riksdagen.

24. Styrning och övergripande organisering av jämställdhetspolitiken, punkt 11 (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A3 yrkande 6 och avslår motionerna 2005/06:A2 yrkandena 1–3, 2005/06:A5 yrkande 1, 2005/06:A6 yrkandena 6 och 7 samt 2005/06:A261 yrkandena 5–7.

Ställningstagande

Vi kristdemokrater delar uppfattningen att uppföljningen och utvärderingen av måluppfyllelsen inom jämställdhetspolitiken bör förbättras men är tveksamma till om regeringens förslag om att förlänga tiden mellan uppföljningstillfällena tjänar detta syfte.

Kristdemokraterna anser att den årliga uppföljningen av jämställdhetsmålen fortfarande ska redovisas i samband med budgetpropositionen. En sådan redovisning bör inte begränsa sig till att enbart redovisa könsfördelningen i statliga lekmannastyrelser och fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män utan omfatta alla de indikatorer som ska användas för att mäta måluppfyllelsen i jämställdhetspolitiken. En mer fördjupad uppföljning bör göras av det delområde som för stunden är prioriterat.

Utöver den mer översiktliga årliga redovisningen som görs i samband med budgetpropositionen bör regeringen vartannat år i en skrivelse till riksdagen växelvis redogöra för måluppfyllelsen gällande två av de fyra delmålen. I samband med att regeringen överlämnar CEDAW-rapporten till FN bör denna även överlämnas som en skrivelse till riksdagen.

Det anförda innebär att motion A3 yrkande 6 (kd) bör bifallas av riksdagen.

25. Styrning och övergripande organisering av jämställdhetspolitiken, punkt 11 (v)

av Camilla Sköld Jansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:A2 yrkandena 1–3 och 2005/06:A261 yrkandena 5–7 och avslår motionerna 2005/06:A3 yrkande 6, 2005/06:A5 yrkande 1 och 2005/06:A6 yrkandena 6 och 7.

Ställningstagande

För Vänsterpartiet är ett feministiskt perspektiv avgörande för att politiken ska kunna bryta den ojämlika maktfördelningen mellan könen. Det är också avgörande att politiken organiseras så att dess inriktning verkligen genomförs och inte hämmas genom en svag struktur. Ett antal åtgärder krävs för att ge politikområdet den status som krävs.

Det bör för det första finnas en jämställdhetsförordning. Myndigheterna har ett viktigt uppdrag när det gäller att genomföra jämställdhetspolitikens mål, men detta ansvar har inte alltid fullgjorts trots att bristerna uppmärksammas. Ansvaret bör förtydligas genom en förordning liknande den som finns inom integrationspolitikens område. I förordningen skulle det kunna anges att *”Myndigheterna skall fortlöpande beakta samhällets könsmaktordning när de utformar sin verksamhet och när de bedriver den. Myndigheterna skall verka för lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett kön. Myndigheterna skall i sin verksamhet särskilt motverka alla former av könsdiskriminering.”*

Det bör för det andra finnas en jämställdhetsminister med övergripande mandat och med eget departement. I dag finns en minister med samordningsansvar för jämställdhetspolitiken som även har ansvar för integration, storstadspolitik m.m. Jämställdhetspolitiken är sektorsövergripande och sektorsgenomgripande. Underordning och diskriminering av kvinnor kan inte ses utifrån ett isolerat politikområde. Om frågor som gäller könsrättvisorna bollas mellan olika ministrar är risken att viktiga förändringar inte blir genomförda. Det krävs en övergripande, samlande och samordnande politisk nivå med mandat att initiera och driva på strategiskt feministiska åtgärder.

För det tredje behövs en instans för jämställdhetsrevisioner. Jämställdhet är ett område som i många sammanhang tenderar att prioriteras bort, vilket motiveras med resurs- eller relevansbrist. Jämställdhetsmålen är dock inte förhandlingsbara. För att stärka styrningen mot målen och hitta sätt att identifiera och bryta motståndet bör ett organ för revision inrättas.

Vänsterpartiet föreslår att det, med Riksrevisionen som förebild för strukturen, inrättas en instans som har till uppgift att genomföra regelbundet återkommande jämställdhetsrevisioner.

Vänsterpartiet anser slutligen att regleringsbrevens ska ha tydliga direktiv och prioriteringar som går att relatera till de övergripande målen.

Det anförda innebär att motionerna A2 yrkandena 1–3 (v) och A261 yrkandena 5–7 (v) bör bifallas av riksdagen.

26. Styrning och övergripande organisering av jämställdhetspolitiken, punkt 11 (c)

av Lars-Ivar Ericson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A6 yrkandena 6 och 7 samt avslår motionerna 2005/06:A2 yrkandena 1–3, 2005/06:A3 yrkande 6, 2005/06:A5 yrkande 1 och 2005/06:A261 yrkandena 5–7.

Ställningstagande

Regeringen har uppenbara problem med att styra myndigheterna när det gäller genomförandet av jämställdhetspolitiken. Det måste ges ett mycket tydligt uppdrag till såväl statsförvaltning som myndigheter att jämställdhet är ett övergripande mål för all statlig verksamhet. Regeringen måste även göra tydligt för myndigheterna att det ligger i deras uppdrag att ta till sig aktuell forskning som rör jämställdheten inom deras områden. Detta bör ges regeringen till känna.

Det anförda innebär att motion A6 yrkandena 6 och 7 (c) bör bifallas av riksdagen.

27. En ny jämställdhetsmyndighet, punkt 12 (m, fp, kd, c)

av Anders G Högmark (m), Tina Acketoft (fp), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Henrik Westman (m), Mauricio Rojas (fp) och Lars-Ivar Ericson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:A3 yrkande 7, 2005/06:A4 yrkande 7, 2005/06:A6 yrkande 5 och 2005/06:A7 yrkande 1 och avslår motionerna 2005/06:K357 yrkande 2 och 2005/06:A261 yrkande 3.

Ställningstagande

Regeringen aviserar att det ska inrättas en ny myndighet för jämställdhetsfrågor. Vi avvisar detta förslag.

En sådan myndighet skulle för det första kunna leda till en ytterligare splittring av hanteringen av de olika diskrimineringsgrunderna. Vår uppfattning är att de nuvarande fyra ombudsmännen mot diskriminering bör slås samman till en gemensam myndighet. Den sammanslagna myndigheten ska även fortsättningsvis ha i uppdrag att utöva tillsyn över diskriminering i samhällslivet oavsett på vilken grund det sker.

Fler myndigheter i Sverige ökar inte kvinnors makt. Vi har förståelse för att regeringen vill visa handlingskraft, men en ny myndighet är inte det som jämställdheten behöver. Myndigheter ska dessutom ha riktiga myndighetsuppgifter och inte primärt ägna sig åt opinionsbildning. I den mån kunskapsutveckling och information används som omskrivningar för vad som närmare borde beskrivas som politisk opinionsbildning så är sådan verksamhet alltså över huvud taget ingen myndighetsuppgift utan bör överlåtas till de politiska partierna och andra delar av det civila samhället. Metodutveckling ska skötas av respektive sektorsmyndighet.

Den föreslagna myndighetens uppgifter och ansvar är otydligt definierade. Inom jämställdhetspolitiken har alla myndigheter haft ett eget ansvar för att genom jämställdhetsintegrering nå de jämställdhetspolitiska målen. Mycket av det tänkta arbetet för den nya myndigheten i form av omvärldsbevakning, samordning, utvärdering, stöd, bidragsgivning, kunskapsutveckling och information ryms redan inom befintlig myndighetsstruktur eller är över huvud taget inget myndighetsuppdrag. Risken finns att jämställdhetsarbetet trängs undan inom andra myndigheter om en särskild myndighet ges ett uttalat ansvar för jämställdhetspolitiken. Jämställdhetsfrågorna riskerar att marginaliseras

Ytterligare ett skäl till att avslå förslaget är att den nya myndigheten kommer att finansieras genom att resurser tas från redan befintliga och fungerande verksamheter, t.ex. från Nutek. Genom att fördela om tillgängliga medel till en jämställdhetsmyndighet splittras ett redan fungerande jämställdhetsarbete upp, vilket kan leda till ett rejält bakslag för jämställdheten.

Statens organisering och styrning av jämställdhetspolitiken måste dock tydliggöras. Samordning och utvärdering är en uppgift som hör hemma inom Regeringskansliet eller eventuellt hos någon av regeringens stabsmyndigheter.

Vi finner alltså inga skäl till att inrätta någon ny myndighet inom jämställdhetspolitikens område. Tvärtom talar både effektivitets- och legitimitetsskäl emot en sådan myndighet och för en tydligare och mer effektiv organisation inom dagens befintliga myndighetsstruktur.

Det anförda innebär att motionerna A3 yrkande 7 (kd), A4 yrkande 7 (m), A6 yrkande 5 (c) och A7 yrkande 1 (fp) bör bifallas av riksdagen.

28. Länsstyrelsernas jämställdhetsexperter m.m., punkt 13 (fp)

av Tina Acketoft (fp) och Mauricio Rojas (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A259 yrkande 11 och avslår motion 2005/06:A261 yrkande 4.

Ställningstagande

Länsstyrelsernas sakkunniga inom jämställdhetsområdet ska i sitt uppdrag fungera som en länk mellan regering och län/kommuner. De ska bl.a. utbilda och initiera jämställdhetsuppdrag. Om man lever upp till sitt uppdrag kan med dagens organisation starkt ifrågasättas.

Folkpartiet anser att rollen för dessa sakkunniga bör stärkas. Genom att ge dem samma tillsynsansvar som övriga sakkunniga inom länsstyrelserna skulle de kunna fungera som JämO:s förlängda arm och skapa bättre förutsättning för att verksamheterna i län och kommuner lever upp till lagens krav.

Det anförda innebär att motion A259 yrkande 11 (fp) bör bifallas av riksdagen.

29. Regionala jämställdhetsmål m.m., punkt 14 (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A3 yrkande 10.

Ställningstagande

Kristdemokraterna välkomnar att länsstyrelserna ges ett uppdrag att samordna det regionala och lokala jämställdhetsarbetet. Det är dock viktigt att denna samordning sker med respekt för det kommunala självstyret och med utgångspunkt i enskilda kommuners och landstings behov, önskemål och förutsättningar.

De regionala jämställdhetsmål som länsstyrelserna utvecklar bör enligt vår mening begränsa sig till den statliga verksamheten i regionen. Det bör ankomma på respektive kommun och landsting att utarbeta sina egna jämställdhetspolitiska mål. I det arbetet bör länsstyrelsen kunna erbjuda hjälp och stöd.

Det anförda innebär att motion A3 yrkande 10 (kd) bör bifallas.

30. Stöd till politiska kvinnoorganisationer, punkt 15 (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A4 yrkande 8.

Ställningstagande

Vi konstaterar att den utredning som låg till grund för propositionen om ett nytt bidragssystem för kvinnors organisering också behandlade frågan om stödet till de politiska partiernas kvinnoorganisationer. Propositionen, som behandlades av riksdagen i december 2005, hanterade dock inte den frågan fullt ut. Där aviserades i stället att riksdagspartiernas kvinnoorganisationer ska beredas möjlighet till stöd för sin organisering och verksamhet i särskild ordning.

Därefter har ett särskilt bidrag till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer betalats ut för år 2006, men för åren därefter finns inga beslut. Organisationerna har därför svårigheter att planera för tiden efter december 2006, vilket självfallet är klart otillfredsställande.

Vi moderater anser att frågan om stödet till de politiska kvinnoorganisationerna måste lösas på både kort och lång sikt.

Det anförda innebär att motion A4 yrkande 8 (m) bör bifallas av riksdagen.

31. Könroller m.m., punkt 16 (kd)

av Stefan Attefall (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A3 yrkande 12 och avslår motionerna 2005/06:A2 yrkande 6, 2005/06:A6 yrkande 15 och 2005/06:A260 yrkande 1.

Ställningstagande

Regeringen har inrättat en informell arbetsgrupp för att diskutera mansroller, män och jämställdhet. Vi kristdemokrater anser att initiativet är vällovligt och en viktig åtgärd för att visa att jämställdhet inte är en kvinnofråga utan en fråga som angår alla.

Initiativet är viktigt eftersom det samtidigt som kvinnor har intagit alltfler områden i samhället inte har ägt rum någon motsvarande utveckling för män. Detta förklaras med att man på flera håll har haft en jämställdhetssyn som varit mer inriktad på kvinnors förändring än på mäns. Som sägs i Kristdemokraternas motion A3 har dagens män därför en smalare repertoar än kvinnorna. De är på ett helt annat sätt fast i en traditionell och mer odynamisk könsroll.

Tyvärr verkar regeringen försitta chansen att nu göra en viktig insats för jämställdheten. Vi syftar då på att man dels låter arbetsgruppen vara ett internt samtalsforum för Socialdemokraterna och dess samarbetspartier, dels ensidigt fokuserar på mäns våld mot kvinnor. Det är inte som regeringen tycks tro att mansrollen formas och beskrivs av olika former av våldsamma normer, praktiker och mekanismer. Om inte regeringen lyckas frigöra sig från detta tänkande kommer samtalen om mansroller, män och jämställdhet aldrig att leda framåt.

Det anförda innebär att motion A3 yrkande 12 (kd) bör bifallas av riksdagen.

32. Könroller m.m., punkt 16 (v)

av Camilla Sköld Jansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:A2 yrkande 6 och 2005/06:A260 yrkande 1 och avslår motionerna 2005/06:A3 yrkande 12 och 2005/06:A6 yrkande 15.

Ställningstagande

På olika sätt har jämställdhetsarbetet präglats av att hitta argument för att män också vinner på jämställdhet. Vänsterpartiet anser att detta till stor del är en ointressant och ibland också kontraproduktiv frågeställning, eftersom det osynliggör maktkonflikter mellan gruppen män och gruppen kvinnor i samhället. Enskilda män kan självklart vinna som människor på att ta ökat ansvar för sina barn, leva i jämlika relationer etc. Däremot tjänar inte män som grupp på ökad jämställdhet, när detta innebär att de tvingas dela med sig av makt eller andra resurser.

Det innebär oundvikligen att män som grupp måste få sina privilegier ifrågasatta. Orättvisor, våld och diskriminering är inte frågor som är förhandlingsbara och som blir irrelevanta om de inte gagnar alla individer. Vänsterpartiet uppmuntrar mäns organisering för jämställdhet och mot mäns våld mot kvinnor men den måste precis som jämställdhetsarbetet i övrigt grunda sig på en feministisk utgångspunkt.

Därför måste mäns organisering för jämställdhet och mot mäns våld mot kvinnor vara en solidarisk handling med kvinnorörelsen och en lojalitetshandling med gruppen kvinnor. Med denna utgångspunkt blir mäns organisering ett led i att bryta ned patriarkala strukturer. Den innebär ett brott mot den starka men tysta lojaliteten män emellan.

Ett förslag i propositionen handlar om inrättandet av en arbetsgrupp om mansroller, män och jämställdhet. Vänsterpartiet anser att en sådan arbetsgrupp måste ha ett tydligt feministiskt perspektiv. Mot bakgrund av ovanstående anser Vänsterpartiet att regeringen bör utreda och analysera hur mäns deltagande i jämställdhetsarbetet kan bli en del i en feministisk strategi.

Det anförda innebär att motionerna A2 yrkande 6 (v) och A260 yrkande 1 (v) bör bifallas av riksdagen.

33. Könsroller m.m., punkt 16 (c)

av Lars-Ivar Ericson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A6 yrkande 15 och avslår motionerna 2005/06:A2 yrkande 6, 2005/06:A3 yrkande 12 och 2005/06:A260 yrkande 1.

Ställningstagande

Kvinnor och män möts dagligen av bilder där det egna könet reduceras till ett objekt eller budskap som cementerar könsroller. Det är inte värdigt ett samhälle vars mål är jämställdhet. Centerpartiet ställer sig dock med hänvisning bl.a. till yttrandefriheten negativt till att införa en lagstiftning som förbjuder sexualiserad reklam. Dialog, samtal och en ökad konsumentmakt är en mer framkomlig väg.

Reklambranschen har inrättat ett etiskt råd, Näringslivets etiska råd, dit konsumenter kan anmäla reklam som de anser könsdiskriminerande. Rådet är dock en uddlös organisation som inte fyller någon större funktion.

Centerpartiet vill inrätta ett etiskt råd som granskar reklam och medier ur ett jämställdhetsperspektiv. Det ska ha en bred sammansättning med representanter för medier, ägare, journalister, konsumenter och brukare. Majoriteten ska bestå av konsumenter. Rådet ska granska både reklam och nyhetsmaterial, liknande Quick Response som granskar medierna ur ett etniskt perspektiv.

Det anförda innebär att motion A6 yrkande 15 (c) bör bifallas av riksdagen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2005/06:155 Makt att forma samhället och sitt eget liv — nya mål i jämställdhetspolitiken:

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om mål för jämställdhetspolitiken (avsnitt 4.2-4.3).

Följdmotioner

2005/06:A2 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen inrättar en jämställdhetsförordning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om en jämställdhetsminister med övergripande mandat
samt inrättandet av ett jämställdhetsdepartement.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om inrättandet av instans för genomförande av återkom-
mande jämställdhetsrevisioner.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att tillsätta en utredning om strukturell diskrimine-
ring på grund av kön.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om tillsättande av en utredning med uppgift att genom-
föra en nationell kostnadsberäkning av mäns våld mot kvinnor och
barn.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om uppdrag att utreda och analysera hur mäns delta-
gande i jämställdhetsarbetet kan bli en del i en feministisk strategi.

2005/06:A3 av Stefan Attefall m.fl. (kd):

1. Riksdagen beslutar att det övergripande målet för jämställdhetspoli-
tiken skall vara: Kvinnor och män skall ha samma möjligheter,
rättigheter, och skyldigheter inom alla livets områden.
2. Riksdagen beslutar att det första delmålet för jämställdhetspolitiken
skall vara: Kvinnor och män skall ha samma rätt, möjlighet och
skyldighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren
för beslutsfattandet.

3. Riksdagen beslutar att det andra delmålet för jämställdhetspolitiken skall vara: Kvinnor och män skall ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning, egen försörjning och förmogenhetsbildning som ger egen ekonomisk trygghet livet ut.
4. Riksdagen beslutar att det tredje delmålet för jämställdhetspolitiken skall vara: Kvinnor och män skall ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
5. Riksdagen beslutar att det fjärde delmålet för jämställdhetspolitiken skall vara: Det sexualiserade (könsrelaterade) våldet skall upphöra.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvärdering av måluppfyllelsen i jämställdhetspolitiken.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inte inrätta en ny jämställdhetspolitisk myndighet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvärdering av sexualbrottslagstiftningen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för ökad kvinnofrid.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det lokala och regionala jämställdhetsarbetet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Arbetsgruppen om mansroller, män och jämställdhet.

2005/06:A4 av Anders G Högmark m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om makt och inflytande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ekonomisk jämställdhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obetalt hem- och omsorgsarbete.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om våld, brott och kroppslig integritet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hälsofrågor.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det internationella ansvaret.
7. Riksdagen beslutar avslå förslag om inrättandet av en ny jämställdhetsmyndighet i enlighet med vad som anförs i motionen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bidrag till kvinnors organisering.

2005/06:A5 av Gudrun Schyman (-):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jämställdhetsdepartement och jämställdhetsminister utan andra uppdrag.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om inkludering av våld i samkönade relationer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om inrättande av resursjourer.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om kommunernas samordningsansvar för våldsutsatta
kvinnor och barn.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om kompetenskrav och fortlöpande utbildning för perso-
nal som arbetar med mäns våld mot kvinnor och barn.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om ett nytt folkhälsomål.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om en nationell kostnadsberäkning på mäns våld mot
kvinnor och barn.

2005/06:A6 av Annika Qarlsso n m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att samhället har ett ansvar för att inte upprätthålla
förtryckande system så att alla människor, både kvinnor och män,
ges mer frihet och större möjligheter att forma sina egna liv.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om införandet av en företagsbot för diskrimineringsbrott.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att avskaffa den partssammansatta arbetsdomstolen
och ge kvinnor som diskriminerats rätt att driva sina fall i allmän
domstol.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om en politik för en fungerande rehabilitering.
5. Riksdagen avslår förslaget om inrättandet av en jämställdhetsmy-
ndighet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om regeringens skyldigheter att styra statsförvaltning
och myndigheter så att jämställdhet genomsyrar deras verksamhet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att myndigheterna skall ha ett tydligt uppdrag att ta
till sig aktuell forskning som rör jämställdheten inom deras områden.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om en total översyn av svensk lagstiftning som rör
regleringen av privatekonomisk karaktär mellan makar och sambor.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att underlätta för kvinnor att starta och driva företag.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om införandet av en skattereduktion på 50 % av arbets-
kostnaden på hushållsnära tjänster som utförs i hemmet.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att stoppa mäns våld mot kvinnor.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att bekämpa våldtäkter.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillåta fria och säkra aborter för utländska kvinnor i Sverige.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kamp mot könsstympning.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta ett etiskt råd som granskar reklam och medier ur ett jämställdhetsperspektiv.

2005/06:A7 av Tina Acketoft m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av en jämställdhetsmyndighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bryta upp monopol inom offentlig sektor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utbildning måste löna sig i offentlig sektor.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jämställdhetsplaner i skolan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skattereduktion för hushållsnära tjänster.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en s.k. jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommuners skyldighet att bistå våldsutsatta kvinnor.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda kommunal brottsoffergaranti.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bokslut över dödligt våld mot kvinnor i nära relationer.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:K357 av Gudrun Schyman (-):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en jämställdhetsmyndighet.

2005/06:A224 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utveckla en strategi för att implementera FN-konventionen om avskaffande av allt slags diskriminering av kvinnor (Cedaw).

2005/06:A225 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen bör tillsätta en utredning som har i uppdrag att identifiera och analysera mekanismerna bakom strukturell diskriminering på grund av kön och föreslå åtgärder som motverkar dessa mekanismer i syfte att upphäva den ordning som systematiskt gynnar män på kvinnors bekostnad.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att förslagen till åtgärder skall syfta till att stärka kvinnors rätt till egen försörjning och ett självständigt liv.

2005/06:A259 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om chefsutvecklingsprogram och rekryteringsprocesser för att få fler kvinnor på höga positioner i samhället.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om länsstyrelsernas sakkunniga.

2005/06:A260 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att det tillsätts en utredning som har i uppgift att analysera hur mäns deltagande i jämställdhetsarbetet kan bli en del i en feministisk strategi.

2005/06:A261 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att det yttersta syftet med en feministisk jämställdhetspolitik är att ändra maktförhållandena mellan könen och att samtliga mål för jämställdhetspolitiken skall relateras till detta övergripande mål.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om inrättande av en jämställdhetsmyndighet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att JämO:s uppdrag bör utvidgas till kommunal nivå och länsstyrelsens särskilt sakkunniga ges ökat utrymme.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att en ny jämställdhetsförordning bör utformas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att det i regleringsbrev och instruktioner definieras, identifieras och formuleras myndighetsspecifika jämställdhetsmål, återrapporteringskrav och uppdrag.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att frågan om regelbundet återkommande jämställdhetsrevisioner bör utredas.

2005/06:A268 av Rigmor Stenmark och Viviann Gerdin (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att fokusera mer på att skapa förutsättningar i samhället för att uppnå verklig jämställdhet mellan män och kvinnor.

2005/06:A269 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att tillsätta en utredning som får till uppgift att närmare analysera hur diskrimineringsgrunderna klass, kön och etnicitet samverkar på arbetsmarknaden och vilka förändringsstrategier som krävs för att bryta rådande maktstrukturer.

2005/06:A310 av Margareta Andersson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att bryta kvinnors underordning så att män och kvinnor får samma möjligheter.

2005/06:A370 av Göran Hägglund m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av ett kartläggande av de faktorer som kan hämma kvinnor att ta ett ledningsansvar med anledning av FN:s rapport om jämställdhetsläget i Sverige.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att ta initiativ till trepartsamtal mellan stat, arbetsgivar- och arbetstagarparter för att uppnå en ökad representation av kvinnor på såväl styrelsenivå som ledande poster.